

M. FETHULLAH GÜLEN

İKİNDİ SOHBETLERİ
KÜRSÜ
2007

tr.fgulen.com

05.01.2007 - 'Bugüne Kadar Gelmemiş Olmana Şaşıyordum'

Kalbî ve ruhî hayatına, manevi letaifine ve iradesine karşı lâkayd kalmış, nefs-i emmâresinin güdümüne girmiş, akli gözüne inmiş, maddeden başka bir şey görmeyen, tamamen hayvaniyetini ve cismaniyetini yaşayan insanlarda manevi duyguların uyarılmasında ilk anlatılacak şeyler imana müteallik meseleler olmalıdır.

Ancak buna da herkes aynı ölçüde hüsn-ü kabul göstermeyebilir. Bir insan lâkayd, laubali ise ve tamamıyla cismaniyetini yaşıyorsa, bu insanı tembih edip uyarma çok zor olsa gerek. Hipnozla uyumayan insanlar gibi, siz ona sürekli telkinde bulunacaksınız ama ona hiç tesiri olmayacaktır. Çünkü o, kendi âleminde ve sizin dediklerinize kulak asmamaktadır. Dediğiniz şeylerin makes bulması için öncelikle onun sizi dinlemesi gerekmektedir. Ne var ki, her şeye rağmen çok zor olan bu vazifenin mutlaka yapılması lazımdır. Böyle birinin kalbindeki yaraların kendisine gösterilmesi ve küfrün tehditlerinin ve neticelerinin kendisine hissettirilmesi çok önemlidir.

Ayrıca her şeyi maddede arayan, manayı hiç görmeyen bu insanların bazıları da ihmal neticesinde bu hale gelmişlerdir. Bu tür insanların imdatlarına hemen koşulabilse çok çabuk netice alınacağı muhakkaktır. Zira pek çok istidatlı kimse sırf yetiştikleri kültür ortamı itibarıyla rahat anlaşılacak meselelerde bile zorluk yaşayabilir. Bu seviyede bazılarına meseleler bir lise talebesi seviyesinde bile anlatılınca, sanki o işe teşne imiş gibi hemen dize geliyor ve 'La ilahe illallah Muhammedün Rasulüllah' diyorlar.

İnsanlar, Madenlere Benzerler

Allah Resûlü (salallâhu aleyhi vesellem), Halid bin Velid Müslüman olduğunda ona iltifatlarla bulunmuş ve Hazreti Ömer'e söylediği aynı şeyleri söylemişti: 'Şaşıyordum; nasıl olur da Halid gibi bir insan şirkte bu kadar ısrar eder?' Bu sözlerle Allah Resûlü, onun çarçabuk Müslüman olmasını ve küçük bir ameliye ile tasaffi edip som altın haline geldiğini ifade eder. 'İnsanlar madenlere benzerler, cahiliyede altın olanı, Müslüman olduktan sonra da altındır.' sözü de söz sultanına ait. Aradaki fark şudur: Cahiliyede bu altın, taş toprak içindedir; Müslüman olunca da tasaffi etmiş yirmi dört ayar som altın haline gelir. İşte

Omer, işte Halid neticede ikisi de birbirinden yiğit. Hep pozitif kutupta bulunup, daima pozitifliği temsil eden bu iki zat, yer yer cahiliye devrinde birbirlerine karşı olmuşlardır; ama sarrafı bulunca birer meleğe dönüşmüşlerdir. Cenab-ı Hakk'ın İslam adına yenilmez hale getirdiği bu iki müstesna simada mutlaka bir benzerlik vardır ki, bunlar Efendimiz'in huzuruna çıktıklarında Efendimiz ikisine de benzer şeyler söylemiştir. Mesela, Hazreti Ömer'e şu mealdeki sözler: 'Daha ne zamana kadar ya Ömer? Yani senin gibi bir insan nasıl oluyor da bu yamuk yumuk yolda yürüyor? Senden evvel niceleri geldi ki, bunlar senin kâ'bına (topuğuna) çıkamazlar. Sen niye hâlâ bu yanlış yolda yürüyorsun?' Hazreti Halid, Huzur-u Risaletpenahîye gelip aynı atmosferi paylaştığında da ona söyledikleri de benzer şeylerdi. Bu iki müstesna insan, Efendimiz'le tanışıp O'nun yaydığı nurdan istifade etmeye başlayınca hep derinleşti ve hiç ters düşünmediler. Hazreti Halid zinetler içinde Efendimiz'in huzuruna gelmişti. Orada bütün zinetlerini çıkardı ve 'huzurunuzun edebine muhaliftir ya Resûlallah' deyiverdi. Bunları bir yerden öğrenmemiştir; ama fitratı çok selimdi. Sadece bir kibrit çakmayı bekliyordu ki tutuşsun. Bu kibrit Efendimiz'in atmosferi oldu.

Günümüzde de böyle dimağlar vardır. Hususiyle bunları ilhad cephesinde daha bir çokça görüyoruz. Fakir öylelerine de şahit oldum ve öylelerini gördüm ki -Allah'ın izniyle- bir iki söz, bir iki görüntüyle buzdağı sanılan bu insanlar bir anda eriyip 'La ilahe illallah Muhammedün Resûlullah' deyiverdiler. Bugün bu insanlar Allah adına yapılan çalışmalarda en önde bulunuyorlar. Bunlar arasında ilhaddan gelmiş, imanı en ulvî manada temsil eden nice kıymetli kimseler vardır ki, insanın bazen 'Bizim de geçmiş hayatımız öyle olsaydı da biz de onlar gibi Allah için koştursaydık.' diyesi geliyor. Allah dedirtmesin; zira küfür çok çirkin bir şeydir. Ama meyhaneden gelip füze hızıyla mabede, oradan da Kâbe'ye koşan insanlar, insanın aklına bunları da getirebiliyor. Hazreti Hamza'da bu ışığı yakan hadise, o zamandaki masum Müslümanların mağdur edilmelerine onun şahit olmasıydı. Bu bakışlar onun yüreğini yakmış ve süratle yer değiştirmesine vesile olmuştu.

Evet, muhatabın kabul edip etmemesi bizi ilgilendirmez; elverir ki biz usulünce anlatalım. Kaldı ki Rabb'ime binlerce hamd ve sena olsun, O'nun lütfuyla az bir şey anlatılan insanlar bile hemen hadiseler ve kâinata bakışlarını değiştirebilmektedirler. Burada Cenab-ı Hakk'ın bir lütfu da velilerin, Şah-ı Geylanî ve Bahaeddin Nakşibendi gibi kutupların, Mevlânâ Halid, İmam Rabbani gibi büyük zatların yirmibeş-otuz sene çalışıp ancak elde

edebildikleri, o insanların kalbinde imana ait meşaleyi yakma, günümüzde çok daha kısa zamanda ve kemmiyet planında daha fazla bir muvaffakiyet şeklinde gerçekleşmektedir. Bu, Allah'ın ne büyük lütfudur ve bu lütuf karşısında da, 'Değildir bu bana layık bu bende/Bana bu lütf ile ihsan nedendir' (M.L.) söylemek veya Hazreti Pîr gibi; 'nefis cümleden edna, vazife cümleden â'lâ', demek lazımdır.

12.01.2007 - 'Nerede Yeryüzünün Melikleri ve Orada Büyüklük Taslayanlar?'

Bazen insanın aklına değişik sorular gelir; 'Cemâl ve kemâl Sahibi'nin kendi cemâl ve kemâlini göstermek istemesi nedendir?' Bu, insanın aklına gelebilecek bir sorudur ve aynı zamanda bir sorunun da cevabıdır.

Cenab-ı Hak kâinatı ve bizi niçin yarattı? Niçin şu meşhergâh-ı âlemi bir panayır gibi enzâr-ı âleme arz etti? Niye Cenab-ı Hak, ağaçların başında değişik türden sofralar hazırladı? Neden her yanı sofralar haline getirdi? Niye zemini bir çemenzâr olarak insanların seyr ü seyahatlerine müheyyâ kıldı? Yer niçin bizim için zelûl (sırtına binip gezeceğimiz bir hayvan gibi itaatkar) oldu? Bütün bunlara cevap verdiğimiz zaman, sorunun cevabını da bulmuş oluruz. Her cemâl ve kemâl sahibi, cemâl ve kemâlini göstermek istemesine binaen, Cenab-ı Hak da mutlak kemâlini ve kemâl derecesine varan mutlak cemâlini görmek ve göstermek istemiş ve bunun için kâinatı yaratmıştır. Kısaca, kâinatın yaratılması tezahür-ü Rububiyet içindir. 'Cin ve insi yarattım Beni bilsinler ve Bana kulluk yapınlar diye' (Zâriyât Sûresi, 51/56) buyuran Cenab-ı Hak, kâinatı Kendisini bildirmek, şuûnâtını göstermek ve bir de başka aynalarda Kendisini müşahede etmek için yaratmıştır.

Soruda, insan aklına gelen, Cenab-ı Hakk'ın Kendisini göstermek istemesidir. Bu isteme meselesine karşı insanın içinden gelen reddiye de, insanın kendisinin görme ve görünme istediği zaman riyakârlık yapması keyfiyetidir.

Allah, mahlûkata kıyas edilemez

Evvela, Cenab-ı Hakk'ı mahlûkata kıyas etmek doğru değildir. Bizde su-i edep olabilecek bir kısım durum ve keyfiyetler ve akla gelen noksanlıklar -O, mülkün sahibi olduğundan- O'nda olmaz. Yani biz kalkıp 'Şunu biz yaptık, şu işe sahibiz' desek, bu su-i edep olur. Çünkü biz kendi adımıza, o işin aşr-ı mi'sarına (yüzde bir) dahi müdahale edemeyiz. Ama Cenab-ı Hak, -bir kudsi hadiste de dediği gibi- 'Ben melikim. Ben melikler melikiyim. Bütün meliklerin kalbi elimdedir. Bana itaat ettiğiniz zaman onların kalblerini lehinize çeviririm, isyan ettiğiniz zaman aleyhinize çeviririm. Öyleyse kimseyi değil, nefsinizi levmedin' dese bu, O'nun azametine uygun bir söyleyiş olur.

Evet, Allah, yarattıklarından farklı ve yücedir. O'nun bazı sıfatları insanlarda

cüz'i olarak görülse de Allah mütealidir. Nitekim Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir kudsi hadiste Allah'ın azametinden bahsederken şöyle buyurur: 'Ben Allah, Melik ve Cebbar'ım! Her şeyin üzerinde mutlak saltanat ve hâkimiyetim vardır. Kimse benim taht-ı tasarrufum dışına çıkamaz. Nerede yeryüzünün melikleri ve orada büyüklük taslayanlar?' İşte bunlar, Kendisini anlatmada Cenab-ı Hak'ın ifadeleridir. Sahabi, Allah Resûlü'nün bu ifadeleri anlatışını resmederken der ki, 'Birdenbire minber lerzeye geldi, Efendimiz düşecek diye korktuk.' (Müslim, Münafikin 25) O, bu meseleyi o kadar şuurlu ve içten söylüyordu ki, adeta orada her şeyi lerzeye getirecek ve neredeyse cami çökecek gibi oluyordu. Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'de de çokça anlatır Kendini. 'Limeni'l-mülk - Mülk kimin?' diye sorar. Cevabı da çok nettir: 'Lillâhi'l-Vâhidi'l-Kahhâr - Vâhid ve Kahhâr olan Allah'ın' (Gâfir Sûresi, 40/16) O, her şeyi siliyor, süpürüyor, adeta bütün mahlukat üzerine bir sünger çekiyor, sonra da 'Kimin bu mülk?' diyor ve cevap veriyor: 'Vâhid ve Kahhâr olan Allah'ın...' Şimdi bu arz ettiğim hususların herhangi birini bir insan söylese gurur ve kibir alameti olur. Ama Cenab-ı Hak 'Kibriyâ Benim sıfatım, lazımım, benden ayrılmaz bir şeydir' manasına 'el-kibriyâü ridaî - Kibriya benim ridamdır' buyuruyor. Rida, insanın sırtına giydiği cübbemsi bir şeydir. Allah, bu türlü şeylerden münezzehtir. Ama bir insan kalkıp bunları söylese kibir ve gurur izhar etmiş olur. Çünkü haddizatında insan, o mülke sahip değildir.

Bir insanın, sahip olmadığı bir meseleyle ortaya çıkıp kendisini göstermesi demek olan 'riya', bir kibir ve gurur alametidir. Bir insanın sahip bulunmadığı bir meseleyi duyurması, yani vaziyetini başkalarına işittirmesi 'süm'a', kendisine ait olmayan bir meseleyi içinde gizleyip 'ben bu güzelliğe mazharım demesi' de 'ucb' alametidir.

İnsan riya ile amel ederken esasen sahip bulunmadığı bir şeyi satıyor demektir. Boyu kendisi için açılan pencereye yetişmediğinden o pencereyi dolduruyor veya parmaklarının ucuna dikiliyor sayılır. Bediüzzaman'ın ifadesiyle hayat-ı içtimaiyede herkesin görüp görünmesi için böyle bir pencere vardır. Bir insanın boyu uzun ise, yani hakikaten kâmet-i kıymeti var ise, o eğilip bükülüp edip iki büklüm olacaktır. Onun için kâmilde kemâlin alameti tevazudur. Şayet kendisine açılan pencere kâmet-i kıymetinden yüksek ise, o da pencereyi doldurmak için uzun görünmeye çalışacaktır. Küçüklerde küçüklüğün alameti, büyük görünmektir. Kim riya yaparsa Allah, ona kime ibadet yaptığını öbür âlemde gösterecektir. Kim süm'a yaptıysa Allah onu da mele-i a'lada ilan edecek ve duyuracaktır.

Mesele bu açıdan ele alınınca, Cenab-ı Hakk'ın Kendisinin sahip bulunduğu şeyleri anlatması hakkın ifadesidir. İnsan ise, Allah'a ait şeyleri ve Allah'ın lütuflarını kendine aitmiş gibi gösterdiğinden onunki riya ve süm'a olur. O bakımdan Allah'ın kendisini göstermek istemesi gayet normaldir. Çünkü O, Mülk Sahibi'dir, mülkünde dilediği gibi tasarruf eder, istediği gibi konuşur, istediği gibi beyanda bulunur ve 'Benim' diyebilir. İnsana gelince o, neye 'benim' diyebilir ki! Neye 'benim' dese arkasından başkasına ait olduğu ortaya çıkar. Başkasına ait bir şeyle tezahür ise, Yunus Emre'nin dediği gibi, âriye gömlekle, yani başkasının elbisesiyle zifaf odasına girmek gibi olur ve onun kime ait olduğu da ertesi gün ortaya çıkar. Evet, bu meselede insanla Hâlık'ın durumu birbirinden tamamen ayrıdır.

19.01.2007 - Günah Bana Yakışmıyor; Ama Af Sana Öyle Yakışıyor ki!

Dua, Rabb'imize karşı yapılan çok sırlı, gizli ve kudsi bir ubudiyettir. Evet o, en halis bir kulluk tavrıdır. Dua, insanın ihlas ve samimiyetle Rabb'isine yönelip O'ndan bir şeyler dilemesi halidir.

Kur'an-ı Kerim, 'Kullarım Beni Senden soracak olurlarsa, bilsinler ki Ben pek yakınım. Bana dua edenin duasına icabet ederim.' (Bakara Sûresi, 2/186) 'Bana dua edin ki size icabet edeyim.' (Mü'min Sûresi, 40/60), 'Duanız olmazsa Allah indinde ne ifade edersiniz ki' (Furkan Sûresi, 25/77)... gibi ayet-i kerimelerle duanın ehemmiyetini dile getirmektedir. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) de ümmetine dua etmeleri mevzuunda sık sık tavsiyelerde bulunur ve kendisi de hayatı boyunca yaptığı mübarek dualarla, ondan hiç dûr olmaz. Hatta Peygamber Efendimiz'in yaptığı dualara bakıldığında O'na 'O, bir dua adamıdır' demek de mümkündür.

Bu kadar tahşidatla anlatılan dua, müminin hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Dua ile Rabb'ine ellerini kaldıran bir kul, adeta O'na şöyle demektedir: 'Esbab bütün bütün sukut edebilir. Tabiattaki hadiselerin hiçbir tesiri olmayabilir.. ve kimse bana el uzatıp, dertlerime derman olmayabilir. Ben her zaman sesimi duyan, soluklarımı işiten ve bana şah damarından daha yakın olduğunu ihtarla bana yakınlığını hatırlatan, sonra da duama icabet edeceğini vaat eden ve vaat ettiği şeyleri yapmaya gücü yeten, söz verip de ne yapayım gücüm yetmedi demeyen, o Yüceler Yücesi Zat'a ellerimi kaldırdım ve O'na dua ediyorum.'

Kul, duasında, gözüyle görmese bile, âsârıyla gördüğü Allah'a O'na hitap edecek kadar bir kurbet hissiyle yönelir. Biz, güneşe uzak olduğumuz gibi O'ndan da uzak olabiliriz. Ancak O, tıpkı güneş gibi rahmetinin şualarıyla her zaman başımızı okşamakta, her halimize nighbân bulunmakta ve kendisine açılan elleri boş çevirmemektedir. Evet O, kuluna kendi anne ve babasından daha şefkatlidir. Allah Resûlü bu hakikati etrafındaki sahabilerine şöyle bir tabloyu göstererek anlatmaktadır: Bir savaş sonrası esirler arasında çocuğunu arayan bir kadın, çocuğunu bulmak için sağa sola koşuşturup durmaktadır; koşuşturup durmakta ve kendi çocuğu diye bazı çocukları alıp bağrına basmaktadır. Kendi çocuğu olmadığını görünce de onu da bırakıp aramasını

sürdürmektedir. Arayan bulur fehvasınca nihayet o da çocuğunu bulur, onu bağrına basar ve koklamaya durur. İşte o esnada Allah Resûlü, arkadaşlarına bu tabloyu gösterir ve 'Şu anneyi görüyor musunuz? O, bağrına bastığı bu çocuğunu hiç cehenneme atar mı?' diye sorunca ashabın cevabı bellidir: ' Hayır ya Resûlallah, atmaz!' Bunun üzerine Allah Resûlü, 'Allah kullarına karşı o anneden daha merhametlidir' buyurur.

'Rabb'imize nasıl dua etmeliyiz?' meselesine gelince özetle şunları söyleyebiliriz: Dua ederken, evvela Cenab-ı Hakk'ın kabul edeceğine gönülden inanarak ve ciddi bir itminan içinde dua edilmelidir. 'Olsa da olur, olmasa da olur' veya 'Falan şeyi bana verir misin ya Rabbî?' şeklinde dua edilmemelidir. Çünkü Allah'ın hazinesi çok geniştir ve O'nun her şeye gücü yeter. İsterse bir an ve bir lahzada gedayı sultan eder. Onun için dua ederken himmetler âlî tutulmalı ve O'ndan yüce şeyler talep edilmelidir. Mesela, Allah'tan Cennet yerine Firdevs istenmelidir. İşte bu şekilde dua etmeyi bize Allah Resûlü öğretmektedir.

İkincisi biz, istediğimiz şeyleri yerine getirir diye Allah'ın kudret ve kuvvetini kabul ediyoruz. Yine biz, 'cennet gibi bir âlemi hazırlamasına O'nun gücü yeter' diyor ve O'ndan cenneti istiyoruz. Bu, sadece dua etmek ve birine halimizi arz etmek değildir, bu derin bir arz-ı hal ve bu arz-ı hal içinde Cenab-ı Hakk'ın bütün evsaf-ı kemaliyesi ve esma-i hüsnasıyla ifade edilmesi demektir. İşte böyle bir dua, hâlis bir ubudiyettir ve katiyen reddedilmez.

Ayrıca dua ederken insan gevşek durmamalı, özenerek dua etmelidir. Hani camilerin önünde dilencilik yapan insanlar vardır; onlar, bazen öyle içli laflar ederler, öyle gönülden isterler ki, insan mutlaka onlara bir şey verme zaruretinin hissedir. İşte bizler de kul olarak Rabb'imize öyle yalvarmalıyız ki, bu yalvarışlar Rabb'in rahmetini ihtizaza getirsin. Bazı insanlar, yapmış oldukları bu içli yalvarışlarla kurtulmuşlardır. Mesela birisi aşkla coşunca, 'Ya Rabbî! Kendimi biliyorum. Ben bu amelimle cennete zor girerim ama Sen lütfedersen olur. Beni cehenneme de koysan, Sana öyle tutkunum ki, ben oradakilere de hep Seni anlatırım.' Bir başka Hak âşığı ise şöyle der: 'Ya Rabbî! Ben Sana baktım, bir de kendime baktım. Bana günahlar yakışmıyor; ama Sana af öyle yakışıyor ki.' Evet bu tür yürekten ifadeler rahmeti ihtizaza getirir ve Cenab-ı Hak da kendine yakışanı yaparak bu duaları onların afvına vesile kılar.

26.01.2007 - Abdest, İbadet İçin Gereken En Güzel Kostümdür

İbadetlere mânen ve ruhen hazırlanmaya vesile olan ve onlardan azamî istifadeyi sağlayan abdest, özellikle namaz yolunda ilk tembih ve birinci hazırlıktır. Abdest her amel ve ibadet için değil, başta namaz olmak üzere bazı ibadetler için farz kılınmıştır.

Namaz kılmak, tilavet secdesi yapmak veya Kur'an-ı Kerim'i elle tutmak için abdestli olmak farzdır; Kabe'yi tavaf etmek için alınan abdest vacip; ezan okumak, kâmet getirmek ve din ilimlerini okuyup okutmak gibi maksatlarla abdest almak ise menduptur; yani, din kat'î olarak emredilmese de yapıldığında sevap kazanılan bir ameldir. Ayrıca, Resûl-i Ekrem Efendimiz'in (sallallahu aleyhi vesellem) her zaman abdestli olmaya itina gösterdiği ve abdest almadan hiçbir iş yapmadığı malumdur; bu itibarla da, Müslüman'ın sürekli abdestli bulunması sünnettir.

Evet abdest, namaz yolunda ilk ikaz ve birinci hazırlıktır. Ne var ki, onun istenilen semereyi verebilmesi insanın mülâhazalarındaki derinliğe bağlıdır. Aslında insan, duygu ve düşüncelerindeki samimiyet ölçüsünde, yaptığı bütün işleri derinleştirebilir ve başından geçen her hadiseye bambaşka bir mahiyet kazandırabilir.

Eksiksiz Abdest, Günahlardan Arındırır

Namazı daha derince duyabilmek için de henüz abdeste teşebbüs ederken aynı şekilde gönülden mülâhazalarla dolu olmak gerekir. 'Allah'ım, Senin huzuruna dünyevîliklerden arınmış bir insan olarak çıkmam için bana abdest kurnasını işaret ettin; bu işaret ve emrine binâen abdest alıyorum. Şayet, 'Namaza durmadan önce yedi defa deryaya dalman lazım' demiş olsaydın, ben onu da yapardım.' deyip abdesti Cenâb-ı Hakk'ın emri olan bir vazife bilmek ve onu Allah Teâlâ'nın tayin ve tespit ettiği bir nevî ibadet kostümü şeklinde değerlendirmek icap eder. Çünkü, abdestin ne ifade ettiğini, nasıl bir temizliğe vesile olduğunu ve bizi misal âlemi itibarıyla hangi hüviyete büründürüp nasıl güzelleştirdiğini sadece O bilir ve O görür. Bir de, O'nun izniyle mele-i âlânın sakinleri ve hafaza melekleri görürler. Dolayısıyla, Hazreti Rahman, 'matlûp keyfiyet şudur' deyip bize emir buyurduğu temizlenme tarzı ne ise ve bizi nasıl

görmek istiyorsa, onu o şekilde kabul edip uygulamak mü'min olmanın gereğidir. Abdestin va'd ettiklerine ulaşabilmenin ilk şartı da, ona her şeyden önce sırf Allah emrettiği için değer vermek ve maddî-manevî temizleyiciliğine inanıp onu dinin belirlediği esaslar çerçevesinde ele almaktır.

Abdestin manevî kir ve lekeleri de yuyup yıkayan bir temizleyici olduğunu vurgulayan Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: 'Bir mü'min abdest alırken yüzünü yıkayınca, gözüyle işlediği bütün günahlar yanaklarından damlayan o su ile -veya suyun son damlasıyla- dökülür gider; ellerini yıkayınca elleriyle yaptığı hataların vebali abdest suyuyla beraber düşer kaybolur; ayaklarını yıkayınca da harama yürümek suretiyle ayaklarının sebep olduğu bütün günahlar parmaklarının ucundan süzülen en son damlayla akıp tükenir. Böylece, eksiksiz abdest alan bir kul, günahlarından bütün bütün arınmış ve temizlenmiş olur.' (Müslim, Taharet 32) Demek ki, sağdan-soldan üzerine bulaşan maddî kirleri temizleyen insan, abdest sayesinde, manevî lekelerden de arınmış, huzur-i Kibriyâ'ya en uygun ibadet kisvesine bürünmüş ve Hazreti Sultan'nın yüce dergahına çıkmaya tam hazırlanmış olur.

Diğer taraftan, namaza duracak insanın önce abdest kostümünü giyinmesi gerektiği gibi, kalbini ibadetin ruhundan uzaklaştırabilecek bütün meşgalelerden de âzâde olması icab eder. Onun içindir ki, insanın sıkıştığı bir durumda namaza durması çirkin görülmüştür. İnsan, evvela, atması gerekli olan şeyleri atmalı, ibadet turnikesine sadece ibadet duygusuyla girmeli ve kendisini meşgul edebilecek bütün menfi tesirlerden kurtularak namaza öyle durmalıdır. Zaten, fıkıh kitaplarında bu mesele ele alınırken hüküm kalbin meşgul olup olmamasına bağlanmış ve şayet insan tuvalete gitme ihtiyacı içinde ise onun namaza durması mekruh sayılmıştır. Çünkü, kalb ve zihin bir işle meşgulken diğer bir işe konsantre olamaz. Zihni bir ihtiyaca yoğunlaşan insanın ikinci bir meseleye teksîf-i himmet etmesi çok zor, hatta imkansızdır. Dolayısıyla, böyle bir ihtiyaçla meşgul olan kimsenin namazı şuurluca kılması, onun hakkını vermesi ve ibadetini derince duyması mümkün değildir. Dahası, öyle bir vaziyette namaza durmada, namaza hakaret de söz konusudur; zira o, hemen geçiştiriliverecek kadar basit bir iş değildir. Namaz, hemen aradan çıkarılıversin diye değil, hem o anı nurlandırın hem de bütün hayatı aydınlatsın diye vardır. Bütün bu hususlardan dolayıdır ki, Vehbe Zühaylî gibi bazı fıkıhçılar, abdeste niyetin daha ıtrahâta gidilirken yapılmasını uygun bulmuşlardır. Çünkü, böyle bir niyet sayesinde, huzur-u kalble namaz kılmak için yapılan bütün ön hazırlıklar ibadet kategorisinde değerlendirilir; abdest öncesi hazırlıklardan

başlayıp namaza durma anına kadar geçen her merhale insana sevap kazandırır.

İbadet havasına bürünme ve namaza konsantre olma açısından da abdest çok önemlidir. Ne havanın soğukluğu ne de sıcaklığı, bir mü'minin tastamam abdest almasına mani değildir. Şartlar nasıl olursa olsun, o bir yolunu bulur ve miraca yükselecek bir yolcu edasıyla maddî-manevî temizliğe koyulur. Daha ellerini suyun altına götürürken, çoktan Rabbin mehafet ve mehabeti altında bir ibadeti eda ediyor olma havasına girer ve dünyaya ait fuzûlî sözleri terk eder. Sonra da, her uzvunu yıkayışıyla biraz daha mesafe alır, farklı bir aydınlık idrak eder ve daha ayrı bir canlılığa erer.. abdest esnasında okunan duâları bilir ve zikrederse ya da onların ihtiva ettiği manaları zihninden geçirip bir de o yüce duygularla Cenâb-ı Hakk'a yönelirse, işte o zaman bütün bütün ruhânîleşir ve bambaşka bir metafizik gerilim içine girer.

02.02.2007 - Allah'ım, O Gün Benim de Yüzümü Ağart!

Abdest dualarını okumak, abdestin âdâbına (edeplerine) dahildir. Fıkıh ıstılahında edep; işlenmesine sevap terettüp eden ve dînen matlup kabul edilen ama terkine zemm taalluk etmeyen amel demektir.

Yani, yapılması sevap olan, fakat yapılmaması da günah sayılmayan amele 'edep' denir. Aslında, abdest duaları, bizzat Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz'den rivayet edilen dualar değildir ama öz itibarıyla O'nun mübarek sözlerine varıp dayanmaktadır. Bunlar, selef-i salihînin bazen ilavelerde bulunarak bazen de biraz kısaltarak, zaman zaman daha farklı ifadelerle seslendirdikleri dualardır. Fakat şu muhakkaktır ki, Hak dostlarının dilinden dökülen ve onların engin mülâhazalarının seslendirilmesinden ibaret olan bu içli niyazlar, okuyan kimseleri çok farklı iklimlere çeker götürür, gönüllerini en samimi hislerle doldurur ve içlerini ibadet aşk u şevkiyle donatır.

Samimi bir kul, abdeste başlarken, dergâh-ı İlâhî'den kovulmuş ve sonsuz rahmetten nasipsiz kalmış şeytandan Allah'a sığınır; her zaman olduğu gibi abdeste de, engin rahmet sahibi ve yegâne merhametli Rahmân ü Rahîm'in adıyla başlar. Sonra, suya temas ederken, İslam nimetinin büyüklüğünü düşünür, onu bir ışık kaynağı ve manevî lekelerden kurtulma vesilesi kılan ve suyu da maddî kirlerden arınmak için tertemiz bir nezafet vasıtası yapan Allah'a şükreder. Mazmaza (ağıza su verme) anında, 'Allah'ım, Kur'ân-ı Kerim'i okuma, Seni her zaman gönülden anma, Sana layıkıyla hamd ü senâda bulunma ve en güzel şekilde kulluk yapma hususlarında yardımını istirham ederim. Allah'ım, bana Resûl-i Ekrem'in havzından kana kana içmek nasip eyle; öyle içeyim ki bir daha da ebediyyen susamayayım.' der, avuç avuç Kevser yudumlayacağı bir güne erişme ümidiyle dolar. İstinşak (buruna su verme) sırasında, daha dünyadayken ötelerin râyihâsını duymayı diler, ahirette de Cennet'in kokusunu koklamak ve onun nimetlerinden rızıklanmak için dua eder. Yüzünü yıkarken, 'Allah'ım, dostlarının yüzlerini ağartıp nurlandırdığın, hasımlarının çehrelerinin ise kapkara olduğu gün yüzümü ağart, beni de nurlandır.' diyerek bir kere daha nazarlarını cuma yamaçlarına diker.

Ondan sonra yıkadığı ya da meshettiği her uzuvla beraber ayrı bir isteğini daha dile getirir: Hesap gününde muhasebesinin kolaylaştırılmasını, amel defterinin sağ taraftan verilmesini, saçının ve cildinin ateşten korunmasını,

Cenâb-ı Hakk'ın arşının gölgesinden başka sığınılacak bir yer bulunmayan mahşer gününde Arş-ı A'lâ'nın himayesine alınmayı, hayat boyunca sadece faydalı sözleri dinleyip en güzeline uyanlardan olmayı, cehennem ateşinden âzâde kılınmayı, ayakların kaydığı o gün sırat köprüsünde ayaklarının kaymamasını ve cennete yürürken yolda kalmamayı talep eder. Abdesti tamamlarken, 'Allah'ım, sa'y ü gayretimi bol bol ihsanlarla mükafatlandır; günahlarımı mağfur eyle, beni bağışla; amellerimi makbul kıl, bana kârlı bir ticaret lütuf buyur ve hiç zarar ettirme.' der; sürekli tevbe eden ve temizliği tabiatının bir yanı haline getirip günahlarından arınan kullardan olmayı diler.. ve böylece, abdestin her safhasında bu mülâhazalara bağlı kalan bir insan adım adım tam bir konsantrasyona yürür.

Abdest suyuyla beraber günahlarının da döküldüğüne inanan mü'min, abdestle kazandığı metafizik gerilimi ezân-ı Muhammedî'yi dinlerken de devam ettirir, hatta daha da artırır.. ezanı müteakiben bir de sünnet namaz kılarak derinlik içre derinliğe ulaşır. Madem, sünnet ve nâfile namazlar 'cebren linnoksan'dır; yani, farz namazlardaki noksanları tamamlar, eksigi gediği giderir.. ve madem Cenâb-ı Hak nâfileleri edâya ekstradan bir yakınlık va'dinde bulunmuş; 'Kulum Bana, kendisine farz kıldığım ibadetlerden daha sevgili olan bir amelle yaklaşamaz. Farzları eda eden kulum nâfilelerle Bana yaklaşımaya devam eder. Öyle ki, nihayet Ben onu severim. Ben kulumu sevince de artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli... olurum.' demiş.. işte o, bunları düşünerek ve sürpriz bir yakınlık talebini haliyle seslendirerek sünnet namazı tamamlar. Böylece, konsantrasyon adına çok önemli bir adım daha atmış, namazla bütünleşme yolunda son mesafeyi de katetmiş ve farzı kılmaya hazır hâle gelmiş olur.

Böyle dikkatli ve hassas bir kul için, namazı bekletme hiç söz konusu değildir, her zaman namazı bekleme esastır. O, namazdan, hatta ezandan evvel abdestini alıp 'Tam tekmil hazırım Allah'ım! Sen bana teveccüh buyurduğun an, nazarlarımın Sana müteveccih olduğunu göreceksin.' duygusuyla gerilmiş olarak 'Haydi, şimdi huzuruma çıkabilirsin' komutunu bekler; bekler ve bir dizi hazırlıktan sonra iyice heyecana gelmiş vicdanıyla adeta 'Seccadem neredesin!' der. Zaten, abdest öncesinden başlayıp ezan ve sünnet namaza kadar sürüp giden hazırlıklar silsilesinde insan böyle bir metafizik gerilimi yakalayamamışsa, o işte bir eksiklik var demektir. Fakat öyle olsa da, farzdan önce kâmet getiren müezzin, insanı ibadet düşüncesinden alıkoyup mâsivâullağa çeken her şeye son darbeyi indirir ve böylece konsantrasyonunu

tamamlayan kul, en derin mülâhazalarla 'Allahü Ekber' deyip namaza durur.

Meselenin bir diğer yanı şudur: Asr-ı saadette, yüce dinimiz İslam'ın emirleri birer semavî mâide (sofra) gibi ter ü tâze iniyordu. Sahabe efendilerimiz her gün farklı farklı ibadetlerle tanışıyorlardı. Mesela, bir gün namazı öğreniyor, ertesi gün ezanı duyuyorlardı. Ezan kulaklarında tın tın edip içlerine bambaşka bir ürperti ve heyecan salınca, namazı da işte o huzurla kılıyorlardı. O dönemin Müslümanları, duyup öğrendikleri her meseleyi çok süslü ve pek câzip buluyor; bu göz alıcı güzelliklerin cazibesine kapılıyor ve adeta büyüleniyorlardı. Onlar, her an gökler ötesinden haber alıyor, her gün yeni bir sürprizle karşılaşüyor ve bir nevi kesintisiz sürprizler kuşağında yaşıyorlardı. Sürekli yeni bir sûre ya da ayet duyuyor, dinliyor; onunla yunuyor, yıkanıyor ve böylece ulvî hislerle donanıyorlardı. İşte, o semavî ve ilahî donanımla da Allah'ın huzuruna çıkıyorlardı. Dolayısıyla, onlar, metafizik gerilim elde etmek, gereken konsantrasyonu yakalamak ve ibadete hazır hale gelmek için ziyade bir cehd ve gayrete ihtiyaç duymuyorlardı. Sürekli maiyyet solukladıkları için farkına varmasalar da gayr-i irâdî olarak sürekli öteler düşüncesiyle ve manevî duygularla dolu bulunuyorlardı; 'Şimdi huzura varma zamanı!' dedikleri an bütün hislerini ve latifelerini ibadet üzerine yoğunlaştırabiliyorlardı. Bundan dolayıdır ki, daha abdeste yönelirken Hazreti Ali Efendimiz'de bet beniz kalmıyor, yüzü sapsarı kesiliyordu. Kendisine 'Yâ İmam! Bu ne hal?' diye soranlara 'Daha ne olsun ki, biraz sonra Rabb' imin huzuruna çıkacağım!' cevabını veriyordu.

09.02.2007 - Namaz Kahramanı Olabilmenin Üç Şartı

Âbidlerin Rehberi Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) namaza göstermiş olduğu alâka, O'nun izini takip edenlerin gönüllerinde de ibadetlerin özüne karşı derin bir iştîyak uyarmıştır.

'Namaz benim gerçek göz aydınlığımdır' diyen, başkalarının bir kısım şeylere arzu duymasının çok ötesinde bir istekle namaza karşı arzu duyduğunu her haliyle ortaya koyan, mübarek ayakları şişecek kadar kıyamda duran, bazen bir rek'atta birkaç cüz'ü birden okumadan rükûya varmayan, haşyetle dolu yüreğinden el değirmeninin ya da kaynayan tencerenin sesi gibi hıçkırıklı ağlama sesi duyulan ve secde ederken Hak karşısındaki saygısından dolayı kıvrım kıvrım kıvranan Resûl-i Ekrem'in (aleyhi ekmelü't-tehâyâ) namaz ibâdeti üzerinde hassâsiyetle durması Ashâb-ı kirâmın da birer namaz âşığı haline gelmelerine vesile olmuştur. Öyle ki, Fudayl bin İyâz'ın ifadeleriyle söyleyecek olursak, Sahabe efendilerimiz, benizleri atmış, yüzleri sararmış bir şekilde sabahı karşılardı. Çünkü gecenin çoğunu namazda geçirirlerdi. Bazen dakikalarca kıyamda kalırlar, bazen de uzun müddet secdeye kapanırlardı. Cenâb-ı Hak'a içlerini dökerken, rüzgârlı bir günde sallanan ağaçlar gibi sallanırlar; gözlerinden, elbiselerini ve yeri ıslatacak kadar yaş dökerlerdi. Namazın lezzeti onlara bedenî yorgunluklarını unuttururdu ve o vuslat dakikaları hiç bitmesin isterlerdi. Sabah olunca, yüzlerine yağ sürerler, gözlerine sürme çekerler ve halkın içine sanki geceyi hep uykuyla geçirmiş ve iyice dinlenmiş gibi çıkarlardı.

Namazı hakıyla kılmak için ne yapmalıyız?

1. Allah Rasûlü (aleyhi ekmelü't-tehâyâ) bize bir hedef gösterirken, Cennet'te yüz mertebe bulunduğunu ve Firdevs'in, makam bakımından en yüksek derece bulunduğunu belirttikten sonra, 'Allah Teâlâ'dan Cennet'i istediğiniz zaman, Firdevs'i isteyiniz.' buyurarak, himmetimizi âli tutmamız gerektiğine işaret etmiştir. Dolayısıyla, namazın hakikatini idrak etme hususunda da yüce himmetli olmalı; Cenâb-ı Hak'tan selef-i salihînin ibadet aşk u iştîyakını, onlardaki kulluk temkinini dilenmeli ve namazı şuurluca ikâme edebilmek için inâyet-i ilahiyeyi talep etmeliyiz. Belki herbirimiz şöyle demeliyiz: 'Allah'ım, Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz namazı hangi enginlikte ikâme ediyor idiye, bana da o idraki lutfeyle; namazın manasını benim ruhuma

da duyur. Rabb'im, ben de Peygamber Efendimiz'in eda ettiği gibi namaz kılmak ve onu benliğimin bütün zerrelerinde duymak istiyorum.. namaz esnasında Sen'den başka bütün mülâhazalara karşı kapanmayı ve tamamen namazlaşmayı arzu ediyorum.. Ne olur Allah'ım, bu lütfunu bana da nasip eyle!..'

Evet, peygamberâne bir ibadet ufkuna mazhar olmayı istemek peygamberlik istemek demek değildir. Bu talep, her hususta takip edilmesi gereken İnsanlığın İftihar Tablosu'nu ibadet hayatı itibarıyla da örnek almak ve namazda daha bir derinleşmek talebidir. Sizin bu türlü bir duanız kat'iyen boşa gitmez. Bu duada istekli ve ısrarlı olursanız, Allah sizi mahrum etmez; inşaallah o sayede maiyyete ulaşacaksınız. Siz bu kadarcık bir istek izhar edince Sultan-ı Ezelî de kendi ululuğu, azameti ve rahmetinin enginliği ölçüsünde Zât'ına yaraşır bir mukabelede bulunur. Bu açıdan, meâliye müştak olmak ve ulvi hedeflere göz dikmek himmeti âlî tutmanın ifadesidir; namazı ikâme hususunda da insan hep daha yükselkeler tâlib olmalıdır.

2. Namazın hakikatini idrak etme isteği kavli ve kalbi bir duadır; bu duanın fiili yanını ise, en başta bu mevzuda yazılmış eserleri okumak teşkil eder. Namazı şuurluca kılmak isteyen bir mü'min şayet onunla alakalı üç-beş kitap okumamış, büyüklerin bu konudaki mütâlâalarını öğrenme gayretinde bulunmamış ve meselenin nazarî yanını dahi ihmal etmişse, onun bu talebinde samimi olduğu söylenemez. Öyleyse, namaz yolcusu ikinci adım olarak, gönlüne ibadet iştiyakı salacak, onu namazın nurlu iklimlerinde dolaştıracak ve mana âleminin büyüklerinin namazla alakalı engin anlayışlarını, derin duyuşlarını aktararak içine haşyet dolduracak makaleleri ve kitapları okumalıdır. Bir mü'min, Zât-ı Uluhiyet hakikatıyla, iman esaslarıyla ve ibadetlerin mana buoduyla alakalı birkaç eseri hiç olmazsa birkaç defa gözden geçirmeli değil midir? Evet, Kur'an talebeleri, Hazreti Gazalî, Hazreti Mevlânâ ve Hazreti Bediüzzaman gibi Hak dostlarının namazla alakalı mütâlâalarını ve günümüzde kaleme alınmış namaza dair makaleleri mutlaka okumalı ve konuyla alakalı müzakerelerde bulunmalıdırlar.

3. Hem kavli hem de fiili duada ısrarlı olma, matlubu elde etme mevzuunda kararlı ve istikrarlı bir tavır ortaya koyma ve aktif sabırla, adım adım hedefe yürüme de neticeye ulaşma yolunda çok önemli diğer bir şarttır. Namaz sevdası tâlibin gönlüne hemen düşmeyebilir; insan birkaç günde, birkaç ayda, hatta birkaç yılda namaz hakikatini duyamayabilir. Dolayısıyla, talepte ve neticeye götürecek sebepleri yerine getirme mevzuunda ısrarlı olmak pek mühimdir.

Şayet, namaz kahramanlığına adaysanız, sizi o ufka taşıyacak bütün argümanları kullanmayı ihmal etmemelisiniz. Hangi ses, hangi soluk sizi şahlandırıyor ve kalbinizi coşturuyorsa, bir kere değil, belki yüz kere aynı vesileye başvurmalısınız. Belki bir kitabı onlarca kez okumalı, bir kaseti birkaç kere dinlemeli, bir büyüğün sözlerine defalarca kulak vermeli ve oturup kalkıp hep gözünüzü diktiğiniz hedefi düşünmelisiniz. 'Olmuyor!' diyerek, yoldan dönmeyi asla aklınıza getirmemeli ve kat'iyen aceleci davranmamalısınız. Unutmamalısınız ki, bu yolda belki senelerce sular gibi çağlayacak, pek çok kayaya çarpacak, ama her an biraz daha arınacak ve sonunda ummana ulaşacaksınız.

16.02.2007 - Bir Vazifeyle Muvazzaf Olan Kimse Her Gece Kalkıp Kendini Rabb'ine Vermeli

İlk nâzil olan sûreler arasında yer alan Müzzemmil ve Müddessir sûrelerine, tebliğ ve irşad erlerinin geceleri kalkıp Rabbileri karşısında kemerbeste-i ubûdiyet içinde olmaları gerektiği gerçeği etrafında örgülenmiş vahiy nakışları da denebilir.

Gece ibadeti bir ölçüde, inziva, halvet, teveccüh ve tebettül manalarını da ihtivâ eder. Aslında, bu tabirlerin bazıları Kur'an'a aittir. Nitekim Kur'an 'Ve tebbettel ileyhi tebtîlâ' (Müzzemmil Sûresi, 73/8) yani 'Allah'tan başka her şeyle bir ma'nada alakanı keserek kendini tamamen ona ver ve sadece O'nun marifeti, O'nun muhabbeti, O'nunla alakalı zevk-i rûhâniler ve O'nun tecellileri ile otur-kalk' tarzındaki bir üslupla bu önemli hususa işaret etmektedir. Bu ise, ancak, insanın kendini o işe hazırlaması, iradî olarak uykusunu, sıcak döşüğünü terk etmesi ile gerçekleşebilir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve selem), peygamberlik öncesi dönemde belli ölçüler içinde inzivada bulunarak, her zaman Rabbisine yakınlaşma yollarını araştırıyor.. iç alemini, zaten temiz olan duygularını ve sürekli Hakk'a açık gönlünü, tıpkı günebakan çiçekleri gibi, mukabele arayışlarına bağlı götürüyor ve rasat ufuklarında gezdiriyordu. Yine o, rüyalarla berzahî derinliklere açılmanın, ledünnî düşüncelerle baş başa kalmanın yanında, ukba hayatının kapılarını aralayarak, Rabbisine kurbetini hızlandıracak ve akdes-mukaddes feyizlerin sağanak sağanak üzerine yağmasına vesile olabilecek her şeyi değerlendiriyor ve farklı bir düşünce haritası çiziyordu.

Misyon İnsanları

Şimdi, bu ölçüde ciddi ve fevkalade önemli bir göreve getirilen birinin bütün gece uyuması, böylesine önemli vazifenin gerektirdiği sorumlulukla uyuşmasa gerek. Öyleyse bu vazife ile muvazzaf olan kimse, geceleri kalkıp Rabbisine ibadet etmeli, hem öyle bir ibadet etmeli ki onun Yaratan'ı karşısındaki tavırları vazife ve misyonuna muvafık düşsün. İşte, bütün bunlara işaret sadedinde Kur'an diyor ki: 'Az bir kısmı hariç, bütün gece kalk, namaz kıl. Gecenin yarısı veya bunu biraz azalt ya da gecenin çoğu olsun.' (Müzzemmil Sûresi, 73/2-4) Neden? Zira böylesi bir misyon, insanî normları aşan bir fevkaladelik ister ve böylelerinin hayatları hep fevkaladelikler içinde cereyan etmelidir.. böyle

cereyan etmek zorundadır.

Gecenin ihyâ edilmesi adına da şunlar söylenebilir: Gece, melekût âleminin kapılarının aralandığı, semâvî birtakım menfezlerin açıldığı ve ötelerin müşahede edildiği bir zaman dilimidir. Bediüzzaman'ın tespitiyle, teheccüdle gecenin ihyâ edilmesi, berzah âlemini aydınlatan bir projektördür. Abdullah b. Ömer'in rivayet ettiği bir hadis ve bir hâdis bu mevzuya ışık tutar. Bu hadiste Abdullah b. Ömer mealen diyor ki: 'Herkes rüya görür ve gelir Allah Resûlü'ne anlatırlardı. Ben de kendi kendime Keşke berzah âleminin kapıları bana da aralansa ben de bir kısım şeyler görsem ve gördüğüm şeyleri gelip İnsanlığın İftihar Tablosu'na anlatıversem; O da bunları tabir etse..' derken, bir gün rüyamda gördüm ki, iki zat beni kollarımdan tutup derdest ederek, derin ve alevli bir kuyunun başına getirdiler. O derince kuyunun içinden adeta bir hortum gibi döne döne alevler yükseliyordu. Anladım ki bu, cehennemdir. Beni başına getirdiklerinde, oraya atacaklar diye çok korktum. Allah'a sığınıp, 'Ya Rab' diye yalvarmaya başladım. Birisi bana dedi ki: 'Korkma! Senin için endişe edecek bir şey yok. Sen oraya girmeyeceksin.' Sonra uyandım ve ablam Hafsa'ya rüyamı anlattım ve bunun tabirini Resûlullah'a sormasını istedim. Ablam sorunca Allah Resûlü buyurdular ki: 'Abdullah b. Ömer ne güzel bir insandır; ama keşke geceleri ihyâ etse!'

Gece Kalkışın Hikmeti

Kur'an gece kalkışının hikmeti adına, şu değerlendirmeyi de yapar: 'Şüphesiz gece kıyamı daha tesirli ve sağlam bir kıraat adına da daha elverişlidir.' (Müzzemmil Sûresi, 73/6) Evet, geceler o büyümlü enginlikleriyle, insanın ayağını yere sağlam basması, dediğini duyması, yaşadığını hissetmesi adına önemli bir ortam ve gönüllerin Allah'a (cc) açılacağı birer halvet koyu gibidirler.. ve mutlaka değerlendirilmelidirler. Gündüz insan değişik işlerle meşgul olur, zahiri duygularının dünyasında dolaşır ve onların tesirinde yaşar. Böyle bir şey, İnsanlığın İftihar Tablosu için, hele bizim anladığımız ma'nada asla söz konusu olmasa da, bendeleri gibi sıradan insanlar için her zaman bahis mevzuu olabilir. Öyle ise burada ayeti şöyle yorumlamak yerinde olur zannediyorum: Evet, sanki bu tembihle Allah, Resulü'nün şahsında bize: 'Siz gündüz şununla bununla meşguliyet içinde gâfilâne yaşıyor, kendi iç derinliklerinize yönelemiyor ve ötelerle irtibat kuramıyorsunuz; kuramazsınız da; zira bu hususta esas olan gecelerdir.' deniyor. Yani hiç kimsenin olmadığı bir zemin ve zamanda, insanın Allah'a yönelerek hicranla yanıp yakılacağı ve seccadesine baş koyup, gözyaşı dökceği bereketli zaman dilimi gecelerdir. Bir O, bir de siz; içinizi dökerken

sadece O bilecek ve siz de O' nun bilip görmesine göre bir tavır alacaksınız.

23.02.2007 - Onların İmanı Gırtlaklarından Aşağı İnmez

Nebiler Sultanı (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyorlar: 'Ahir zamanda yaşları küçük, akılca kıt birtakım gençler zuhur edecek. Yaratılmışın en hayırlısının sözünü söylerler, Kur'an'ı okurlar. İmanları, gırtlaklarından öteye geçmez. Onlar, okun avı delip geçtiği gibi, dinden çıkarlar...' Hadisin ifade ettiği mananın tahliline geçmeden önce, üzerinde durup hatırlatmakta fayda mülahaza ettiğim bir hususu arz etmek istiyorum: Sahabe-i Kiram efendilerimizin hemen hepsi, değerler üstü değere sahiptirler ve bizim kıstaslarımızla değerlendirmeye tabi tutulmayacak kadar muallâdırlar. Günümüzde, onları kritiğe tabi tutan bir kısım kendini bilmezler, onların büyük bir titizlikle üzerinde durup, kelimesi kelimesine bize o altın çağdan naklettiklerini kritiğe tabi tutmakta ve kendi vehimlerinde oluşturdukları sisle, dumanla onları karalamaya çalışmaktadırlar. Oysaki Sahabe-i Kiram, hadis rivayetinde insanüstü bir hassasiyet göstermiş ve fevkalade titiz davranmışlardır. Hadislerin her kelimesi tıpkı bir kuyumcu titizliğiyle seçilerek kullanılmıştır ve her birinin bir icaz yönü söz konusudur.

Bu hadis-i şerifte Allah Resûlü'nün, ahir zamanda, dine girmeleriyle çıkmaları bir olan bazı kimseleri, avın bir tarafından girip öbür tarafından çıkan oka benzetmesi dikkat çekicidir. Bilindiği gibi ok, avın bir tarafından nasıl girmişse, kendisine bir şey takılmadan, bulaşmadan öbür tarafından da öyle çıkar. İşte 'İslam'ı kabul ettik' deyip onunla müşerref görüldüğü halde, onun ruh ve manasından hiç mi hiç istifade edemeyen kimselerin, böyle bir oka benzetilmeleri, düşüncesiz, tetkiksiz, hissiz, şuursuz, süratle ve hiçbir şey duymadan İslam'a girmesiyle çıkması bazı kimselerin hallerini ifade bakımından fevkalade manidardır.

Bid'atların İstilası

Yine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ahir zaman fitneleriyle alakalı başka bir hadislerinde: 'Ümmetimden bir kısım gruplar çıkacak, bunları bid'atlar istila edecek, tıpkı kuduzun, kuduza yakalanan kimsede hiçbir damar, hiçbir mafsalsal bırakmayıp her tarafını sardığı gibi, bu bid'atlar da onların her hallerine sirayet edecektir' buyurmuştur. Efendimiz burada, o dönemde meydana gelen bid'atları, vücudun her organına sirayet edip orada tesirini gösteren kuduz

hastalığına benzetir. Bu misal, Sünnet-i Seniyye'nin terkinin yanında bid'atların, insan hayatını dört bir yandan kuşatmasını ifade bakımından fevkalade manidardır. Zira bid'atlar, kişinin ruh dünyasına tıpkı bir virüs gibi girer, sonra da kılık-kıyafetten oturup kalkmaya kadar onun her halinde kendisini gösterir. Bu hadiste dikkat çeken bir başka husus da, Allah Resûlü'nün; 'Yaratılmışın en hayırlısının sözünü söyler ve Kur'an okurlar..' ifadesidir. Aynı manada başka bir hadis-i şerifte de: 'Siz, kendi amellerinizi onların amellerinin yanında küçük görür ve hafife alırsınız.' buyurmaktadır ki, Nebiler Serveri'nin ahirete irtihalinden kısa bir süre sonra, karmakarışık hadiselerin sevimsiz lisanıyla Sahabe'ye bir kere daha 'Muhammedün Resûlullah' dedirtecek keşmekeşi ifade açısından ne ürpertici bir üsluptur!

Hâricilik Fitnesi

Bu hususta ilk dikkatimizi çeken hiç şüphesiz, Asr-ı Saadet'e yakın, o dönemde zuhur eden Haricilik olayıdır. Onlar, dinde, günaha giren bir insanın kâfir olacağına inanacak kadar hassas düşünmüş ve ibadet ü taatlerinde olabildiğine dikkatli davranmışlardır. Hatta bu çerçevede yalan söylemeyi küfür saydıklarından, onca taşkınlıklarına rağmen hadisçiler, onların rivayet ettikleri hadisleri kabul etmişlerdir. Evet onlar, Müslümanlığı kendi hesaplarına bu kadar derince yaşamalarına rağmen, davranışlarında aşırı, saldırgan ve dengesizdirler. Aynı zamanda onlar, Hz. Ali (ra) ve Hz. Muaviye gibi şerefli sahabilere kâfir dedikleri gibi, 'Lailahe illallah' diyen pek çok kimseyi de kâfir saymaktadırlar. İşte bütün bunlar göstermektedir ki Hariciler, Allah Resûlü'nün ifadeleri içinde, İslamiyet'in içine bir ok gibi girmişler; girdikleri gibi de hiçbir şey elde edemeden ve hakikat adına bir şey duymadan çıkıvermişlerdir. Hz. Ali (ra), Siffin Savaşı'nda kolunda 'ben' veya 'ur' olan birini görünce, İbn-i Abbas'ın (ra), Efendimiz'in: 'İşte bunlar sana karşı savaşacak ey Ali!' sözünü hatırlatması üzerine, onların öldürülmesini kendi hakkaniyetine delil saymış ve Peygamberimiz'i her zaman doğru çıkaran Allah'a hamdetmişti...

Amelî Müslümanlık

Günümüzde de, ibadetlerinde bir hayli hassas davrandıkları halde, İslam'ın gurbetini kendine dert bile edinmeyen ve böylece amelî münafıklık içine düşen nice insan vardır.. hele bazılarının Müslümanlık adına bir kısım folklorik hareketlerle müteselli olduklarını gördükçe, 'Acaba Allah Resûlü'nün haber verdiği insanlar bunlar mı?' diye endişe duymamak elden gelmiyor.

Hasılı; Allah Resûlü (sas), kıyamete yakın zamanda cereyan edecek çeşitli

hadiseleri, bu ve benzeri hadislerle haber vermiştir ki, O'nun gayb-bin gözüyle görüp haber verdiği bu tür olayların bir bir cereyan etmesi, O'nun Sadık u Masduk olduğunun apaçık delilidir.

02.03.2007 - İbadette Hassas Olanlar Yıkılmaz

İtikad, lügatte bir şeye düğüm atmışçasına bağlanmak, gönülden inanmak ve aksine ihtimal vermeyecek şekilde bir şeyi kabullenmek demektir. İstılahta ise, Allah'ın emrettiği ve Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sünnet-i seniyyesi ile aydınlatıp tavzih buyurduğu hakikatleri kalben tasdik etmektir.

Matüridî akidesine göre itikad, dînî esasları lisanla itiraf etmekten ibaret olmasına karşılık, bazı ehl-i sünnet ulemasına göre o, bunları amel ve davranışlarla da yerine getirmek demektir. Bu yönüyle de itikadın, "iman" mânâsına geldiği söylenebilir. İtikad, çok sağlam nazari yanlarıyla beraber, amel ve aksiyonla da mutlaka kuvvetlendirilmelidir.

Mükemmel itikad sahibi

"Mükemmel itikad", yukarıda da ifade edildiği gibi inanılması gerekli olan hususlara, aksine ihtimal vermeyecek şekilde inanmanın adıdır. Bu mevzuda ölçü, Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) doğru yolu tarif ederken ifade buyurmuş oldukları "Ben ve ashabımın üzerinde olduğumuz yoldur." düsturu olmalıdır. Evet, bir Müslüman için en doğru yol, Allah Resûlü, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin (ra) yürüdükleri yoldur.

Biraz daha açalım; mükemmel bir itikada sahip olabilmek için evvela nazari olarak inanılması gerekli olan hakikatlere, Kitap ve Sünnet perspektifinde doğru bir şekilde inanılması gerekmektedir. Mesela İslam tarihinde müfrit bir fırka olan Karmatiler -hangi esaslara dayanıyorlardı bilmem- kendilerinden başka herkesi öldürmeyi en büyük cihad sayıyorlardı. Onlar, her yerde bu inançları istikametinde Müslümanları kılıçtan geçiriyor, Haremeyn-i Şerifeyn'i basıyor ve orada bile, tarihte emsali görülmemiş mezalimler gerçekleştiriyorlardı. İşin en acı tarafı da, onlar bütün bu cinayetleri akidelerinin gereği olarak işliyorlardı.

Yine başka bir müfrit fırka olan Hariciler de kendilerini Kur'an'a çok bağlı görüyor ve bu bağlılığın gereği sayarak, Kur'an'ın bir tek emrine uymayan herkesi kâfir kabul ediyor, sonra da onu öldürmeyi en büyük cihad sayıyorlardı. Öte yandan bu tâife yalana karşı da çok hassastılar. Hatta ehl-i sünnet âlimleri bu özelliklerinden dolayı, onlardan hadis rivayet etmede de bir beis görmüyorlardı. Evet, Hariciler yalana karşı fevkalade sert idiler; zira yalan söylemek onlara göre büyük bir günahı ve böyle bir günah işleyen kimse

dinden çıkmış demektir. Dolayısıyla onun da öldürülmesi gerekirdi. Kur'an'a böylesine bağlı olmalarına ve günah mevzuunda bu derece tavizsiz olmalarına rağmen Hariciler, ifrat ve tefritlerle dengeyi koruyamamış ve kazanma kuşağında kaybetmişlerdi.

Tarihe bakıldığında, Nebiler Sultanı'nın: "Benim ve ashabımın üzerinde olduğu yol" diyerek ifade buyurduğu yolun dışına çıkanların, hep yollarda dökülüp kaldıkları görülecektir. Aslında bu hadis-i şerif bize, nazari planda doğru yolun hangisi olduğunu gayet açık bir şekilde ifade etmektedir. Bir insan aksine ihtimal vermeyecek şekilde bir şeye inanabilir. Hatta bu imanının gereği olarak da Hasan Sabbah'ın müridleri gibi masum insanları rahatlıkla öldürebileceği gibi kendisini de öldürebilir.. daha da kötüsü bu hareketiyle cennete gireceğini de zannedebilir. Nitekim Hasan Sabbah, müridlerine "Bugün falan camiye bas ve 10 kişiyi öldür. Ben senin cennetini tekeffül ediyorum." dediğinde onlar, hiç tereddüt etmeden ve gözlerini kırpmadan bunu yapabiliyorlardı. İşte bu, çok sağlam bir itikadla beraber korkunç bir inhiraf ve müthiş bir sapıklığın ifadesidir. O bakımdan evvela itikadın çok sağlam ilâhî esas ve prensiplere bağlanması gerekmektedir.

İman nasıl kuvvetlenir?

İkinci olarak, itikad çok sağlam nazari yanlarıyla beraber, amel ve aksiyonla da mutlaka kuvvetlendirilmelidir. Bir insan, devamlı tefekkür yamaçlarında dolaşp Rab ile münasebet yollarını araştırdığı sürece tahkiki imanı elde edebilir. Bir kimse her an, kâinatta duyup gördüğü hakikatlerle "marifetullah" ufkunu açıp inkişaf ettirebiliyorsa bu insan, kendi irfan dünyası adına daima gönlünde ışıktan bir dantelâ örüyor demektir. Tefekkürden mahrum zavallı sinelerin imanlarının kuvvetlenmesi çok zordur. Aynı zamanda -Cenab-ı Hakk'ın ekstradan ihsanlarına mazhar olanlar hariç- böylelerinin iman adına ortaya koydukları heyecanları da sadece bir histen ibarettir. Hakiki inanca gelince, o bütün bunların ötesinde daha farklı bir keyfiyettir. Çünkü inanmış ve inancını tefekkürle yoğurmuş bir insanın sinesi her zaman bir buhurdanlık gibi tüter durur. İşte bu faaliyete "ameliyat-ı fikriyye" denilmektedir ve bu, imanı kuvvetlendirmenin önemli bir yoludur. Zira insanın imanda zirve noktaya ulaşabilmesi için her zaman böyle fikrî bir operasyona ihtiyacı vardır.

Üçüncü ve en önemli mesele ise, amelle imanın kuvvetlendirilmesi meselesidir. Sadece bizim düşünürlerimiz değil; Batı'daki bir kısım düşünürler de bu noktaya önem vermişlerdir. Zira itikadın sadece nazari yönü ile Allah

gerektiği gibi bilinemez. Her ne kadar kişi, nazari yönden inandığını zannetse de böyle birinin imanının inkişaf etmesi mümkün değildir. Zira iman, ancak amelle inkişaf eder. Rabb'ine devamlı ibadet eden ve bunu hiç ara vermeden yapan bir insanı -Allah'ın izniyle- şeytn hiçbir gücün yıkması ve onun imanını elinden alması mümkün değildir. Zira artık onun imanı, ibadetle perçinlenmiş ve aksine ihtimal vermeyecek şekilde bütün benliğine mal olmuştur.

Hakiki kulluğun da bir yolu vardır

Her şeyin bir tecrübe alanı vardır ve o mutlaka kendi alanında tecrübe edilmelidir. Kimya ile alakalı bir mesele, kimya laboratuvarında tahlile tâbi tutulmalı ve böyle bir konu inşaat mühendisliği ile ilgili kıstaslarla test edilmemelidir. Yine tıbbın değişik dallarından her birinin kendine ait bir sahası vardır. Bunların bazılarında mahsusat denilen ve daha ziyade, görülen, duyulan ve hissedilen pozitif hviyetteki mevzular ele alınarak tecrübeye tabi tutulur ki, bu sahaların dışında tecrübe edildiklerinde, katiyen istenilen netice elde edilemez. Aynen bunun gibi kalbî ve rh hayatı inkişaf ettirmenin de kendine göre bir alanı vardır.. ve başka yollarla ona ulaşılması mümkün değildir. Zira kişinin doğrudan doğruya kendisini çok yüksek hakikatlere verip, onda fani olması, sık sık zihnen, fikren ve ruhen Allah'a doğru seyahatlar tertip etmesine, belli ölçüde de olsa beden ve cismaniyetine baş kaldırmasına bağlıdır. Ehlullahtan, tek bir iman hakikatının inkişafı için, senelerce uğraşanlar vardır.

09.03.2007 - İmtihanlara Maruz Kalmak İnsanlığımızın Gereğidir

İnsanların birbirleriyle imtihan olması gayet tabiidir. Cenab-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de; "..Biz onların bir kısmını diğerleriyle imtihan ettik.." (En'am Sûresi, 6/53) buyurmaktadır.

İlk insan Hz. Adem, cennette Hz. Havva ile, şeytanla ve kendi mahiyetinde saklı bulunan bir kısım duygularla imtihan olmuş.. ve yeryüzüne indikten sonra da bu imtihanlar devam etmişti. Hz. Adem'in soyundan gelen insanlar da kendilerine rehber olarak gönderilen peygamberlerle imtihan olmuş, ihtilafa düşmüş, bunların bir kısmı da putlara tapmada ısrar edip onların arkasından gitmemişti. Bunların örneklerini, bugüne kadar insanlık tarihiyle alakalı yazılmış eserlerde görmek mümkündür.

İşte bu imtihanlar silsilesi içinde önemli bir imtihan da, insanların birbiriyle olan imtihanlarıdır. Bu kabil imtihanlarda bazen kaybeder ve olumsuz sonuçlarla karşılaşabiliriz. Bu kayıplar bazen mizaç ya da meşreplerden, bazen de Bediüzzaman Hazretleri'nin, "Umur-u hayriyenin çok muzır manileri olur.." dediği gibi, şeytanlardan kaynaklanabilir. Müslümanları, şeytanların musallat olduğu kişiler olarak tavsif etmekten hicap ederim; ancak gerçek olan şu ki, hepimiz insanız ve birer nefis taşımaktayız. Nitekim Allah Resûlü (sas), bir hadis-i şeriflerinde; "Herkesin nefsi vardır. Benim de nefsim var.." buyurur. Bundan sonra artık isterse insanlar, bizim nefsimiz veya mahiyetimizde şeytanın oklarına hedef olabilecek lümme-i şeytaniye diye bir mekanizma yok desinler!. Bunlar hiçbir şey ifade etmez. Kaldı ki, hadisin devamında Allah Resûlü, "uzun zaman onunla mücadele edip onu hizaya getirdiğini ve neticede kendisine teslim olduğunu" bildirir.

Herkes nefis taşımaktadır

Dünyada kim bilir daha nice insanların nefis ve şeytanı kendilerine teslim olmuştur. Ama bu, katiyen bir anda olmamıştır. Tasavvufî bir üslupla ifade edecek olursak bu kademe kademe, nefs-i emmâreden nefs-i levvâmeye, ondan nefs-i râdiyeye (Allah'tan hoşnut olma mertebesi), ondan nefs-i mardiye'ye (Allah'ın hoşnutluğuna erme) ulaşmışlar.. ve daha sonra da mutmainne, sâfiye, yani enbiya-i izam ve asfiyanın nefislerine yakın müstesna nefisler mertebesine

yükselmişler ve neticede öyle bir noktaya gelmişler ki, artık ondan öte nefisleri kendilerine her zaman iyilikle emreder olmuştur... Buradan hareketle, herkesin, daha baştan bir nefse sahip olduğunu kabullenmesi gerekir. Bu onun ömrünün sonuna kadar, imtihan olacağını kabullenmesi de demektir. Böyle bir kabul bize şunu ifade eder: İnsanların birbirine düşmesi, birbiriyle uğraşması için bu kadar çok sebep ve faktör olduğuna göre, evvela bu işi beşeriyetin icabı olarak kabul etmekte yarar var. Bizler beşeriz; nasıl bizim doğup büyümemiz, büyüyüp yaşlanmamız, yaşlanıp çürük bir enkaz gibi çökmemiz; sonra da kendi enkazımız altında kalarak unutulup gitmemiz bizim için fitrî ve tabii bir yol; öyle de, birbirimizle çekişmeye, hır-gür etmeye müsait bir fıtratta yaratılmış olmamız da, bizim tabiat ve fıtratımızın gereğidir.

Ne var ki bizim için her zaman, bu tür duyguları hayra çevirmek de mümkündür.. ve bize düşen de işte bunu yapmaktır. Biraz daha açalım; mesela bir insan, kendi mahiyetine yerleştirilen şehvet hissi sayesinde veli olabilir. Evet o insan eğer, üzerindeki şehevânî istek ve arzuları karşısında namus ve iffetini kemal-i hassasiyetle koruyabiliyorsa, aynı durumda olmayan başka birinin bin rek'at namazla ulaşamayacağı seviyelere ulaşır. Çünkü bu kimse, o kadar şehvetle donatılmış olmasına rağmen, nefsinin frenleyip onu zabt u rabt altına alabiliyor. Evet, tehlikenin buudları nispetinde mükâfat söz konusudur. Hatta bazen böyle birinin terakkisi o kadar hızlı, o kadar amûdî (dikey) olur ki, başkaları velâyet yolunda katiyen ona yetişemezler. Bu hususa bir şey daha ilave etmek istiyorum. Mesela, bazı insanların hemcinslerine karşı fıtratlarında fazla bir temayül vardır. Eğer o insan bir hayat boyu o temayülünü gemleyip meşru dairede kalabilse, o öyle bir yükselir ki, hiçbir kimsenin buna yetişmesi mümkün olamaz. Görüldüğü gibi şehvet, başlangıçta öldürücü bir ağ iken, irademizin hakkını verme sayesinde insanı yükselten nurdan bir helezon haline gelebilmektedir.

Gazab duygusu da, denge üzere temsil edilmesi halinde insanı yükselten, onu hakikatlerle buluşturan ışıktan bir merdivene dönüşebilir. Böyle bir his, ihkak-ı hak edip hakkı bulma şeklinde ortaya çıktığı takdirde, adalet şeklinde tecelli eder. Hz. Ömer, Müslüman olmadan evvel, insanlar arasında sert mizaçlı tanındığı için, Hz. Ebu Bekir tarafından devlet başkanlığına tavsiye edildiğinde Sahâbe, "Allah'ın huzuruna gittiğin zaman sana, bu insanı başımıza getirdiğin sorulursa, ne diyeceksin?" şeklinde itiraz eder; Hz. Ebu Bekir, Ömer'deki o duygunun ihkak-ı hak ve adalet şeklinde tecelli edeceğini bildiği için, emin bir edayla, "Ben, benden sonra insanların en hayırlısını insanların başına

getirdiğimi söylerim." demiştir.

Evet, ilk halife isabet buyurmuşlardı; Hz. Ömer hiç de bazılarının görüp değerdendirdiği gibi değildi; ondaki sertlik, adalet haline gelmiş ve hilafeti boyunca kılı kırk yararcasına bir istikamet içinde yaşamıştı. Bazen zahirde mizaç sert görünebilir; ama her zaman Ömerî bir hal alması mümkündür.

Velayete ulaşma yolları araştırılmalıdır

O halde, aynı müessesede çalışan insanlar, kendi aralarında "hır-gür"e vesile olabilecek bu türlü madenlerle donatılmış bulunduklarını düşünerek demeliler ki, bunları mahiyetimize Allah koydu, dolayısıyla onlar yer yer tesirlerini icra edecekler. Ne var ki eğer dişimizi sıkarsak da, katlanabilirsek, amûdi (dikey) veli olma yolları da açık demektir. Yine bu gayeye uygun olarak, yeme içme konusunda da dengeli olmalı, duyguların öldürücü ağına düşölmemeli ve dünyevî nimetlerden istifadeyi şükre bağlamalı ve Allah'ın inayetiyle, keremiyle amûdi olarak velâyete ulaşma yolları araştırılmalıdır. Yani insanlar bunlarla, Cenab-ı Hakk'ın kendilerine, velâyete giden bir yol açtığını düşünmeli, konumlarını ona göre değerdendirmeye bakmalıdırlar. Keza, arkadaşlarından gelecek şeylere karşı da peşinen sabırla mukabele etmeye kararlı olmalı ve "gelse sizin celâlinizden cefa, yahut cemâlinizden vefa, değil mi ki mü'min kardeşlerimizsiniz, her ikisi de cana safa. Sizden gelecek cevır de hoş cefa da hoş" demelidirler.

16.03.2007 - Kâbe Bütün Hayırların Beşiğidir

İslam'a beşiklik etmiş, bir mahal, bir uğrak yeri olmuş ya da olacak bütün şehirlerin, elbette kendilerine göre bir şerefi, bir değeri vardır.

Ancak bu değer, hiçbir zaman Mekke'nin kudsiyeti ile mukayese edilemez. Zira Mekke, hususiyle kendi sınırları içindeki Kâbe ile ayrı bir değere ulaşır ki, buna komşuluk (mücâveret) kudsiyeti de denilebilir. Yoksa arzın merkezinden sidretü'l-müntehaya uzanan bir amûd-i nurânî (nurdan bir direk) olan Kâbe ve Beytullah'ın değeri, hiçbir kutsiyetle mukayese edilemez.

Yine Mekke, Kâbe ile komşu olması vesilesiyle pek çok peygambere, onların hizmetlerine beşiklik etmesi yönüyle de ayrı bir kıymet ifade eder. Tarihin de şehadetiyle hemen her peygamberin, şöyle ya da böyle Kâbe ile bir çeşit irtibatı olmuştur. Ancak onlar, Kâbe ile olan bu irtibatlarının yanında, ikinci bir mekân daha tutmuş ve sanki sidretü'l-müntehadan gelen her şey, bir prizmaya çarpıyor gibi Kâbe'ye çarpıp onunla irtibatlı olan bu gönüllere ışıklar halinde yansımış, onlar da bulundukları yerleri o nurla aydınlatmışlardır. Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) gelince; sanki Kâbe, o güne kadar çıkardığı insanların tümünü, esas çıkarması gerekli olanı bu zat için çıkarmış gibidir. Başka bir ifadeyle, şayet Kâbe yerin göbeği ise esas o göbekte beslenen İnsanlığın İftihar Tablosu olmuştur. Dolayısıyla insanlık çapında böyle bir fişkırmaya beşiklik etmesi ve Efendimiz'i bağrında büyütmüş olması yönüyle de Kâbe ayrı bir değere sahiptir. Ancak Allah (cc), O'nu da yerinde bırakmamış, ikinci vatanı olan Medine-i Münevvere'ye hicret ettirmiştir.

Peygamberlerden başka bütün evliya ve asfiyanın da Kâbe ile irtibatı vardır. Mürşitlikte en son mertebelerden birinin, Kâbe ile olan muarefe olduğu söylenir. Bu açıdan feyzini, bereketini oradan almayan hiçbir mürşit yoktur denebilir. Ancak İmam Gazali, İmam Rabbani, Mevlânâ Halid, Üstad Bediüzzaman gibi kimi insanlar, daha ziyade kendi misyonları adına onunla irtibat kurmuş; kimileri de kendi ferdiyeti içinde Kâbe'ye yönelmiş, onun kendine mahsus lisanına kulak vermiş, yer yer ağlamalarına şahit olmuş, zaman zaman sevinç ve sürurunu paylaşmışlardır. Bütün bunlar, eşyanın perde arkasına nigahbân olan insanlar için İlâhî ve hususi iltifatlardır. Kim bilir belki de, her tavaf edişte hakikat-ı Kâbe ile teşerrûf eden dünya kadar insan vardır; ama avamdan insanlar onu göremezler; zira kaba ruhlar, kaba anlayışlar, kaba

mantıklar kendi kabalıkları içinde her şeyi maddede görür, maddede ararlar.

Kâbe'yle İrtibatı Olan Şehirler

Bazı şehirler için de aynı şeyleri söylemek mümkündür: Mesela Efendimiz'le birlikte Medine'ye taşınan misyon, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'dan sonra Hz. Ali (ra) tarafından Kufe'ye taşınmıştır. Daha sonra Şam'a, oradan Bağdat'a, oradan da bir manada Mısır'a, Kayrevan'a taşınmış ve bu şehirler, o dönemlerde çok önemli birer merkez olmuş; Endülüs'e, Afrika'ya, Anadolu'ya, Maverâünnehir'e, Amuderya'ya açılan birer rıhtım, birer rampa vazifesi görmüşlerdir. Oralara gidip çarpan Nur-u Muhammedî, daha sonra Anadolu'ya yansımıştı. İşte biz feyzimizi, bereketimizi Mekke'den Medine'ye, oradan Şam'a, Bağdat'a, oralardan Asya steplerine varmış ve oradan dönmüş bize gelmiş olarak buluruz... Anadolu'ya geçildikten sonra, bir dönem Konya bu önemli merkeziyeti temsil etmiş; etmiş ve payitaht olmanın yanında Sadreddin-i Konevi, Mevlânâ, Sultan Veled gibi devâsâ kimseleri bağrında yetiştirmiştir. Onun ardından, Allah (cc), Söğüt'ün bağrında bir tırtılı kuluçkaya yatırmış ve derken âfâk-ı âlemde, Söğüt'te, Bilecik'te, Bursa'da yetişen kelekler uçuşmaya başlamıştır. Bir ara Trakya'ya geçilmiş ve yüz yıla yakın Edirne pâyitahtlık yapmış, böylece Allah (cc) orayı da teşrif, tekrim ve tebcil etmiştir.

... Ve tarih içinde en büyük misyonu üstlenen İstanbul... Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onun fethine, "Kostantiniye elbet bir gün fetholunacak.." sözleriyle hususi olarak işaret buyurmuş ve fethi asırlar öncesinden tebrik ve tebcil etmiştir. Ancak nasıl ki Kâbe sidretü'l-müntehanın bir izdüşümüdür ve o kıyamete kadar devam edip sürecek; gereği gibi tavaf edilmediği zaman hakikat-i Kâbe derlenip toparlanıp göç edecek.. yani yeryüzünün manası kalmayınca, Allah da (cc) yeryüzünü harap edip hakikat-i Kâbe'yi nezdine yükseltecektir; aynen öyle de, Kâbe'nin de yeryüzündeki izdüşümleri, yani gölgesinin gölgeleri olan bu şehirler de farklı yer ve farklı zaman dilimleri içinde ortaya çıktıkları o teşriften, o tekrimden, o tebcilden nasiplerini aldıktan sonra tarih olmuşlardır ve olacaklardır.

Bundan Sonra Ne Olacak

Ne var ki, bundan sonra da başka şehirlerin ondan nasibini almaları her zaman söz konusu olabilir. Bundan sonra da dünyanın ömrü olduğu müddetçe, yeryüzünde Kâbe ile irtibatlı yerler olacak ve o yerlerle birlikte orada yaşayanlar, bizim "zamanın altın dilimi" diyebileceğimiz bir altın dönem yaşayacaklardır. Ancak Asya'nın ikinci dirilişinde hangi yerler bu şerefle

şereflenecek, onu kestirmek oldukça zordur. Biz, Cenab-ı Hakk'ın nereyi tebcil edeceğini bilemeyiz. Öteden beri Allah'ın lütufları hep dairevi döne gelmiştir; hatt-ı müstakim şeklinde değil. Evet, Ruh-u Seyyidi'l-Enâm'ın arızasız soluklanacağı dönemler uzak değildir. Ama asıl önemli olan bizim va'de vefasızlık etmememizdir. Dünyada en zor şey, insanların çürümeden oldukları gibi kalabilmeleri ve hiçbir beklentiye girmeden tertemiz duygularla Allah'a kulluklarını sonuna kadar götürebilmeleridir. Zaten aksine bir durumda, başımıza devlet kuşu konacakken, kalkar gider ve biz de olduğumuz yerde kalakalırız. Çünkü bu iş, Kâbe duruluğunda ve Hazreti Muhammed safvetinde temiz insanlar ve sâfî mekanlar ister.

Evet, Cenab-ı Hak önemli bir vazifeyi birinin üzerine bina ederken, ondaki iç mukavemetin bu işe elverişli olup olmadığına bakar. Zayıf ve kaypak karakterler bu çok önemli misyonu taşıyamayacaklarından, işi onlardan alır daha taze ve ruhlarına pas bulaşmamış, içlerine kir girmemiş, çürümeyi hiç tatmamış, hiç sarsıntı yaşamamış granit gibi insanların üzerine bina eder.

23.03.2007 - Kulluk Yolu İmtihanlarla Doludur

Kulluk, bir irade işidir. İnsanın, isteme-dileme, arzu ve isteklerinin gerçekleştirilip ortaya konma yeteneği veya onun, iki şeyden birini tercih etmesi manalarına gelen irade, bizim beşerî boşluklarımızı dolduran önemli bir dinamiktir. İrade insanı ise, bu dinamiği en güzel şekilde kullanan, düşünceleri dupduru ve pürüzsüz, yaşatma arzusuyla maddî-manevî bütün füyûzat hislerinden vazgeçmeye kararlı, şöhret, makam-mansıp arzusu, ikbal hırsı ve istikbal endişesi gibi insan ruhunu felç eden marazlardan uzak bir yiğittir. İçtimaî ruhu uyan-dıran ve kitleleri irşad edip insanlığa yükselten irade insanı hiç sürçmez demek değildir. Zaman zaman, en cins atlarda bile görüldüğü gibi onun da tökezlediği olur. Tökezleten sebeplerin başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

1- RAHATA DÜŞKÜNLÜK

Tökezleme sebeplerinin başında gelir rahata düşkünlük (tenperverlik). Akyolun yolcusu irade insanı, niyetinde sadece Allah rızası olan ve rahat ve rehavete karşı kararlı bulunan bir bahtiyardır ve bu talihlilerin başında da hiç şüphesiz Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) gelmektedir. Aişe Validemiz'in (radiyallâhu anha), ifade ettiği şu sözler, kâinât yüzü suyu hürmetine yaratılan O zatın yaşadığı hayatı aksettirme adına çok önemlidir: "Bazen 2-3 gün geçerdi de evimizdeki ocak yanmaz ve su kaynamazdı. Bir gün kız kardeşimin oğlu Urve İbn Zübeyr, 'Halacığım! Ne yiyip, ne içiyordunuz?' dedi. Ben de, 'İki siyah; bir su, bir de hurma' dedim." Evet, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) hiçbir zaman tene ve tenperverliğe takılıp kalmamış, açlıktan bayılırken, dudakları susuzluktan kavrulurken bile, önüne çıkan bütün sıkıntıları iradesiyle aşmış ve Allah'ın inayet ve keremiyle hedeflediği noktaya ulaşmıştır. Nebiler Serveri'nin arkadaşları da hep O'nun yolundan yürümüş, her zaman rahat ve rehavetten uzak durmuş ve davaları uğrunda, sahip oldukları maddi-manevi bütün varlıklarını feda etmişlerdi. İşte o Sahabilerden birisi de hiç şüphesiz şairin "Dini omuzları üzerinde kurdu ve yükseltti ha yükseltti; sonra da İslam Müslümanların yüzüne gülmeden çekip gitti." ifadeleriyle destanlaştırdığı Hz. Mus'ab bin Umeyr'dir. Hz. Mus'ab, Mekke'nin en zengin ailelerinden birinin çocuğuydu. İslam'ı seçtiğinde on yedi yaşlarındaydı. O, sokaklardan geçerken genç kızlar pencerelere üşüşür ve ona mendil sallarlardı. İşte bu görkemli ve

gökçek yüzlü delikanlı, bir gün Habbab bin Eret vesilesiyle hakikate gözlerini açtı ve birden bire değişiverdi. Bu temiz fitrat, gençlik duygularının en hararetli olduğu bir dönemde, dünyanın bütün cazibedar güzelliklerini elinin tersiyle itmiş; annesi, dayısı tarafından türlü türlü eza ve cefalara maruz kaldığı halde, Uhud'da şehit düşeceği ana kadar bir lahza olsun Efendimiz'in yanından ayrılmamıştı. Evet Mus'ab, "çetin olma ve aşılamayan tepe" manasına gelen ismiyle müsemma bir şahsiyet olarak, önüne çıkan bütün engelleri aşmış ve bu uğurda hiçbir şeye takılmadan hayatını şehadetle noktalamıştı.

2- ŞÖHRET TUTKUSU

Hubb-u cah; makam arzusu ve şöhret düşkünlüğü demektir ve kalbin üzerine zift çekip, ruhu felç eden kötü hasletlerdendir. Bediüzzaman Hazretleri, gönlüne böyle bir virüs bulaştırmış talihsizlere şöyle seslenir: "Şöhret, zehirli bala benzer. Eğer o belaya düşersen *'Biz Allah'tan geldik ve yine O'na döneceğiz* (Bakara Sûresi, 2/156) de ve kurtul." Evet, Hz. Ömer'in ifadesiyle, "Allah, bizi diniyle şerefli kılmıştır." Bunun dışında başka bir şeref aramak beyhudedir. Zaten irade insanları, Allah'a intisap etmenin dışında herhangi bir şan u şerefe de iltifat etmezler. Hz. Ebu Bekir yurdunu, yuvasını terk ederek Medine'ye gelmiş, burada şehrin içinde oturabileceği bir arsa bulamamış ve "Sunh" isimli bir kenar mahallede oturmuştur. Dahası o, tam on yıl izzet, gurur, şan ve şeref demeden komşularının koyunlarını sağarak geçimini temin etmiştir. Efendimiz'den sonra halife olarak seçilmiş; bugünkü Türkiye'nin dört-beş katı büyüklüğünde bir ülkeyi çok iyi yönetmiş, bunu yaparken de yine Sunh'daki evinde kalmış ve belli bir süre daha komşularının koyunlarını sağmaya devam etmiştir. Hz. Ebu Bekir, Allah Resûlü'nün halifesi idi ve o, gerçek izzet ü şerefi, geçimini el emeğiyle kazanarak sürdürmekte görüyordu.

3- İZZET VE GURUR

İrade insanını tehdit eden diğer bir mânia ise izzet ve gururdur. İnsanlar içine "örnek bir insan" modeli olarak gönderilen peygamberler ve onların izinden giden irade kahramanları "onurum ve şerefim" dememiş ve hiçbir zaman şahsî izzetlerine, gururlarına takılmamışlardır. Nebiler Serveri'ne: "Sen bizim seyyidimizsin" diyenlere karşı O, "Hayır. Bizim seyyidimiz Hz. İbrahim'dir" buyurmuş ve öyle bir pâyeden hep uzak durmuştur. Aslında O'nun , efendiler efendisidir ve bütün enbiyanın yanında, Hz. İbrahim'in de seyyididir. Zira Hz. İbrahim, Allah Resûlü'nün çekirdeğidir. Efendimiz, o çekirdeğin ağacının meyvesidir. Ancak O'nun, Hz. İbrahim'in (aleyhisselam) söz konusu

edildiği yerde, edeb ve terbiyesinin gereği kendisine "seyyid" dedirtmemiştir. Hz. İbrahim'in görmediği hakaret, çekmediği meşakkat, uğramadığı bela ve musibet kalmamış; ateşler içine atılmış, ne hakaretlere maruz kalmış, zevcesine el uzatılmak istenmiş; ama o büyük nebi, "izzetime dokundu" dememiş ve yüce davasını tebliğden bir an olsun geri durmamıştır. Evet, Nebiler Serveri, insanlığı ateşten kurtarmak için gelmiş ve bu en yüce duyguyla kendi ailesine iftira edenlerin cenazelerine dahi iştirak etmiş ve "Allah, 70 defa istiğfar etsen de onu affetmeyeceğini ferman ediyor. Ben 70 defayla onun affedileceğini bilsem, ona 70 defa ve ondan da fazla istiğfar ederdim." demiş, o hoşgörü ve müsamaha ile çarpan engin sinesini herkese açtığını bir defa daha göstermiştir.

4- DOYMAK BİLMEYEN ARZULAR

İrade insanının önünü kesen manialardan biri de hiç şüphesiz yeme-içme ve beden istekleri karşısında dize gelme gibi şehvânî arzu ve isteklerdir. Din davası Hak davasıdır ve hiçbir şeye feda edilmemelidir. Tarih boyunca bu davaya sahip çıkanlar yer yer bazı geçici zevklere takılılar da, bütün bütün dökülmemişlerdir. İnşallah, bugünkü altın nesil de midesinin altında kalıp ezilmeyecek ve cesedine yenik düşerek cismaniyeti karşısında iki büklüm olmayacaktır. Yine bu altın nesil, iradesiyle bakırı altın, toprağı polat haline getirecek ve en değersiz şeyleri en değerli cevherler gibi değerlendirecektir. Şimdi müsadenizle, yeniden böyle bir ufkun zirvede temsil edildiği saadet asrına dönelim:

Damad-ı Nebi, Haydar-ı Kerrar Hz. Ali (radiyallâhu anh) halife olduğu dönemde İslam devleti, şimdiki Türkiye'nin otuz katı büyüklüğündedir. İslam orduları bir taraftan Mâverâünnehir'de, diğer yandan Çin seddine ulaşmış; beri taraftan da tâ Cebelitârik'a dayanmışlardı. Sınırları böylesine geniş ve adeta o zamanın süper devleti sayılan bu büyük gücün başında bulunan Hz. Ali , kış gününde yazlık elbise giyiyor ve bunun sebebi sorulunca da: "Ben, kendi imkanlarımla ancak bu kadarını temin edebiliyorum" cevabını veriyordu. İşte içtimaî adalet; işte yüksek insan ruhu; işte toplumla bütünleşme, herkesi kendine tercih etme veya başkaları için yaşama diyeceğimiz gerçek adalet düşüncesi..!

Hz. Ömer (radiyallâhu anh) devrinde, devamlı mescide gelip giden, ibadet ü taatında derin mi derin, başını yere koyunca güller açan ve seccadesini gözyaşlarıyla ıslatmadan mescidden ayrılmayan bir genç vardır. Bu gencin, birden bire mescitten kesildiğini farkedenden Fâruk-u Âzam, gencin nerede

olduğunu sorunca, onun vefat ettiğini söylerler. Evine gelip giderken bu gence nasılsa kötü duygulu bir kadın musallat olur; ona takılır ve onu ağına çekmek ister. Genç, bu fettana tam takılmak üzere iken, birden diline *"Takvâya erenler var ya, onlara şeytan tarafından bir vesvese dokunduğunda (Allah'ın emir ve yasaklarını) hatırlayıp hemen gerçeği görürler."* (A'raf Sûresi, 7/201) ayetinin takıldığını ve bu ayeti tekrar ettiğini hisseder.. ve böyle bir ihsasın vermiş olduğu heyecan ve hacalet içinde kalbi durur ve oracığa yıkılıverir. Hz. Ömer, gencin ölüm sebebini anlayınca hemen gömüldüğü yere gider ve orada ona şöyle seslenir: *"Rabbinin huzurunda durmaktan korkan kimselere iki cennet vardır."* (Rahman Sûresi, 55/46) Şimdi sen istediğine girebilirsin." Hz. Ömer sözlerini bitirdikten sonra herkesin duyacağı şekilde mezardan şöyle bir ses yükselir: "Ya Emire'l-Müminîn! Allah bana onun iki katını verdi."

5- KORKU HİSSİ

İrade insanını tehdit eden sebeplerden biri de insandaki korku hissidir. Evet, iradenin zafer duygusunu felç eden bir his varsa o da korkudur. Ehl-i dünya, müminlerin bu damarından her zaman istifade etmiştir/etmektedir. Bediüzzaman "İnsanda en mühim ve esaslı bir his, hiss-i havftır. Dessas zalimler, bu korku damarından çok istifade etmektedirler ve onunla korkakları gemlendiriyorlar. Evet, bunlar avamın ve bilhassa ulemanın bu damarından çok istifade ediyorlar, onları korkutuyorlar ve evhamlarını tahrik ediyorlar" diyerek bu hakikate işaret eder. İrade insanı, bu tür bir tehdide takılıp kalmadan, Allah'a teslim ve tevekkül içinde, iradesindeki teslim gücüyle mutlaka onu aşmalıdır.

Efendimiz Bedir öncesi, Ashabını maddi ve manevi yönden çok iyi motive etmişti. Gözü dönmüş müşrikler, yürüdüğü yolda hep O'nun önünü kesmiş ve kalplere iman taşımasına müsaade etmemişlerdi. Bu sebeple Allah Resûlü ve Ashab'ı, kendilerinden birkaç kat daha büyük bir orduyla savaşmak mecburiyetinde kalmışlardı. Böyle bir muharebe için Muhacirinin gerilimi tam ve yerindeydi. Efendimiz, Ensar'ın da bu mevzuda kanaatini öğrenmek için onlara, "Bana bir işaret ve yol gösterin. Ne yapayım?" demiş; bunun üzerine Ensar'ın ileri gelenlerinden Sa'd İbni Muaz ileri atılarak şunları söylemişti: "Bana öyle geliyor ki bizi kastettin Ya Resûlallah. Biz, İsrailoğulları'nın peygamberlerine dediği gibi *"Sen ve Rabbin gidin savaşın; biz burada oturuyoruz"* (Mâide Sûresi, 5/24) demeyeceğiz. Biz, sizinle beraber düşmanla yaka paça olup, göğüs göğüse kavga edeceğiz. Ey Allah'ın Resûlü! Sen, Allah'ın dediğine bak ve yolunda yürü, biz Sana tabiyiz. İstediginle sıla-i rahim yapıp bütünleş. İstediginle istediğin gibi alakanı kes. İstediginle sulh ol, istediğine

karşı dűřmanlık ilan et. Malımızdan istediđini al ve istediđin yere infak eyle. Biz hep Seninle beraber olacađız." Allah Resűlű, Sa'd İbni Muaz'ın bu yűrekli tavrı ve bu cesaret dolu sűzleri űzerine memnuniyetini izhar sadedinde tebessűm etmiřti. Bu tebessűm, aynı zamanda Bedir zaferini muřtulayan bir tebessűmdű.

30.03.2007 - O'nun Doğduğu Gün Bizim İçin Bayramdır

Allah Resûlü'nün (aleyhissalâtü vesselam) doğumu ve yeryüzünü şereflelendirmesi insanlığın yeniden dirilişi sayılır; O'nun doğduğu gün bizim için de bir kutlu bayramdır.

Çünkü biz, Rabbimizi O'nunla tanıdık. Nimete minnet ve şükran duygusunu O'ndan öğrendik. Yaratan ve yaratılan arasındaki ilişkileri, kul ve Mâbud münasebetlerini O'nun mesajlarıyla duyup anladık. O'nun ortaya koyduğu yorumlar sayesinde, kâinat, muhtevalı ve okunaklı bir kitaba dönüştü.. eşya ve hâdiseler de, âdeta Hakk'ı söyleyen ve Hakk'a çağıran birer bülbül kesildi..

O'nun gelişiyle, yaşlı çehrelerdeki keder çizgilerinin yerini en içten tebessüm emareleri aldı.. O'nun ışığı başlarımızı okşamaya başladığı günden itibaren, "ebedî yokluk" korkusunun ruhlarımızdaki te'siri kırıldı; sonsuzluk isteyen sînelerimize dost ikliminden vuslat muştuları gelip ulaştı. Evet, bir insanın ötelere imanla gitmesi ve cennete ehil hale gelmesi onun adına bir bayramdır. Getirdiği mesaj vesilesiyle bütün varlığın çehresine nur saçan, nazarları ahiret yamaçlarına çevirerek topyekün insanlığa cennet ve cehennemi tanıtan ve ebedî saadet yollarını aydınlatan Allah Resûlü'nün (aleyhi ekmelü't-tehâyâ) doğumu ise bütün insanlığın ve kâinatın bayramıdır.

Fakat acaba biz, bütün insanlığa bir kurtuluş fermanı getiren Habîb-i Ekrem Efendimiz'i kendi büyüklüğü ölçüsünde sevebildik mi? "Kutlu Doğum" dediğimiz mevlid-i şerifi, O'nunla irtibatımızı ortaya koyma adına gerektiği gibi değerlendirebildik mi? Zannediyorum, bu sorulara "evet" cevabı vermemiz zordur. Gerçi, şimdiye kadar, merasim türünden çok mevlit okumuş/okutmuşuzdur; üç-beş ses sanatkârı ve ilâhîci ile o geceye bir nağme katmışızdır; biraz lokum ve birkaç şişe gülsuyuyla gönüller almışızdır; ama maalesef bunlar kat'iyen O'nun büyüklüğüne yaraşır şekilde ve O'na karşı, sevgi, vefâ, sadakat duygularını coşturacak seviyede olmamıştır.

Mevlid O'nu anlatmalı

Tabî ki Kutlu Doğum'la alâkalı olan faaliyetler farz, vacip ve sünnet gibi yapılması dinen istenen sorumluluklar kategorisinde mütalaa edilemez. Ancak, o mübarek gün ve geceler münasebetiyle bir kere daha Efendimiz'i (sallallahu

aleyhi ve sellem) yâd etme ve nûrefşan mesajını anlayıp başkalarına da anlatmaya çalışma pek çok hayıra vesile olabilir.

Ne var ki, bu güzel âdette işi ticarete dökmemek, gırtlak ağalığı yapmamak, riya ve süm'alara girmemek ve gösterişten kaçınmak çok önemlidir. Allah'ı ve Efendimiz'i anma mevzuunda samimi olmaya çok dikkat etmek lazım. İnsan, hiçbir zaman içinden gelmeyen şeyi söylememeli; mutlaka bir şey söyleyecekse, kalbinin sesine tercüman olmalı, hislerinde mâkes bulmuş şeyleri ifade etmelidir. Şuurundan vize alamamış sözleri gün yüzüne çıkarmamalı; riyakârlık ifade eden sesleri sineye gömmeli ve asla kimseye duyurmamalıdır. Mevlid okuyan da, ilahi söyleyen de ve birkaç kelim ederek o günün ehemmiyetini dile getiren de mutlaka çok samimi olmalıdır. O güne ve o sözleri söylemeye önceden çok iyi hazırlanmalıdır. Va'z etmeye giden bir insanın, "Aman gözüme bir leke girmesin, kulağıma bir kir bulaşmasın, kafam dağılmasın; aman bir günahkâr olarak halkın karşısına gitmeyeyim!" diyerek, dikkat ve teyakkuz içinde camiye yürümesi gibi -ki va'z u nasihatın mü'min kalblerde mâkes bulması adına bu çok önemlidir- mevlid programlarında vazife alan insanlar da samimiyet ve ihlâsa çok dikkat etmelidir. Halkın karşısına süslü-püslü şeylerle değil, samimiyetle lebriz edilmiş bir gönülle, kalbin süs ve zinetiyle çıkmalıdır.

O'nun bülbülleri olmak gerek

Ayrıca, o tür programlarda seslendirilecek ilahi ve kasidelerde de böyle bir zenginliğe ihtiyaç var. Sadece Yunus Emre'yle yetinme, yalnızca Niyaz-ı Mısırî'ye takılıp kalma da o mübarek toplanmaları matlaştırabilir. Günümüzün insanı çok farklıdır. Dünkü sözler çok samimi de olsa bugünün insanına avamca gelebilir. Dün çok güzel şeyler söylendiği gibi bugün de söylenmektedir; yarın da çok güzel sözler söylenecektir. Aynı ifadeleri aynı üslup içerisinde tekrar edip durma ve bu şekilde bir araya gelmiş olma marifet değildir; asıl mesele, Efendimiz'in vilâdetini gerçek bir bayram olarak duyma ve duyurma; O'na vuslat duygusuyla dolma ve gönüllerde O'nun vuslatına iştîyak uyarma; dua ederken de aynı coşkuyla el kaldırma ve kalblerin bamteline dokunma.. nihayet, insanlarda bir heyecan tufanı oluşturma ve Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) o an gökten iniyormuş gibi bir ruh haleti hâsıl etmektir. Hani Arif Nihat Asya der ya;

"Gel, ey Muhammed, bahardır...

Dudaklar ardında saklı

Aminlerimiz vardır!..

Hacdân döner gibi gel;
Mi'raç'tan iner gibi gel;
Bekliyoruz yıllardır!"

İşte, öyle yeni bir ses olmalı, bambaşka bir soluk ve derin bir heyecanla program ortaya konmalı; nihayet, orada hazır bulunanlar gönülden yakarışa geçmeli ve

"Mi'raç'tan iner gibi gel;
Bekliyoruz yıllardır!" demeli.

Diğer önemli bir husus da, bu programların aynı zamanda bir mesaj vermeye matuf olmasıdır. Mevlit, ilahi, kaside ve şiirler zihinleri hazırlamalı, ruhlarda heyecan hâsıl etmeli; daha sonra da önceden çok iyi belirlenen bir mesajla program hitama erdirilmeli. Efendimiz'in hayat-ı seniyyelerinden bir husus anlatılmalı; O'nun "cevâmiü'l-kelim" dediğimiz az söz ile çok manayı ifade eden hadis-i şeriflerinden biri nakledilmeli ya da ümmetin ferdî, ailevî ve içtimâî problemlerinin çözülmesiyle alâkalı bir husus dile getirilmeli. Fakat, verilmek istenen mesaj gibi o mesajı seslendirecek olan insan da önceden belirlenmeli.. sadece sesi ve nefesi gür, ilmi derin kimselere değil, aynı zamanda kalbî heyecanları coşkun ve gönlündeki Peygamber sevgisi engin insanlar bulunup onlara söz hakkı verilmeli. O insanlar da, öyle mübarek bir program için çok ciddi ön hazırlıklar yapmalı, gönüllerini ortaya koymalı ve konuşurken bile o işin hakkını verememe mahcubiyetiyle M. Akif gibi,

"Perişan sözlerimden bıkma, hoş gör, ya Resûlallah,
Kulun şeydâdır amma, açtığın vadide şeydâdır!"

deyip inlemeliler. Ya da İslam'ın garipliğini ve ümmetin kimsesizliğini vicdanlarında duyup Ulu Dergâh'a yönelmeliler.

06.04.2007 - 'Kur'an'ı, Rabb'ine Arz Ediyor Gibi Oku'

Hüzün ve Kur'an adeta birbirini tamamlayan iki kelime. Kur'an hüzünle inmiştir. Allah Resulü (sallallâhu aleyhi vesellem) bir hadislerinde buna işaretle buyurur ki: "Kur'an-ı Kerim'in en güzel tilaveti ciddi bir hüzün içinde okunanıdır." Şahsen ben, ruhsuz Kur'an okumanın insanımızı duygusuz hale getireceğine inanıyorum.

Kur'an'ı anlamak, Kur'an ile dirilmek onun özünde derinleşmeye bağlıdır. Kur'an'ın sadece ibare ve lafızları ile ilgilenenler sevap kazansalar bile sevaba açık bir topluluk haline gelemeler. Bir başka tabirle Kur'an'ı muhtevasına uygun şekilde anlayıp hayatlarına hayat kılamazlar. Evet, Kur'an'la münasebetimiz açısından asıl mesele kalb, şuur, irade, idrak ve hislerimizle ona yönelebilmek ve benliğimizin bütün buutlarıyla O'nu duyabilmektir. İşte böyle bir yöneliş ve duyuş sayesinde Allah'ın (celle celâluhu) bize seslendiğini hisseder, suya ve ziyaya ulaşmış rüşeymler gibi birden bire yeşeririz.

Kanaatimce bugünkü nesiller arasında Kur'an okuma tam manasıyla bilinmiyor. Onun için bu meselenin çok ciddi olarak ele alınması gerekir. Çünkü Kur'an'ı kaide ve kurallarına uygun şekilde okuma, onu içte duyma, mana ve muhtevasına vâkıf olma, derinliklerine nüfuz edebilme kadar önemlidir. Lafızlar, ibareler, mana ve muhtevanın kalıbıdır. Kalıp bozuk olunca mana sıkışıp kalıyor ve derinliklerine nüfuz edilemiyor.

Kur'an'ı iyi okumanın üç şartı

Kur'an'ı doğru okumak için üç şeyin çok önemli olduğunu söyleyebilirim. Birincisi; bir fem-i muhsinin (okuyuşu düzgün bir hoca) rahle-i tedrisine oturma. Yani mutlaka işin uzmanından ders alma. Çünkü Kur'an okumak sadece harfleri bilmek değildir. İkincisi; talim esnasında doğru telaffuz için insanın kendini zorlaması. Mesela harflerin mahreçlerini çalışırken bizim kıraat hocamız kendisini ve bizleri çok zorlardı. Ve üçüncüsü, kulak dolgunluğu. Bu da Kur'an'ı tekellüfsüz okuyan hafızları çok dinlemekle olur.

Bu faslı Hafız Münâvî'den nakledilen bir vak'a ile kapatalım: "Bir genç, hafızlığını ikmal ederken hemen her gün sabahlara kadar uyumayıp Kur'an-ı Kerim'i hatmediyor. Ertesi gün de tabii olarak hocasının karşısına rengi solmuş, benzi sararmış olarak çıkıyor. Hem maddî hem de mânevî açıdan kendisine

mürşid olabilecek kapasitede olan hocası bu durumun sebebini onun ders arkadaşlarına soruyor. Onlar cevaben: 'Üstadımız, bu talebeniz hemen her gün sabahlara kadar uyumayıp, Kur'an-ı Kerim'i hatmedip duruyor.' diyorlar. Üstad, talebesinin Kur'an-ı Kerim'i böyle okumasını arzu etmediği için bir gün onu karşısına alıyor ve: 'Evlâdım! Kur'an indiği gibi okunmalıdır. Bugünden itibaren sen Kur'an'ı, şu ana kadar okuduğun gibi değil de beni karşında farz ederek, dersini bana takrir ediyormuşsun gibi oku.' tavsiyesinde bulunur. Genç gider, hocasının tavsiyeleri çerçevesinde o gece Kur'an-ı Kerim'i okur ve sabah hocasının huzuruna geldiğinde, 'Efendim bu gece ancak Kur'an-ı Kerim'i yarısına kadar okuyabildim' der. Üstad, 'Pekâlâ, bu gece de Kur'an-ı Kerim'i doğrudan doğruya Resûl-i Ekrem'in (sallallâhu aleyhi vesellem) huzurunda okuyor gibi oku!' emrini verir. Talebe "Kendisine Kur'an nazil olan Zât'ın huzurundayım, doğru okumalıyım" düşüncesiyle o gece Kur'an'ı daha dikkatli tilavet eder. Ertesi gün üstadına Kur'an-ı Kerim'in ancak dörtte birini okuyabildiğini belirtir. Üstadı talebesindeki terakkiyi görünce, bir mürşidin müridinin dersinin artırması gibi, 'Bugün o emin melek, Cibril'in Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi vesellem)'e tebliğ ettiği anda dinliyor gibi oku!' der. Talebe ertesi gün: 'Vallâhi üstadım, bugün ancak bir sûre okuyabildim.' der. Üstad son adımı atar: 'Evlâdım! Şimdi de onu, binlerce hicabın verasında bulunan Mevlâ-yı Müteal'in huzurunda okuyor gibi oku! Düşün ki, okuduğunu Allah (c.c.) dinliyor, senin için indirdiği kelimelerini senin ile mukâbele ediyor.' Talebesi ertesi gün ağlayarak üstadının karşısına gelir: 'Üstadım, "Elhamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn. Errahmânirrahîm. Mâlikî yevmi'd-dîn" dedim. Ama "İyyake na'büdü" demeye bir türlü dilim varmadı. Çünkü "Sadece Sana kulluk yaparım" diyeceğim; diyeceğim ama ben o kadar çok şeye kulluk yapıyorum ve o kadar çok şey karşısında serfûrû ediyorum ki, O'nun karşımda hazır ve nazır olduğunu mülâhazaya alınca 'iyyake na'büdü'yü aşamadım.' der."

Hafız Münâvi, bu gencin fazla yaşamadığını bir-iki gün sonra vefat ettiğini kaydeder. Onu bu seviyeye getiren o bilge ve mânâ eri üstad, gencin mezarının başında onun ahvalini müşahade ederken, delikanlı hocasının duyabileceği bir sesle, "Üstadım, ben hayyim (hayattayım). Hayy u Kayyum olan Sultanlar Sultanı'nın huzuruna vardım ve hiç hesap görmedim." diye konuşur.

Bu menkıbeyi nakletmekle "Bu ölçüler içinde Kur'an'ı okumuyor veya okuyamıyorsanız onu okumayın!" demek istemiyorum. Fakat şu da unutulmaması gereken bir hakikat ki ruhumuzda inkılâplar meydana getirmeyen Kur'an'ın ferdî ve içtimaî hayatımızda müessir olacağı düşünülemez.

Biz Kur'an'la değişebilmeli, O'nun ufkuna yönelebilmeli, O'nu kendi derinlikleriyle duymalıyız ki O da sırlarını sinelerimize boşaltsın.

Keşke çeşitli vesilelerle bir araya gelindiğinde çok değil bir on dakika bu işe ayrılrsa; ağız düzgün bir kişi talimde bulunsa; bilenler bilmeyenlere talim etse; birebir mukabele şeklinde Kur'an okunsa.

13.04.2007 - Kalblerin Birliği En Büyük Sermayedir

Bu zaman cemaat zamanıdır ve zamanımızda cemaat konusu daha bir ehemmiyetini artırmıştır. Aslında Hz. Âdem'den bu yana zaman hep cemaat zamanı olmuştur.

"İyyâke na'bd ve iyyake nesteîn" diyen bizler, maşeri vicdanla günde kırk defa bu hususu seslendirerek Allah'ın huzurunda kemerbeste-i ubudiyetle kulluğumuzu ve Allah karşısında cemaat olduğumuzu ifade ediyoruz. Kendimizi ifade ederken "ben" demeyip "biz" diyerek, "Allah'ım Sana kulluk ediyor ve bu konuda yardımı da ancak Senden istiyoruz" şeklinde arz-ı ubudiyette bulunuyoruz.

İslam, ferdin vicdanının cemaate rkn olabilecek hale gelmesini sağlamış ve bunu en kâmil şekilde gerçekeştirmiştir. Tarihte mceddidlerin ve müçtehidlerin yoğurdukları teknenin içindeki bütün ıstıfalar (tabii ve fitri bir ıstıfa olmayıp doğrudan doğruya iradeye bağlı bir ıstıfa, bir seçilme ve bir saflaşma ile cemaat şuuruna varma) oluşa oluşa bugünkü halini almıştır ve bugünkü hali alabilmesi de bir bakıma gayet tabiidir. Çünkü günümüzde dünya bir köy haline gelmiştir. Televizyonlar, radyolar, seri vasıtalar ve modern çağın bütün ulaşım ve haberleşme vasıtaları, insanların muhabere ve muvasalasını o kadar kolaylaştırmıştır ki, eskiden köyler arasında cereyan eden muhabere, aynı süratte şimdi Türkiye ile dünyanın her yeri arasında gerçekeşmektedir. Bu durum, vicdan ve ruhlarda da cemaat şuurunun gelişmesini zaruri kılmaktadır. Ancak bugün, değişik hadise ve cereyanlar karşısında toplumu yoğurup böyle heyetler oluşturmak Allah'ın inayetine vabeste bir husustur ve o da bir manada vardır. Bu heyetler, devr-i risaletpenahiden bugüne, Kur'an-ı Kerim'in potasında, Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) vaz' ettiği esaslar sayesinde yoğrula yoğrula belli bir seviyeye gelmiştir. şimdilerde bizler, etrafımıza baktığımızda bunu gayet net olarak görmekteyiz. Dahası Cenab-ı Hakk'ın inayetine kalmıştır.

Bu konuyla alakalı söylenecek bir başka şey de şudur: Daha evvelki devirlerde insanlar arasında, ilmî hayat, değişik doktrinler ve fikrî cereyanlar gelişmediği için, yığınlar, hakkı veya batılı temsil eden bir insanın arkasından sürüklenip gitmişlerdi. İnsanlar ayrı ayrı menbalardan ders almadıkları, farklı kaynaklardan su içmedikleri, hayat-ı içtimaiye belli standartlar içinde mahpus

bulunduğu için bir fert bütün toplumu arkasından sürükleyip götürebilirdi. Mesela hak cephesinde Ebu Hanife, Alparslan, Tuğrul Bey ve Fatih, batıl cephesinde ise Hasan Sabbah ve Bedrettin Simavi bir kısım kimseleri arkalarından sürükleyip götürebilmişlerdi. Bundan da anlaşılmaktadır ki, eskiden cemaatler belli bir kültürle yetiştiklerinden daha saf oluyor, daha rahat sürüklenabiliyor ve bugünkü anlayışımızla onlar içinde kitle halet-i ruhiyesini heyecana getirmek ve kitle psikolojisinden istifade etmek daha rahat oluyordu.

Günümüzde ise herkes ayrı ayrı kültürlerden istifade edip farklı menbalardan beslenmektedir. Kimi modern çağın önüne çıkardığı her şeye kurtarıcı gibi sarılmakta, kimisi de Kur'an'ı ve Resulullah'ı dinlemektedir. Bu kadar kültür farklılığı da, haliyle çok akımların zuhuruna sebep olmaktadır. Bu itibarla da bugün yığınlar birbirinden kopuktur. Bu kopuk kopuk insanlar, tek başına allame-i cihan, dahi-i azam da olsalar hiçbir şey yapamazlar. Ayrıca, günümüz insanı gelişmişlikten ve bazı şeylere vukufiyetten dolayı enaniyete dayalı bir kopukluk içindedir ve herkes arslan gibi müstakilen hareket etmek istemektedir.

Cemaat, ferde kıymet kazandırır

Buna binaen, günümüzde insanları bir ve beraber hareket etme fikrine çağırma çok ehemmiyet kazanmıştır. Dünyadaki değişik dalalet cereyanları, fikir birliği yapmak suretiyle aradaki mesafeleri kaldırmakta ve bir vahdet teşkiline çalışmaktadırlar. Onun içindir ki, inanmış sineler sağlam bir vahdet teşekkül ettirerek kendilerini ifade etmeye çalışmalıdırlar. Böyle bir dönemde insanların sürtüşmesi dalalettir, tuğyandır ve Allah'ın hakkımızda bir azabıdır. Öyleyse böyle bir zamanda müminler, gizli-açık düşmanları karşısında onlara mukabele edebilmek, milli bütünlüklerini koruyabilmek için sahih bir cemaat teşkil etmek ve cemaat halinde hareket etmek mecburiyetindedirler.

Bazıları cemaat içinde bulunmanın fertleri alçaltacağını iddia ediyorlar. Kıymetli bir bütünü meydana getiren parçalar, kendi kendine kıymet kazanır. Nasıl ki dağdaki, sokaktaki ve taş ocağındaki taş, oralardan ayrı kaldığı müddetçe sadece bir taştan ibarettir. Ancak bu taş kubbede diğer taşlarla baş başa verdiği zaman binlerce lira değerinde bir kıymet kazanır. Bir güzelliği olan -mesela sözü tesirli hatip olan- bir kimse aynı zamanda sağlam bir kalb yapısına sahip birisiyle yan yana gelirse, iki güzellik bir araya gelmiş olur. İki güzellik bir araya gelince o onun güzelliğinden o da diğerinin güzelliğinden istifade eder. Her biri iki güzelliğe sahip olur ve bu şekilde dört güzellik ortaya çıkar.

Bunlardan bir tanesi servetiyle gelip onlara omuz verse, bir başkası ilmiyle destekte bulunsa, dört adam meydana gelmiş olur. Dört güzelliğin alış verişiyle burada sekiz güzel ortaya çıkar. Dairevi olarak meseleyi ele alırsak sınırsız güzellikler meydana gelebilir demek de mümkündür.

Hasılı, kıymet şahs-ı maneviye verilirse fertlerin kıymeti alçalmayıp yükselecektir. Kıymetli bir cemaat içinde her fert abdestle kılınan namazın her rüknünün kıymet kazanması gibi çok aziz ve kıymetler üstü kıymeti hâizdir.

20.04.2007 - İnsanlık Her An Kur'an'a Muhtaçtır

Kur'an-ı Kerim'de bazı ayetler ve vak'alar çok tekrar edilir. Bu tekrarlar daha ziyade kıssalardadır. Bu arada bazen icmalen, bazen de tafsilen iman etrafında tahşidât da yapılır, yerinde amele ait meseleler beslenir ve takviye edilir. Bunların hepsinin kendine göre bir yeri vardır.

İtikada (inanç esasları) müteallik meseleler; Cenab-ı Hakk'a imanımız ve bunun delilleri Kur'an-ı Kerim tarafından ifade edilirken şüphe ve tereddütlerimizin de izale edilmesi hedeflenir. Kur'an, Allah (celle celâluhu) hakkındaki kanaatimizi pekiştirmek için çok tahşidat yapar. O kadar çok misal ve mevzu ile bu hususu sunar ki, onun beyanından sonra önyargısı olmayan bir insan artık Allah'a iman hususunda asla tereddüt ve şüpheye düşmez. İşte böyle bir mevzu ne kadar anlatılırsa anlatılsın fazla değil, aksine imanın gönüllerde kök salmasına vesile olması itibariyle zaruridir. Aynı şekilde, Peygamberimiz veya peygamberân-ı izamın anlatılmasında da bu maksada matuf, yani imanı takviye adına tekrarlar vardır. Tıpkı bir çocuğa belletilir gibi bu husus da tekrar edilir. Bunun gibi Kur'an-ı Kerim'in ahiret ve cennete, haşir ve haşrin safhalarına dair yüzlerce meselesi vardır ki bunlar, belki Kur'an-ı Kerim'in dörtte üçü veya beşte üçünü teşkil eder. Bu sayede haşir ve onun verâsında olacıklara imanımız takviye edilmiş olur.

Aslında Kur'an, hem itikada, hem de amele müteallik meseleleri insanlığa bildirmek için indirilmiştir. Bu itibarla beşer, daimi bir dersi olarak, her an Kur'an'a muhtaçtır. Halbuki hayat-ı içtimaiyede vazifelerin çokluğu ve mesainin yoğunluğu herkesin her an Kur'an'ın bütününe okumasına imkan bırakmıyor. Onun için Kur'an-ı Mûcizü'l-Beyan, çeşitli sûreler içinde Kur'an'da geçen bütün ahkamı sık sık tekrar ediyor. Ta bütün Kur'an-ı Kerim'i okumaya muktedir olamayan kimse, uzun bir sûreyi okuduğu zaman, tafsilen olmasa bile, icmalen bütün Kur'an'ı tezekkür edebilmiş olsun. Mesela, bir kısa sûresinde "İnne hâzâ lefi's-suhufi'l-ûlâ - Bu bahsettiğim şeyler ilk suhurlarda vardır; İbrahim ve Musa'nın suhufunda." (A'lâ Sûresi, 87/19-20) buyuruyor ki, burada bir tafsilat yoktur. Önce bu hususa dikkat çekiliyor, sonra da atıf yapılıyor ve başka sûrelerde tafsil ediliyor.

Kur'an'ı herkes her gün okuyamaz

Bu açıdan denebilir ki Allah, beşere merhamet etmiş, kâinatı anlatan öyle bir

kitap indirmiştir ki, bu kitabın içinde bütün kâinatın manaları, insanın vazifeleri, gideceği yerde göreceği şeylerin hepsi mündemiçtir. Ama bir insan her gün bunu baştan sona okuyamaz. Bazıları belki ayda bir bile okuyamaz; ihtimal gafletin hükümferma olduğu 20. asırda gafil Müslümanlar bunu senede bir defa bile okuyamazlar. Hele manasının derinliklerine inerek hiç mi hiç okuyamazlar. İşte bunlar, mesela, Bakara sûre-i celilesi gibi bir sûreyi bir kere okuyuverse ahkam-ı Kur'an'ı bütünyle içinde görür ve itminana ulaşırlar. Bir başka defa da başka bir sûreyi okur, orada da yine değişik ahkamla karşılaşır; adeta bütün Kur'an'ı okumuş gibi bir feyiz ve bereket elde ederler. Onun için müfessirler; Allah bütün kitapları Kur'an-ı Kerim'de, Kur'an'ı Bakara sûre-i celilesinde, Bakara sûre-i celilesini Fatihâ sûresinde; Fatihâ'yı da Bismillahirrahmanirrahim'de hülâsa etmiş." demişlerdir. Bismillahirrahmanirrahim'de, Fatihâ'da Kur'an'ın bütününü tekellüfsüz bir teville göstermek mümkündür. Başka yerlerdeki izaha binaen şimdi o konuyu geçiyorum.

Evet bütün varlıklar insanda hülâsa edildiği gibi, geçmiş bütün kitaplar da Kur'an-ı Kerim'de hülâsa edilmiştir. Nitekim Allah, bütün peygamberleri de Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'de hülâsa etmiştir. İnsanlık peygamberlerde, peygamberler Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'de hülâsa edilmiştir denebilir. Hülâsa, öz ve kaymak manasına biz O'na "Mustafa" diyoruz. Zira O (sallallahu aleyhi ve sellem), en safi, en öz ve özün özüdür. Bir diğer yaklaşımla mahlukatın özü beşerdir; hususiyle de Hz. Muhammed'e iman etmiş olan ümmet-i Muhammed'dir. Ahkam-ı ilahiyenin ezelden ebede kadar hülâsasını da Kur'an-ı Kerim'dir. Binaenaleyh her peygamber kendine ait hissesiyle bu hülâsanın içinde yerini almış; Hz. Musa Tevrat'ıyla, Hz. Davud Zebur'uyla, Hz. Mesih de İncil'ile hülâsa edilmiştir. Diğer peygamberler de suhuflarıyla bunun içindedirler; "Bize de hakk-ı beyan ve hakk-ı ifade ver" demiş ve o câmi kitaptan istifade ve istifaze etmişlerdir.

Kıssalar aslında tekrar değildir

Kur'an-ı Kerim'in, hususiyle kıssalar mevzuunda anlattıkları zahiren tekrar gibi görünse de aslında tekrar değildir. Kur'an'da kıssalar çeşitli münasebetlerle zikredilir. Her zikredilişte de meselenin hangi yönü anlatılıyorsa konu ona dair yönüyle dile getirilir. Mesela, mev'izelerde sık sık anlatılan Ashab-ı kiramdan Hanzala bin Âmir'i düşünelim. Ona, "Gasiletü'l-melâike" denmektedir. Zira zifafa girdiği gece cihada davet vuku bulunca, gusletme imkanı bulamadan hemen cihada iştirak eder ve o savaşta şehit olur. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve

sellem)'in ifadesiyle, yerle gök arasında melekler tarafında gasli müşahede edilir. İşte o böyle nadide-i fitrat bir insandır. Şimdi ben bu vakayı size on kere anlatabilirim, ama bunlar tekrar sayılmaz. Çünkü her seferinde onu başka bir yönüyle ele alırım. Mesela, bunu bir seferinde, dünyayı aşan bir insanın, onu nasıl aşmış olduğundan bahsederken anlatırım. Şöyle ki: "Bir insanın hayatta dönüm noktalarından bir tanesidir gelin güveyi olduğu gece. Bakın kendini aşabilen insan ne yapıyor. Hemen orada, eli kınalı, başı duvaklı gelini bırakıyor ve cihada gidiyor."

Bir başka zaman: "Ey iman edenler! Allah ve Resûlü size hayat verecek hakikatlere sizi dâvet ettiği zaman zinhar beklemeden hemen o davete icabet edin." (Enfal, 8/24) Aynen Hanzala ibn Âmir'in zifaf gecesinde kapının önünde cihada davet sesini duyup icabetmesi gibi siz de hiç gecikmeyin. Şimdi bu evvelkisinin aynı değildir. Ben burada Allah ve Resûlü'nün davetine icabeti anlatıyorum.

Başka bir zaman ise, Allah yolunda dökülen terler ve yapılan sa'y ü gayretin boşa gitmeyeceğini anlatırken de aynı misali verebilirim: "Teriniz öbür alemde terazinin kefesine konacak, kanınız misk-i amber gibi kokacak; hiçbir şeyiniz bedavaya gitmeyecek. Allah, kendi yolunda olan bir kimseyi huzuruna kirli ve günahlı olarak almayacaktır. Nitekim Hz. Hanzala yıkanma imkanını bulamadan cihada iştirak etmişti ama, Allah onu cünüp olarak huzuruna almamak için gökle yer arasında meleklerine yıkattı." Bunun gibi tek bir hadiseyi yirmi yerde, yirmi mevzua misal yapabiliriz...

27.04.2007 - Anne-Babanın Günahları Çocuğu Etkiler mi?

İster anne-baba, ister çocukla alakalı olsun, her şey Levh-i Mahfuz'da tespit edilmiştir. Levh-i mahfuz, ilm-i İlahi'nin mahlukata taalluk eden plan ve alanının unvanıdır. Kur'an'da buna "İmam-ı Mübin" de denilmektedir. Zerrelerin hareketinden sistemlerin deveranına kadar her şey bu levhada tespit edilmiştir.

Levh-i Mahfuz'da yazılmadık hiçbir şey yoktur. Buna doğacak çocuğun bir said mi şaki mi olacağı da dahildir. Buradaki her mesele, bu büyük defterden alınmak suretiyle küçük defter olan ve Hakiki Zaman'ın bir unvanı olan Levh-i Mahv ve İspat'ta istinsah edilir. Yani gelmiş ve gelecek, illet-malul, sebep-müsebbep kıyamete kadar manzar-ı âlâdan kendilerine bakan ilm-i İlahi altında, ne olacak, nereye gidecek, kaç adım ileriye veya geriye çekilecek bütün bunların hepsi tespit edilmiştir ve bunu sadece Allah bilmektedir.

Ayrıca bu büyük defterden (Levh-i Mahfuz) her hususun alınması ve teker teker Levh-i Mahfuz'un nümunesi olan küçük defterlere istinsah edilmesi söz konusudur. Mesela rahm-i mâderde spermle yumurta buluştuğu andan itibaren gelişmeler başlayınca yeni bir kitabet de başlar. Kâinatın misal-i musağğarı (küçültülmüş bir örneği), büyük kitabın nüsha-i suğrası (küçük kopyası) yeni bir varlık meydana gelir. (Tabii bu, âlem-i mülk itibariyledir. Yoksa melekût âlemi itibariyle insan, kâinattan daha büyüktür. Kâinat insanda matvidir, dürülmüştür.) Bu yeni varlık meydana gelince Allah'ın emriyle melekler büyük defterden onunla alakalı hususları kayd ederler. İster Levh-i Mahfuz'daki yazı olsun, ister Levh-i Mahv ve İspat'ın bir parçası olan bu misal-i musağğardaki yazı olsun, her ikisi de Allah'ın ilmî ve ıttılâı altındadır.

Ne var ki, insanın iradesi, çevrenin tesiri ve aynı zamanda ortam şartları hesaba katılmadan bir takdir de yapılmamaktadır. Binaenaleyh Levh-i Mahfuz'da, şekavetine veya saadetine delalet eden işler hesaba katılmadan bir insan hakkında ne "said" ne de "şaki"dir hükmü verilmez. Cenab-ı Hak kişinin dalalet yoluna gideceğini bildiği için o kişi hakkında "dalalet gidecek" şeklinde yazılmıştır.

İlim maluma tabidir. Levh-i Mahfuz'dan alınan bu şey, çocuğun kendi hususi defterine yazılırken aynı şekilde yazılır; ama bu arada çocuğun iradesi de göz

ardı edilmez. Çocuğun iradesi, çevresi ve muhitin tesiri hesaba katılarak yazılacaklar yazılır. Öyleyse Levh-i Mahfuz'da anne karnındaki çocuğun said veya şaki yazılmasıyla, doğacak çocuğun said veya şaki olması arasında bir zıtlık yoktur. Belki burada o büyük kitaptan istinsah, teksir ve oradan alıp burada yenileme söz konusudur.

Çocuğun ne günahı var?

Peki anne-baba günah işlemişse çocuğun ne günahı var, denebilir. Bazen anne- baba haram yemiş, günah işlemişse bu işe sebebiyet vermiş olurlar; böylece çocukları da onun azabını çekerler. Mesela onlar büyük bir günah işlemişlerdir; çocukları da dünyaya sakat gelmiştir; kader, anne ve babaya çektirmiştir. Ancak burada şu da var; masum insanların çocukları da sakat doğabilir. Dolayısıyla bu meselede kat'î bir prensip söylenemez. Anne-baba dalalet içinde yüzmüşler, çocukları da şaki olmuştur. Onların işledikleri günahların çocukta bir günah ve anne-babayı üzecek bir hadise halinde zuhur etmesi muhtemel hususlardan sadece bir tanesidir. Çocuğun iradesiyle dalaletini hazırlaması sebeplerden bir diğeridir. Bu itibarla bunların hepsini birden düşünmek icab eder.

Bundan başka; Allah, çocuk daha dünyaya gelmeden onun iradesini kötüye kullanacağını bildiği için, onun hakkında şaki ve talihsiz yazmıştır. Fakat buna küçük bir sebep belki de annenin babanın haram yemesidir. Burada çocuğun iradesi nefyedilmemektedir. Anne-babanın faiz ve rüşvet yemesi, yalan söylemesi, zina etmesi çocuklarında böyle bir arıza olarak zuhur etmiştir. Biz, burada "Çocuğun günahı nedir ki?" deriz. Çocuk, kendi günahını, kendi iradesiyle yapmaktadır. Burada onun iradesi nefyedilmemektedir. Aklı başında herkes, kendisine Kur'an'ın prensipleri altında bir istikamet verebilir. Çocuk günahın içine düşerken kendi iradesiyle gitmekte ve günaha inhimak etmektedir. Bizim iradenin keyfiyetini bilip bilmememiz önemli değildir. Ama bu arada anne ve babanın işledikleri günahın bir zuhur ve neticesi olması da gayri makul değildir. Allah, çocuklarının maruz kaldığı şeyle esas ebeveyne çektirir. Mesela anne-baba haram yemişler, fiilî, kavli zina etmişler veya ahlaksızlığa müteallik işler yapmışlardır. Cenab-ı Hak da, onların bu günahlarını çocuklarında gösterir ve onlar, bu durumu her gördüklerinde ızdırap çekerler. Burada onları müteessir edeceği gibi çocuğun işlediği günahlar sebebiyle -işin içinde çocuğun iradesi de vardır- ahirette de azap etmek suretiyle anneye babaya göstererek yine azap görebilirler. Nasıl ki burada sağlam bir İslam terbiyesi vermediği çocuğu anarşist olmak suretiyle hem dinine, hem vatanına,

hem milletine dűřmanlık yaparken műtedeyyin, vatanına milletine baęlı anne-baba dilgir olur, yaptıęı gűnahın cezasını yudum yudum yudumlar ve ızdırap eker. Aynen yle de öteki hayatta çocuęunun řekavetini grdűke muztarip olur ve gűnahının cezasını eker. Fakat bu demek deęildir ki, sadece anne ve babanın gűnahı çocuęu bu hale getiriyor. Zira ocuęun iradesi de iřin içinde olduęundan, ne Allah'a isnat edeceęimiz bir cebir (zorlama), ne de anne ve babanın gűnahı çocuęa yűklendi de ocuk masum olarak bunu çekiyor gibi bir durum söz konusudur.

04.05.2007 - Dua, Rabb'e İtimadın Gereğidir

Dua, aciz, fakir, muhtaç ve kendine yetmediğinin şuurunda olan kulun, tazarru ve alçak gönüllülük içinde, Cenab-ı Hakk'a yönelip, hâlini O'na arz etmesi ve istediklerini O'ndan dilemesidir. Bu aynı zamanda kulun Rabb'ine karşı iman ve itimadının bir gereğidir.

Ancak kulun, duasında neleri, nasıl isteyeceği de duanın kabulü adına önemlidir. Dua esnasında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır:

1- Dua, mutlaka ızdırar diliyle yapılmalı. Gecenin bir vakti kalkıp elpençe divan durulmalı ve yüreklerde burkuntu hasıl eden hususlar samimiyetle dile getirilmeli. Masum çocuklar, yaşlılar, hastalar mutlaka duaya dahil edilmeli ve duanın bütün yeryüzünde bir külliyet kesbetmesinin yolları aranmalıdır.

2- Günah olmayan bir şeyi istemenin bir mahzuru yoktur. Ancak dua ederken Allah'ın yasakladığı şeyleri istemek yanlıştır. Mesela, "Faiz muamelem iyi işlesin. Rüşvetten iyi kazanayım. Çok zengin olayım ve bu şekilde insanlar üzerinde bir hâkimiyet kurayım..." şeklinde dualar etmeyi Allah yasaklamıştır.

3- Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) dua ederken gulüvden men etmiştir. Gulüv, bir şeyde aşırı gitmek demektir. İnsanın, daha kısa ve öz ifadelerle halini Allah'a arz edip, bir şeyler istemesi mümkünken, uzun sözlerle gulüv yaparak dua etmesi makbul değildir. Burada hemen şunu ifade edelim ki, Allah'a yapılan uzun münacâtlar bunun dışındadır. Çünkü bunlar, birer istek değildir.

4- Cenab-ı Hakk'tan dua maksatlı isteklerde bulunurken detaylara girmekten kaçınmak gerekir. Mesela bir insanın "Ya Rabbi! Beni cennete koy. Cennette beni koyacağın köşkün döşemeleri kavârîr, inci ve lülûden olsun. Köşkün direkleri altından, sütunları gümüşten olsun. Hurilerden bazıları sarı, bazıları da esmer olsun..." türünden isteklerde bulunması gereksizdir.

5- Ashab-ı kiramdan Ubâde ibn Sâmit'in yukarıdakine benzer ifadelerle dua eden oğluna yaptığı "Oğlum, ben Rasûlullah'tan duada ifrattan sakındıran sözler duydum." ikazı da bu şekilde anlaşılmalıdır. O ifratı (aşırılığı) meselenin keyfiyetiyle alâkalı detaylarla uğraşma şeklinde anlıyor. Yoksa, Cenâb-ı Hak "Ey iman edenler, Allah'ı çok anın, çok yâd edin." (Ahzab Sûresi, 33/41) derken, bir insan sabahtan akşama kadar durmadan "Sübhanallâhi ve bihamdihî

sübhânallahi'lazîm" dese yine duanın hakkını eda etmiş olamaz. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu duanın sabah akşam yüzer defa söylenmesini tavsiye ediyor. Ümmü Seleme validemiz de taşları veya fasulye tanelerini yanına koyuyor ve onlarla sayarak her gün yüz defa bu duayı okuyor.

11.05.2007 - Mezheplerde Büyük Bir Rahmet Vardır

Mezhep, tutulup gidilen yol, yöntem demektir. Mezhep, dinin, bazı noktalarda yorum ve te'vil farkları bulunan kollarından her birine denir.

Her şeyden önce şunu ifade etmeliyim ki, mezhep imamları mezhep kurmak için uğraşmamışlardır. Mesela bunların ilki Ebu Hanife, hicri 80'de dünyayı şerefleştirmiş, 150'de vefat etmiştir. Ebu Hanife, Sahabi ve Tabiinden (radiyallâhu anhüm) Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) ahval ü etvar ve davranışlarına dair meseleleri tespit edip toplamıştır. Bunu yaparken örfün tesirleri de olmuştur. Kendi anlayış, yorum ve te'villerinde Ebu Hanife, "Ben mezhep kuruyorum" iddiasında bulunmamış, "Sünnet ve hadislerden, teferruata dair benim anladığım meseleler bunlardır" demiştir.

Daha sonra zuhur eden İmam Malik, yetiştiği şartlar içinde teferruata dair meseleleri değerlendirirken müracaat ettiği şahıslara, kendi kültür ortamına göre çok cüz'i de olsa bazı farklarla kendi ulaştığı kaynaklardan, hadis kitabı Muvatta'yı meydana getirmiş ve fetvalarını da onun içinde toplamıştır.

Onun talebesi İmam Şafii, İmam Malik'e harfiyen bağlı olmakla beraber pek çok meselede hocasının anladığı meselelere saygısının yanında, bir kısım farklı yorumlar ortaya koymuştur ama o da bir mezhep kurma sevdasına düşmemiştir. Kendinden evvel yaşamış imamlara hürmetli olmakla beraber teferruata dair meselelerde kendi kanaatlerinin doğru olduğu fikrine varmıştır; varmış ve ulaştığı bilgileri, "el-Ümm" isimli kitabında toplamıştır.

İmam Ahmed b. Hanbel, İmam Şafii'den sonra gelmiş, meseleyi hadislere isnat ederek kırk bin hadis ihtiva eden "el-Müsned"ini meydana getirmiştir. O da bir mezhep kurmayı düşünmemiş, ayet ve hadisler çerçevesinde kendi anlayışını ortaya koymuş; böylece kendi kendine arkasında toplananlar için bir mezhep teşekkül etmiştir.

Mezhepler ayrıntıda ihtilaf etmişlerdir

Binaenaleyh, hiçbir mezhep imamı, parti kurar gibi mezhep kurma sevdasıyla ortaya çıkmamış ve anlayışlarını kitaplaştırmamıştır. (Anlayış farkının usulde değil, teferruatta olduğunu bir kere daha hatırlatalım.) Anlayışlarını kitaplarda tefrik edince bu anlayış farklarını parlak ve cazip bulanlar onun arkasından yürümüşler ve böylece zamanla mezhepler teşekkül

etmiştir. Esasında bu büyük insanların arasında ciddi bir muhalefet olmamıştır. Mesela İmam Şafii, İmam Azam'ın medfun bulunduğu Bağdat'ta sabah namazı kılarken kunut duasını okumayı terk etmiş, bunun sebebi sorulduğunda ise, "Ebu Hanife'nin huzurunda ona muhalefet etmekten haya ederim" demiştir. Evet onlar bu kadar hakperest ve kadirşinastılar.

Diğer bir konu, aslında mezheplerde büyük bir rahmet vardır. Vâkıa, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) bütün hayatını tek başına bir insanın yaşaması mümkün değildir. Allah mezhep imamlarına lütfetmiş ve ihsanda bulunmuş, her biri ona ait farklı derinlikleri temsil etmiştir ki o derinliklerden herhangi birini yaşayan kurtulur. Mezheplerin tevhidi olsaydı, her imamın söylediği şeyi yaşama mecburiyetinde kalacaktık.

Bir de bunlar çeşitli meşreplere göre çok hoş ve latiftir. Farklı coğrafyalar, farklı mizaçlar bunlardan herhangi birine daha yatkın olabilir ve mükellefiyetlerini belli ölçüde de olsa daha rahat yerine getirebilir. Bütün insanların meşreplerini, mizaçlarını birleştiremeyeceğimize göre mezhepleri birleştirme veya bunların ayrı ayrı olmalarını hor görüp yadırgama yanlıştır. Beşer o kadar çeşitli tabakalardadır ki, bunları birleştirmek mümkün değildir.

İmamların meseleleri farklı anlamalarına gelince, İmam Şafii, insan vücudundan kan çıkınca abdestin bozulmayacağına, insanın elinin kendisine nikah düşen birine değdiğinde abdestin bozulacağına hükmeder. Ebu Hanife ise bunların tam tersi bir hükme varır. Bunların kendilerien göre delilleri de vardır. İmam Şafii şöyle der: Allah Resûlü ve Sahabe harb ederlerdi, çok defa yara alırlardı. Sonra kılıçları, kabzaları ve vücutları kanlı olarak Allah'ın huzurunda elpençe divan durur ve namaz kılarlardı. Eğer kan, abdesti bozsaydı Allah Resûlü onları ikaz ederdi. Ebu Hanife taraftarları ise şöyle derler: "İmam, sen doğru söylüyorsun ama bu, harp zamanı gibi bir zarurete mebnidir. Her zaman böyle olmaz. Sair zaman insanın vücudundan kan çıkarsa onu yıkaması gerekir."

Zayıf da olsa her iki imamın farklı yorumladıkları şöyle bir hadise de söz konusudur: Hz. Aişe, Efendimiz'in yüzünde kanayan bir sivilce kanını siler. Yüzünden kanın silindiğini gören Resûlullah, kalkar abdest alıverir. Bu mesele kapalı bir zarf içinde imamların önüne getirilir. Ebu Hanife, "Efendimiz abdest aldı, çünkü sivilceden çıkan kan abdestini bozdu" der. İmam Şafii ise konuyu, "Allah Resûlü yüzüne kadın eli değdiği için abdest aldı" şeklinde değerlendirir. Buna benzer meseleler çoğaltılabilir.

İşte teferruata ait bazı meselelerde bu türlü farklı anlayışlar, imamaları farklı

mütalaalara götürmüş ve bunlardan birini daha makul bulan Ebu Hanife'nin arkasında, diğerini cazip bulan da İmam Şafii'nin arkasında yerini almıştır. Mezheplerin bütün ihtilafları böyle tâlî ihtilaflardır. Ben Allah'a çok şükrediyorum ki, mezhepleri böyle ihtilaf ettirmiş ve meseleye vüs'at (genişlik) kazandırmıştır.

18.05.2007 - Mezhepler Aynı Kutlu Kaynaktan Besleniyor

Mezhepler, Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) sonra ortaya çıkmıştır. Efendimiz, bütün bu yol ve cetvellerin (kanalların) başı ve bu cereyanların iltika edip (buluşup) deniz haline geldiği bir ummandır.

Evet her şey, makam-ı cem'in sahibi O Zat'a dayanır ve O'ndan feyiz alır. Yani bütün mezhep imamlarımız, ellerindeki kâseyle o deryadan su almış ve onunla beslenmişlerdir.

Ancak Efendimiz'den alınan bu şeyler, mezhep imamlarının tarz-ı telakki yönüyle anlamak ve idrak farklılığıyla, yetiştiği muhit, içtimai hayatın içinde veya dışında bulunmasıyla, devlet idaresinde vazife görüp görmemesiyle, içinde yetiştiği topluluğun bedevi veya medeni olması itibariyle -naslar teferruta ait olmak şartıyla- bir kısım değişik ve farklı tevillere tabi tutulmuştur. Yani herkes kendi iklim şartlarına göre elindeki malzemeyi kullanmış ve ondan teferruata ait bir kısım farklı hükümler çıkarmıştır ki bu biraz da o muhitte öyle olması gerektiği içindir.

Mesela Ebu Hanife'nin mezhebi, Abbasiler içinde gelişmiştir. Ebu Hanife'yi ikna edemeyen Abbasi halifeleri, İmam Ebu Yusuf'u ikna etmişler ve onu şeyhülislam yapmışlardır. Ebu Yusuf, Abbasilerin içinde Hanefi fikhını geliştirince, Hanefi mezhebinin devlet idaresiyle alakalı yönleri de oldukça seri inkişaf etmiştir. İmam Şafii ise nisbeten daha basit bir muhitte neş'et ettiği için verdiği hükümler o muhite göre daha uygun düşmüştü. Ahmet b. Hanbel'in mezhebi de daha ibtidaî bir çevrede neş'et etmiştir ki öyle bir çevre içinde uygun olan odur. Ve bu hususlar esasata değil, teferruatı anlama mevzuuna tesir etmiştir ve teferruata ait bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

İşte bunun gibi faktörlerle mezhepler arasında ayrılık olmuşsa da bunlar, bir ağacın dalları gibidir ve hepsi de nas yörüngelidir.

Mezheplerin dört oluşundaki hikmet

Mezheplerin farklı olmasında büyük rahmet vardır. Onlar olmasaydı halimiz içinde çok fena olurdu. Çünkü mezhep imamları, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) umumi ahvalini anlamaları, tefsirler ve tevilleriyle, hususiyle de

teferruata ait meseleleri adeta aralarında taksim etmiş gibidirler; öyle ki bunlardan birinde şahsi durumu itibariyle biraz zorlanan bir insan, diğeriyle amel ederek dinin ruhundaki yüsürden yararlanmış olur. Şimdi isterseniz bu hakikati birkaç misalle biraz daha müşahhaslaştıralım:

Bana senelerce evvel birisi gelmişti. Bu kişi haram olduğunu bilmediği için süt kardeşiyle evlenmiş ve bu hanımdan dört de çocuğu olmuştu. Bu zat, süt kardeşle evlenmenin haram olduğunu öğrenince çok perişan olmuş ve bu vaziyette bana gelip ne yapması gerektiğini sormuştu. Ben de süt annesinin onu kaç defa emzirdiğini hatırlayıp hatırlamadığını sorunca süt annesini bir defa emdiğini söylemişti. Hanefi mezhebine göre kişi süt müddeti içinde bir yudum dahi emse haramlık sabit olur. Şafii mezhebi ise Hz. Aişe'den gelen bir hadise dayanılarak süt kardeşliği için beş defa emilmesi gerektiği hükmünü verir. Bunun üzerine ben, o şahsa Şafii bir imama gidip ona durumu anlatmasını söyledim. O da imam efendiye gidip durumunu arz edince imam, süt kardeşliği için beş defa emmenin gerektiğini ve kendisi için böyle bir durum mevzu bahis olmadığı için evliliğin devam edebileceğini söylemiş.

Evet, böyle tek bir örnekte bile mezhebin nasıl rahmet olduğu açıkça görülmektedir. Ebu Hanife'nin tarz-ı telakkisi içinde meseleyi ele alsaydık, bu şahıs, dinin bu rahmet yönünden istifade edemeyecekti. Bu mevzuda Şafii mezhebini taklit ederek içindeki sıkıntısını gidermiş oldu.

Buna benzer bütün meseleleri bir noktada toplamak da mümkün değildir. Çünkü onlar, istinbat kuralları çerçevesinde Kitap ve Sünnet'ten hüküm çıkarma yoluna göre hükm- ü şer'î nasıl anlaşılıyorsa öyle anlamışlardır; anlamış ve herkes kendi tarz-ı telakkisi içinde bunu tespit etmiştir. Böylece Müslümanlara kolaylık olsun diye hak çizgisinde pek çok mezhep zuhur etmiştir. Ne var ki daha sonraları etbaları birbirine iltihak ederek çoğu terk edilmiş ve dört tanesi kalmıştır.

25.05.2007 - 'Lâ ilâhe illallah' Demek Kurtuluşa Yeter mi?

Tefsir, hadis ve kelam kitaplarında ulemâ tarafından, Efendimiz'in devrini ve sonrasını idrak ettikten sonra O'nu (aleyhisselatü vesselam) tanımadan ahirette kurtuluşun söz konusu olmadığı hususu açıkça ifade edilmektedir.

Kadimden beri bazı kimseler Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) karşı anlamsız bir inat içindedirler. Kaldı ki, Efendimiz onlara kapalı da değildi. Bu sebeple bilinip kabul edilmemesi çok garip düşmektedir.

Ancak şunu da ifade etmeliyim ki, O'nu kabul etmeyenlerin hepsi aynı ölçüde mülhit değildir. O'na açıktan karşı çıkanlar ve getirdiklerine savaş ilan edenler akibetlerini bütün bütün karartmış ve azab-ı ilahiye hak etmiş sayılırlar. Çünkü bunlar tam mülhittirler ve her türlü mesaviye de açıktırlar. Allah, eski devirlerde bu türlü mülhidlerden, Lut kavmi gibi bazılarını yerin dibine batırmış, Ad kavmi gibilerini fırtınayla cezalandırmış, Semud kavmi gibi inatçıları da bir sayha ile hâk ile yeksân etmiştir. Günümüzde Müslümanlar, Hz. Muhammed gibi bir kaptana dayandıkları, O'nun mesajını neşrettikleri için geçmiş kavimlerde olduğu gibi toptan helak olmayacaklardır.

Mevzuyla alakalı ikinci bir husus da, biz Müslümanlar olarak, dünyaya İslam mesajını olması gerektiği şekilde duyuramadık. İslâmî hak ve hakikati bütün güzelliğiyle onlara ulaştıramadık. Bu sebeple hakikat onlara karşı kapalı kaldı. Allah, onları hesaba çekerken, bizi de İslam'ı onlara götüremedik diye hesaba çekecektir.

Üçüncüsü, insanlık içinde, Efendimiz'i hiç duymayan, çok ücra yerlerde bulunan kimseler, bir nevi fetret hayatı yaşamaları itibarıyla -büyük bir müceddidin beyanına dayanarak ifade ediyorum- inşallah onlar, fetret devri insanının tabi olduğu muameleye tabi olurlar. Çünkü onlar ötede diyebilirler ki: "Bize İslam hakikatini getirmedi; ya Rabbi, getirselere inanırdık." ihtimal, Cenab-ı Hak da onlara farklı muamelede bulunur.

"Lâ ilahe illallah" diyen cennetlik mi?

Gönülden "Lâ ilâhe illallah" diyen, bunu iz'an eden, muktezasını kabullenen ve tasdik eden kimse mümin demektir ve böyle bir kimse Allah'ı mabudu mutlak,

maksudu bi'l-istihkak olarak kabullenmiş demektir. Efendimiz böyle bir kimsenin cennete gireceğini pek çok sahih hadisinde ifade buyurmuşlardır. Bunun manası şudur: Bir insan "Lâ ilâhe illallah" der, Allah'a karşı ahd ü peymanda bulunur ve mazmuna sadakat içinde ruhunu O'na teslim ederse, Allah böyle bir kişiye dilerse azap eder, dilerse cennete koyar. Başka bir hadiste bu husus şöyle dile getirilmektedir: "Lâ ilâhe illallah" diyen ve bununla ışığında imandan, irfandan nasipdar olan kimseyi Allah, sonsuz rahmeti gereği ebedi cehennemde bırakmaz. Bazı mezheplerden, bu türlü kimselerin ebediyen cehennemde kalacağına kâil olanlar da az değildir.

Bu arada "Lâ ilâhe illallah" ile kurtulan bir zümre de olacaktır. Bu zümreye ait insanlar hayatlarında ibadet ü taat yapacak kadar değil, sadece "Lâ ilâhe illallah" diyecek kadar bir fırsat bulmuşlardır. Ben biraz da bu yoruma temayül ederek bu hadisin bu zümreye mahsus olabileceğini düşünüyorum. Yoksa bu, uzun süre sadece "Lâ ilâhe illallah" diyerek yaşadılar manasına gelmez. Ancak bunlar, ikrar ve tasdiklerinde sadakat içinde olurlarsa Allah da dilerse onları affeder. Öyle olmuştur ki bir şahıs Müslüman olmuş, ardından hemen bir harbe iştirak ederek şehit düşmüş ve bir namaz kılma bile kendisine nasip olmamıştır. İşte böyle bir insanın "Lâ ilâhe illallah" demesi onu kurtarır. Diğerlerine gelince Allah dilerse affeder, dilerse azap eder. Evet, "Lâ ilâhe illallah"ı küçük görmemek gerekir.

Burada bahsedilmesi gereken son bir husus da şudur: Kelime-i şehadetin iki kelamı birbirinden ayrılmaz, birbirini isbat eder, biri birisiz olmaz. Madem Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hâtemül Enbiya'dır, O'nun cadde-i kübrasından hariç hakikat ve necat yolu olamaz.

Günde beş defa minarelerimizden olduğu gibi, gönüllerimizden de yükselen ezanımızı düşünün.. Her namaza yürüyüşümüzde,

"Gök nûra gark olur nice yüz bin minareden,
Şehbâl açınca rûh-ı revân-ı Muhammedî;
Ervah cümleten görür "Allahu Ekber"i,
Aks eyleyince arşa lisân-ı Muhammedî" (Yahya Kemâl)

sözlerinin hakikatini seslendiriyor ve O'na (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefamızı önce ezanla ilan ediyoruz. Zât-ı Uluhiyet'in yanında Efendimiz'in nâm-ı celîlini de anıyoruz. "Lâ ilahe illallah"ın, "Muhammedün Resûlullah"dan ayrılamayacağını, şehadetin ancak ikisini beraber söylemekle gerçekleşmiş olacağını gösteriyoruz.

01.06.2007 - İnsanın Ruhu ve Bedeni Birlikte Haşrolacaktır

Rûhun cesedle olan münasebeti devamlıdır. Ancak bu münasebet rüyada, berzahta, haşırde, cennette veya cehennemde ayrı ayrıdır. Bu dünyâda biz, maddî cismaniyetimizin tesiri altında bir ruh ve ceset münasebetine şahit olmaktayız.

Uyku hâlinde ruh yarı bir kayıtsızlığa ulaşır. Dolayısıyla insan rüyasında yüzlerce ayrı yerde bulunabilir ve binlerce insanla görüşebilir. Bu arada uyuyan cesedle ruhun münasebeti de devam eder. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), cenazeler için ayağa kalkardı. 'Ölüye eziyet, aynen diriye eziyettir' buyururdu. Kabirlere hususî alâka gösterirdi. Bütün bunlardan kabir ve berzah âleminde ruhun cesedle münasebettar olduğunu anlıyoruz. Tabii bu münasebeti, uyku hâlindeki münasebet gibi düşünmek de yanlıştır.

Tekrar diriliş de yine ruh ve cesed beraberliği içinde olacaktır... Olacaktır ve ahirete âit cesed, oraya münasip bir şekil alacaktır. Çeşitli hadislerin işâretinden anlaşılan manâ budur. Bazı mutasavvife, tamamen spiritüalist (ruhçu) bir görüş sergileyerek, ceza ve mükâfatı sadece ruhun göreceği kanaatindedirler. Bir kısım Grek filozofları da böyle düşünmektedir. Daha sonra gelen Neoplatonit (Yeni Eflatunculuk) düşünürlerde bu kanaatin tesiri görülür. Maktul Sühreverdi, Hallac-ı Mansur, az dahi olsa Muhyiddin Arabî Hazretleri gibi bazı önemli zevatın söyledikleri, bazı kimseler tarafından dîk-ı elfaz sebebiyle aynı şeylermiş gibi anlaşılmıştır. Ancak Ehl-i Sünnet, ruh ve cesedin beraber haşr olacağı hususunda ittifak içindedirler.

Rasyonalist felsefeciler, "İnsanların hayatları da tıpkı bir marula benzer. Marul, toprakta gelişip büyüdüktan sonra çürür. Daha sonra toprağa karışarak gübre olur. Gübrenilmiş bu toprak üzerinde yeni marullar biter. Bu marullar, insanlar tarafından yendikten sonra onların vücutlarında yerlerini alırlar. Daha sonra da ölür ve toprağa karışarak başka marullara gübre olurlar." diyerek alaylı bir şekilde haşr u neşri tamamen inkâr etmişlerdir.

Kanaat-i âcizaneme göre karmakarışık gibi görünen bu meseleyi bugünkü atom anlayışıyla telif etmek mümkündür: Her şeyden önce ruhun mekânla mukayyed olmaması prensibiyle hareket edildiğinde bir cismin küçültülmesi

veya büyütülmesi, onun kendine ait vücudun zerratıyla münasebet kurması gayet basittir. Mesela vücudumuzun 1.75 boyunda ve 80 kg. ağırlığında olduğunu düşünelim. Bu vücudun bir hacmi vardır ve vücudun bütün hücreleriyle, ruhun bir münasebeti söz konusudur. Bu vücudu küçültüp atom kanunlarına ait meseleleri bertaraf etseler ve o vücut, bir yüzüğün içine girecek kadar küçülse -ki daha küçük de olur- ruh, yine o cesetle tam bir münasebet içindedir. Şimdi çevirip tam tersini söyleyelim. Vücut çok büyüse, bir bulut gibi olsa ve 50 km çapında bir yeri işgal etse de, ruh o cesetle yine münasebet içinde olacaktır. Ruh kendisine ait cesetle denizin dibinde, arşta, ferşte, sera ve süreyyada da olsa münasebetini devam ettirecektir. Binaenaleyh vücudun zerrelerinin dağılıp değişik yerlere gitmesi meseleye olumsuz bir etki yapmaz.

Yeniden diriltme Allah için çok kolaydır

İkinci olarak, pek çok ehl-i tahkik, zerrât-ı asliye adında insandaki asıl ve temel zerrelerden bahsederler. İnsanın ilk zerrelerinin, yani insan bedenine âdeta kâide ve temel olup, hadiste "acbü'z-zeneb" (kuyruk sokumu) kemiğiyle ifade edilen bu zerrât-ı asliyenin tam nerede olduğunu tesbit etmek mümkün değildir. Bediüzzaman Hazretleri, acbü'z-zeneb mes'elesine, hafiziyyet ve inşa etme, yani haşirde yeniden dirilme mevzûunu işlerken temas etmektedir. Onun anlattıkları açısından acbü'z-zeneb insanın genleri, kromozomları veya herhangi bir uzvu olabilir. İmam-ı Gazali gibi ruhçuluk yanı ağır basan ve 'Madde esassızdır' diyen âlimlerin görüşü esas alınarak bir değerlendirme yapılacak olursa, acbü'z-zenebi, insan yapısının plânı olabilecek madde ötesi bir şey olarak anlamak da mümkündür.

Allah, insanı bu temel zerreler üzerine kurmuştur ve ahirette de onlara bağlı olarak haşır edecektir. İnsana ait hususiyetleri câmî olan bu zerreler kim bilir, belki de genlerdir. Eğer öyleyse, Hz. Âdem'den bu yana bütün insanlardaki genler bir araya getirilse, bir yüzüğün içini ya doldurur, ya doldurmaz. Ama bu kadarcık az bir şey, ruhla kontak olduğu zaman cismaniyet adına acı duyuyorsa, elbette lezzet de duyacaktır.

İşte insanın vücudundaki bu zerrât-ı asliyedir ki, cesedin esasını teşkil ederler. Allah, insanı bu zerrat-ı asliyesi ile haşredecektir. Sair zait zerrat, bu zerrat-ı asliyenin etrafında toplanır, haşır ü neşr öyle olur ve problem kalmaz. Evet, Allah insanı bir ruh, bir de asıl zerrelerle haşır edecektir. Mesele muhit olan ilm-i ilahi açısından ele alınacak olursa; biz belki zerreleri karıştırırız ama ilm-i ilahinin cüz'iyata dahi taallukunu düşününce hiçbir problem kalmaz. Allah

ilmiyle, mesela uranyum atomunun içindeki elektron ve protonunun sayısını, dönüşünü bilir ve onları nizam içinde tutar. İşte bizim, "Her şeyin zerrelerini muhafaza eder" dediğimiz Allah, böyle bir Allah'tır.

08.06.2007 - Kabir Azabından Sana Sığınırız Allah'ım

Resûl-i Ekrem Efendimiz (aleyhi ekmelü't-tehâyâ) insana sıkıntı ve keder verecek, onu dünya ve ahirette zillete düşürecek mevzularda Cenâb-ı Hakk'a sığınmış, ümmetine de her türlü musibete karşı Allah Teâlâ'nın hıfz ve inâyetine sığınmalarını tavsiye etmiştir.

Bu şekilde, ilahî emir ve yasaklara uymanın yanı sıra, hem söz hem de amelle Allah'ın koruyup kollamasını ve bütün şerlerden muhafaza etmesini istemeye "istiâze" denmektedir.

Peygamber Efendimiz'in değişik hadis-i şeriflerine bakılırsa görülecektir ki, O, küfürden, fâsıklıktan, nifaktan, riyakârlıktan, kalbin kasvet ve gafletinden, acizlikten, tembellikten, yoksulluk ve borcun galebe çalmasından, zillet ve meskenetten, insî ve cinnî şeytanların şerlerinden, delilik ve cüzzam gibi hastalıklardan, bunamaktan ve çok yaşlanıp başkalarının eline düşmekten, yangın ve sel gibi felâketlerden, kabir azabından ve Cehennem'den... Cenâb-ı Allah'ın rahmetine, ilâhi riâyet ve inâyete iltica etmiş; aynı zamanda bize de, bu musibetlere karşı teyakkuzda olmamızı irşad buyurarak, yönelmemiz lazım gelen sığınağı göstermiştir.

İnsan için çeşitli hayat mertebeleri söz konusudur. Ehl-i şuhud ve keşif, bu mertebelerin çoğuna muttaliidirler. Mesela, hayalin kendine mahsus bir âlemi vardır; hayali geniş olan kimseler, bizim göremediğimiz pek çok şeyi adeta görür gibi olurlar. Onlar için safha safha geçmiş ve satır satır gelecek birden duyulur ve yaşanır. Hayalin hemen bir adım gerisinde rüyalar âlemi; rüyalar âleminin az ötesinde berzah buudu; berzahın daha ötesinde ise, cennetiyle-cehennemiyle en hakiki ve râsîh âlem olan ukba vardır. Oradan bu tarafa gelirken berzah âlemi, cennet âleminden biraz uzak, bizden de biraz ötede bulunmaktadır. Bu âlem, ruhanilerin cevalangahı gibi bir yerdir. Burası rüyalar âleminden biraz daha râsîh ve köklü bir âlem mahiyetindedir. Berzah âlemiyle, içli-dışlı yaşayanlar orayı-burayı bir arada görürler. Tabi bu tür halleri, tatmayan da bilmez.

Bir insan imansız olarak ölürse kabirde azap görecektir. Hadisin ifadesiyle kabrin sıkıştırması haktır. Fakat orada hesap yoktur; zira hesap, mahkeme-i kübrada görülecek ve imansız ölen bir insan cehenneme gidecektir.

Bununla beraber, müminin dünyada çektiği sıkıntılar, onun günahlarına kefareti olduğu gibi, ölüm esnasındaki ızdırapları, kabirde maruz kaldığı/kalacağı tecziye türü hususlar da ahiret azabını hafifletme adına arındıran birer ameliyedir.

Çok sıhhatli olmasa da siyerde şöyle bir vak'a nakledilir: Hz. Abbas, Hz. Ömer'i çok sevmektedir. O, Hz. Ömer'in vefatından sonra onu rüyasında görmek ister. Ancak aradan altı ay geçtikten sonra ona rüyasında görür ve sorar: "Ya Ömer! Altı aydır neredeydin, seni bir türlü göremedim." Hz. Ömer, "Ancak hesaptan kurtuldum" der. Hz. Ömer, âbide-i İslamiye ve insaniyedir.. ve nebilerden sonra kâ'bına ulaşamazlardandır. Ancak, ihtimal onun da mukarrebini ölçüsünde bazı lememleri vardı. Mahkeme-i kübrâda o lememden en ufak bir iz kalmayacak şekilde -muhtemel- bir arınma faslı yaşamıştı.

Evet, binlerce ehl-i keşf ve müşahedenin açıktan açığa müşahadesiyle bir kısım küçük günahları irtikâp etmiş müminler, hesaptan evvel kabrin sıkıştırmasıyla her halde bu günahlarından arındırılıyor ve huzuru kibriyaya öyle alınıyorlar.

Kabir sıkmasına Sa'd b. Muaz gibi seviye insanı bir sahabinin durumu açık bir örnektir. O Sa'd ki vefâtında Cibril (aleyhisselâm), Allah Resûlü'ne gelip şöyle demişti: "Sa'd'ın ölümüyle arş ihtizaza geldi Ya Resûlallah!" Ayrıca cenazesine iştirak eden Allah Resûlü, ayaklarının ucuna basarak yürüyünce bunun sebebi soruldu. Efendimiz de şöyle cevap verdi: "Cenazesini teşyî için o kadar melâike indi ki, onları rahatsız etmemek için böyle davrandım"

İşte böylesine yüce bir kamet olan Hz. Sa'd kabre konunca, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Fe sübhânallah, kabir Sa'd b. Muaz'ı da sıkarsa!" deyip taaccüplerini ifade etmişlerdi. Evet, muhacirlerin efendisi Hz. Ebu Bekir olduğu gibi, Sa'd b. Muaz da Ensar'ın Ebu Bekir'idir. O, Hendek'te şehit olmuştur. Ne hikmete binaen söylediğini bilmesem de o, yaralı bir vaziyette ve üzerinden kanlar akarken şöyle diyordu: "Allah'ım! Habibin uğrunda onun düşmanlarına karşı yine savaştıracaksan beni yaşat. Eğer bir daha savaşamayacaksak benim yaşamamın da manası yoktur ve sen, beni vefat ettir." Evet, onun bütün hayatının gayesi hep Allah yolunda mücadele ve mücahede olmuştur. Bu itibarla, nazarımda Sa'd o kadar büyük ve âlidir ki Everest tepesi onun yanında derin bir çukura dönüşür.

İnsan yaşadığı gibi ölür

Kabir azabı ile alakalı bu hususlar kat'i olduğu gibi, burada muhakkak zikredilmesi gereken bir husus da şudur: İyi bir mümin kabirde sual meleklerine cevabını tam verir. Onların, 'Rabbin kim? Peygamberin kim? Dinin hangi din?' gibi sorularına mü'minin cevap vermesi çok kolay olur. Zira, 'Allah, inananları, dünya hayatında da ahirette de sağlam sözle tespit eder' (İbrahim, 14/27) ayetinin de işaret ettiği gibi o, dünyada iken bir 'Kavl-i sâbit-değışmeyen söz' olan tevhidi tekrar etmiş durmuş ve bu ifadeler onun gönlüne ve şuuraltına iyice yerleşmiştir. Orada aklı başına gelir gelmez de aynı şeyleri söyleyecektir. Çünkü o, dünyada iken kelime-i tevhidle bu derecede bütünleşmiştir.

İmam Kurtubî diyor ki: 'Ben birçok insan gördüm. Bunlardan kimisi ölüm anında, 'Sepeti getir, otu götür, samanı ver, atı bağla' diyordu.. kimisi de cihad aşkı ve iştiyakıyla tutuştuğundan, 'Atımı getirin, kılıcımı bana verin, beni atıma bindirin, cihada gitmek, Allah'ın yüce ve yüksek adını yüceltmek istiyorum' diyordu. Herkesin ömrü, amelinin cinsine göre mühürlenip noktalanıyor ve herkes de bu son anında ameline yakışır bir meleğin temessülüyle karşılaşılıyordu...

15.06.2007 - Allah Bize Güzelliğini Göstermek İstiyor

Her cemâl ve kemâl sahibi, cemâl ve kemâlini göstermek istemesine binaen, Cenab-ı Hak da mutlak kemâlini ve kemâl derecesine varan mutlak cemâlini görmek ve göstermek istemiş ve kâinatı yaratmıştır. Kısaca, kâinatın yaratılması Rububiyetin tezahürü içindir.

"Cin ve insi yarattım Beni bilsinler ve Bana kulluk yapsınlar diye" (Zâriyât Suresi, 51/56) buyuran Cenab-ı Hak, kâinatı Kendisini bildirmek, şuanatını göstermek ve bir de Zatını başka aynalarda müşahade etmek için yaratmıştır.

Bazen insanın aklına, Cenab-ı Hakk'ın Kendisini göstermek istemesiyle alakalı tereddütler gelebilir. Bu isteme meselesine karşı insanın içinden gelen reddiye de, insanın kendisinin görme ve görünme istediği zaman riyakârlık yapması keyfiyetinden kaynaklanır. Halbuki insandaki görünme ve bilinme arzusuyla Cenab-ı Hakk'ın tanınma ve bilinme isteği aynı değildir.

Evvela, Cenab-ı Hakk'ı mahlûkata kıyas etmek doğru değildir. Bizde su-i edep olabilecek bir kısım durum ve keyfiyetler ve akla gelen noksanlıklar -O, mülkün tek sahibi olduğundan- O'nda olmaz. Yani biz kalkıp "Şunu biz yaptık, şu işe sahibiz" desek, bu su-i edep olur. Çünkü biz kendi adımıza, o işin aşr-ı mi'şarına (yüzde bir) dahi müdahale edemeyiz. Ama Cenab-ı Hak, -bir kudsi hadiste de dediği gibi- "Ben melikim. Ben melikler melikiyim. Bütün meliklerin kalbi elimdedir. Bana itaat ettiğiniz zaman onların kalblerini lehinize çeviririm, isyan ettiğiniz zaman aleyhinize çeviririm. Öyleyse kimseyi değil, nefsinizi levmedin ve sürekli Bana tazarru ve niyazda bulunun ki Ben onlara karşı size yeteyim" dese bu, O'nun azametine uygun bir söyleyiş olur.

Evet, Allah yarattıklarından farklı ve yücedir. O'nun bazı sıfatları insanlarda da cüz'i olarak görülse de Allah mütealdir. Nitekim Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir kudsi hadiste Allah'ın azametinden bahsederken şöyle buyurur: "Ben Allah, Melik ve Cebbarım! Her şeyin üzerinde mutlak sultan ve hâkimiyetim vardır. Kimse benim taht-ı tasarrufum dışına çıkamaz. Nerede yeryüzünün melikleri ve orada büyüklük taslayanlar?" İşte bunlar, Kendisini anlatmada Cenab-ı Hakk'ın ifadeleridir. Sahabe Efendilerimiz Allah Resulü'nün bu ifadeleri anlatışını resmederken derler ki, "Birdenbire minber lerzeye geldi, Efendimiz düşecek diye korktuk" (Müslim, Münafikin 25) O, bu meseleyi o kadar şuurlu ve içten söylüyordu ki, adeta orada her şey lerzeye geliyor ve neredeyse

camı, kubbesiyle beraber çökecek gibi oluyordu.

Kimin bu mülk: Vahid ve kahhar olan Allah'ın

Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'de de çokça anlatır Kendini. "Limeni'l-mülk - Mülk kimin?" diye sorar. Cevabı da çok nettir: "Lillâhi'l-Vâhidi'l-Kahhâr - Vâhid ve Kahhâr olan Allah'ın" (Gâfir Suresi, 40/16) O, her şeyi siliyor, süpürüyor, adeta bütün mahlukat üzerine bir sünger çekiyor, sonra da "Kimin bu mülk?" diyor ve cevap veriyor: "Vâhid ve Kahhâr olan Allah'ın..."

Şimdi bu arzettiğim hususların herhangi birini bir insan söylese gurur ve kibir alameti olur. Ama Cenab-ı Hak "Kibriyâ Benim sıfatım, lazımlım, Benden ayrılmaz bir şeydir" manasına "el-kibriyâü ridaî - Kibriya Benim ridamdır" buyuruyor. Ama bir insan kalkıp bunları söylese kibir ve gurur izhar etmiş olur. Çünkü haddizatında insan, o mülke sahip değildir.

İnsanı yakan üç ateş: Riya, Süm'a ve Ucb

Bir insanın, sahip olmadığı bir meseleyle ortaya çıkıp kendisini göstermesi bir kibir ve gurur alametidir. Yaptığı şeylerin birileri tarafından görülmesi ve takdir edilmesi arzusu da "riya" dır. Bir insanın sahip bulunmadığı bir meseleyi duyurması, yani vaziyetini başkalarına işittirmesi "süm'a", kendisine ait olmayan bir meseleyi içinde gizleyip "ben bu güzelliğe mazharım demesi" de "ucb" alametidir. Haddizatında bir insan, bazı faziletlere hakiki olarak sahip bulunsa, mesela o hakikaten büyük olsa, gösterisini yaptığı şeylerin hakikisini gösterme durumunda bulunsa, o insanın "Ben melikim, mâlikim" demesi kibir ve gurur olmaz. Ama insan, elindeki hiçbir şeyin hakiki sahibi değildir. Demek insanda işin hatarlı olmasının sebebi onun iddia ettiği şeylere hakikatte sahip olmamasıdır.

İnsan riya ile amel ederken esasen sahip bulunmadığı bir şeyle kendini satıyor demektir. Boyu kendisi için açılan pencereye yetişmediğinden o pencereyi dolduruyor veya parmaklarının ucuna dikiliyor sayılır. Aslında içtimai hayatta herkesin görüp görünmesi için böyle bir pencere vardır. Bir insanın boyu uzun ise, yani hakikaten kâmet-i kıymeti var ise, o takavvüs edip iki büklüm olacaktır. Onun için kâmilde kemâlin alameti tevazudur. Şayet kendisine açılan pencere kâmet-i kıymetinden yüksek ise, o da pencereyi doldurmak için uzun görünmeye çalışacaktır. Küçüklerde küçüklüğün alameti, büyük görünmektir. Kim riya yaparsa Allah, ona kime ibadet yaptığını öbür âlemde gösterecektir. Kim süm'a yaptıysa Allah onu da mele-i a'lada ilan edecek

ve duyuracaktır.

Mesele bu açıdan ele alınınca, Cenab-ı Hakk'ın Kendisinin sahip bulunduğu şeyleri anlatması hakkın ifadesidir. İnsan ise, Allah'a ait şeyleri ve Allah'ın lütuflarını kendine aitmiş gibi gösterdiğinden onunki riya ve süm'a olur. O bakımdan Allah'ın Kendisini göstermek istemesi gayet normaldir. Çünkü O, mülk sahibidir, mülkünde dilediği gibi tasarruf eder, istediği gibi konuşur, istediği gibi beyanda bulunur ve "Benim" diyebilir. İnsana gelince o, neye "benim" diyebilir ki! Neye "benim" dese arkasından başkasına ait olduğu ortaya çıkar. Başkasına ait bir şeyle tezahür ise, Yunus Emre'nin dediği gibi, âriye gömlekle, yani başkasının elbisesiyle zifaf odasına girmek gibi olur ve onun kime ait olduğu da ertesi gün ortaya çıkar. Evet bu meselede insanla Hâlîk'ın durumu birbirinden tamamen ayrıdır.

22.06.2007 - Cennetle Müjdelenenler, İstikamet Üzere Yaşadılar

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) tarafından cennete girecekleri daha hayatta iken kendilerine müjdelenen on sahabiye "aşere-i mübeşşere" denmektedir.

Bu on sahabi; Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Talha b. Ubeydullah, Hz. Zübeyr b. Avvam, Hz. Abdurrahman b. Avf, Hz. Sa'd b. Ebi Vakkas, Hz. Ebu Ubeyde b. Cerrah ve Hz. Said b. Zeyd'dir (radiyallâhu anhüm ecmain). Nebiler Sultanı (sallallahu aleyhi ve sellem)'in böyle bir müjde vermesinin hikmeti ne olabilir?

Evvela, Ashab efendilerimizin cennetle müjdelenmeyenleri hakkında dahi cennete gitmeyecek şeklinde bir düşüncenin kafa ve kalbimizde bulunması, Allah'ın mümtaz ve müstesna olarak yarattığı, mümtaz ve müstesna Nebi'sine ittiba ile serfiraz o zevat hakkında bir sû-i edeptir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir hadislerinde, "Allah, ümmetimden yetmiş bin insanı sorgusuz sualsiz cennete koyacak." buyurmaktadır. Herhalde hadiste sorgusuz sualsiz cennete gidecek olan insanlar içinde evvela Ashab-ı Kiram'ı düşünmek gerekir. Bu hadisin devamında ise şöyle buyrulmaktadır: "Ben, Cenab-ı Hak'tan arttırmasını istedim. Her bire bedel, bir yetmiş bin, bir yetmiş bin oldu." Bu ifade neticesinde karşımıza büyük rakamlar çıkmaktadır. Böyle olunca biz, en başta bu pâyeye ve mazhariyette en büyük yeri Ashab-ı Kiram'a verme mecburiyetindeyiz. Çünkü her şeyden evvel Allah'a (cc) ve Nebisi'ne en yakın olarak başta onlar gelmektedir. Zaten Allah Kur'an-ı Kerim'de pek çok yerde, onlardan razı ve hoşnut olduğunu da anlatmaktadır. (Bkz. Mâide, 5/119; Tevbe, 9/100; Fetih, 48/18; Mücâdile, 58/22; Beyyine sûre-i celileleri, 98/8)

Şimdi de, neden özellikle bu on sahabinin cennetle müjdelendikleri meselesine geçelim. Öncelikle şunu belirtmekte yarar var: Sahabe-i kiram arasında sadece bu on sahabiye "cennetliksin" denmesi, ne yaparlarsa yapsınlar, hep istikameti takip ettiklerini vurgulamak içindir. Bu önemli bir husustur. Esasen bütün müminler, cennete gireceklerdir; ama yukarıda bahsini ettiğimiz on sahabiye, "cennetliksin" denmesi, onlara özel bir iltifat ve değer ifade etmektedir. Bu durum, diğer sahabiler için, hususi mahiyette değil de mutlak olarak zikredilmiştir.

Bu on sahabinin altı tanesi şehittir. Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Talha, Hz. Zübeyr ve Hz. Ebu Ubeyde b. Cerrah, şehit edilmişlerdir. Hz. Ebû Bekir'in de zehirlendiği söylenir. Eğer bu iddia doğru ise o da şehittir. Bu itibarla, işbu zevat, evvela herkesin Allah Resûlü'ne sırt çevirdiği bir zamanda O'nun yanında yerlerini almak, sonra hicret faziletini ihraz etmek, daha sonra da şehit olmakla büyük bir mevki kazanmışlardır.

İsterseniz biraz daha açalım: Evvela herkes, Efendimiz'e sırtını döndüğü günlerde onlar, Allah Resûlü'ne ve Kur'an'a sahip çıkmışlardır. Gökte, yalancı bir şimşegin dahi çakmadığı, ümit verebilecek hiçbir sebep ve faktörün ortada bulunmadığı, inen ayetlerin sayısı beş veya altıya varmadığı bir zorlu dönemde, bu büyük hakikate sahip çıkmak yüksek bir pâyedir. İlk Müslümanlardan Hz. Ebû Bekir'in gayretleriyle Hz. Osman, Hz. Said ibn Zeyd ve arkasından Sa'd ibn Ebî Vakkas İslam dairesine girmişlerdir. Hz. Ali, Hz. Ebu Ubeyde b. Cerrah ve Sa'd ibn-i Ebi Vakkas, da Allah Resûlü'nün yanında yer alan ilklerdendir. Öyle ki, Hz. Sa'd ibn-i Ebi Vakkas, daha onsekiz yaşlarındayken henüz gözüne günah girmeden annesinin bütün ısrarlarına rağmen, "Hatta ölsen bile anne, ben, gönül verdiğim o hakikatten dönmeyeceğim!" diyecek kadar civanmert bir zattır. Hz. Ebû Bekir, o dönemin zorluğunu şu ifadelerle anlatmaktadır: "Ölümü göze almadan dışarıya çıkmaya cesaret edemezdik! Ve bir yere girmeye de..."

İkinci olarak, insanın bir hakikati kabul etmesi, bir sisteme tabi olup ona hizmeti hayatının gayesi haline getirmesi bir marifettir ve o kimsenin kadrini yükseltir. Bununla birlikte insanın hayatının sonuna kadar bunu aynı seviyede devam ettirmesi, kadrine kadir ve kıymet katar. Nasıl ki, bir mûsikişinâsı değerlendirirken, başta hangi perdede başlamış ve başladığı perdede noktalayabilmişse biz o mûsikişinâsın hançeresini, sesini ve nefesini sena ederiz. Aynen bunun gibi bu sahabiler, hangi perdeden işin içine girmişlerse, bitirirken de aynı seviyede bitirmişlerdir. Yani duygu ve düşüncelerinde zerre kadar sapma göstermemiş ve olabildiğine civanmert bir şekilde hep Allah Resûlü'nün yanında kalabilmişlerdir. Bu meselenin ayrıca psikoloji açısından da tahlil edilmesi gerekir...

Ufukların olabildiğine karanlık olduğu, kurtuluş adına hiçbir ümit emaresinin bulunmadığı bir dönemde onlar, asla ümitsizliğe düşmemişlerdir. Gün olmuştur ki, vatanlarından, çoluk çocuklarından ayrılıp hicret etmeleri istenmiş, onlar tereddüt etmeden bu emri de yerine getirmişlerdir. Yine onlar Medine'ye geldiklerinde, "Biz önce Müslüman olduk. Medineli kardeşlerimize karşı bir üstünlüğümüz vardır." iddiasına kalkışmamışlar ve mahviyetle derinliklerine

derinlik katmışlardır. Oyle ki, Hz. Omer, bu duygu ve düşünceyi destekler mahiyette şunları söyler: "Biz bu kardeşlerimizin hakkını yedik. Onlar, dini kucakladılar. Efendimiz'e kucak açtılar. Biz ise hep halifeleri kendimizden teklif ettik ve onların önüne geçtik."

Evet, aşere-i mübeşşerenin o devirde de kıymetlerini ve kadirşinaslıklarını koruduklarını görüyoruz. Sahabiden dünya karşısında belki eğilenler olmuştur ama aşere-i mübeşşere, hayatlarının sonuna kadar tuttıkları zirveyi hep korumuş ve dünya metayı karşısında hiç mi hiç eğilmemişlerdir. Ticareti çok iyi bilen bu insanlar, gün gelmiş ticaret sayesinde Medine'nin en zenginleri haline gelmişlerdir; ancak dünya karşısında asla serfüru etmemiş ve dünya onları kendisine rükû ve secde ettirememiştir. Onlar, her zaman saffet ve sadeliklerini korumuşlardır. Yerinde Hz. Osman beş yüz deveyi yükü ile beraber hibe etmesini bilmiş, Hz. Abdurrahman bin Avf ise, varlığı ne kadarsa, hepsini Allah yolunda infak etmiş ve hep birer örnek teşkil etmişlerdir.

29.06.2007 - Onların Her Biri Devletleri İdare Edebilecek Seviyedeydi

Aşere-i mübeşşere efendilerimizin her birisi, devletleri idare edebilecek dehaya sahip insanlardır. Nitekim Allah Resulü'nden sonra Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali halife olarak İslam devletini en başarılı şekilde idare etmişlerdir.

Aşere-i mübeşşereden diğerleri de birer siyasi ve askerî dahi idiler. İnsanın, akıl ve dehasıyla bir hakikate teslim olması nispetinde kadir ve kıymeti artar. Safdil ve bir şey bilmeyen insanlar, birinin parlak bir şey göstermesi karşısında anlık bir teslimiyet gösterebilir ve bir hususa yönelebilirler. Ancak akli kendisine yeten, ufuklar arkasını gören deha çapındaki insanların Efendimiz'in etrafında ciddi bir teslimiyet içinde toplanmaları, o insanların kendi nefis ve hissiyatları adına çok büyük bir fedakârlıkta bulunduklarını göstermektedir. İşte Aşere-i mübeşşere efendilerimiz, ortaya koydukları hayatlarıyla bu büyük işi yapmışlardır.

Bir diğer mesele de, bu sahabilerin her biri çok soylu ailelerden gelmektedirler. Onların böyle soylu ailelerden gelmeleri ve dünya adına her şeyi arkada bırakmaları, daha doğrusu dünya ve içindekiler adına hiçbir şeye temenna durmamaları, onların ayrı bir derinliklerine işaret etmektedir.

Allah Resulü'nün iltifatları kendi hevasına ve hissiyatına göre olmaz. O (sallallâhu aleyhi ve sellem), çok kadirşinastır ve kendisine iyilik yapan insanın iyiliğini hayatının sonuna kadar unutmamıştır. Allah Resulü'nün çok kritik bir dönemde kendisine yardım eli uzatan bu arkadaşlarını unutması da mümkün değildir. Mesela Efendimiz, "Bana ümmet olacak biri yok mu?" deyince, "Ben varım Yâ Resulallah!" diyerek elini göğsüne vuran Hz. Ebu Bekir'i unutamaz. Hz. Ömer'in "La ilâhe illallah" dedikten sonra arkasına Ashabı alarak Kabe'ye gidip açıktan namaz kılmasını ve sahabenin hayırla yad edilmesine vesile olacak onun böyle civanmerdâne davranışını asla unutmaz. Aslında kimse unutmaz ki, Efendimiz de unutmuş olsun.

Hz. Zübeyr b. Avvam da Efendimiz'in unutamadığı talihlilerdendir. Allah Resulü Mekke'nin bir sokağında dolaşırken birden bire kılıcı yerde sürünen Zübeyr bin Avvam'ı görür ve sorar: "Nereye böyle ey Zübeyr?" Bunun üzerine

H. Zübeyr Şu cevabı verir: "Ya Resûlallah! Senin yakalanıp Şehit edildiğini duymuŐtum. Bu kılıçla onlara hadlerini bildirmeye gidiyordum."

Yine Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), birkaç defa kendi kavim ve kabilesini toplayıp da, "Benim tebliğ ettiğim bu dini kabul edecek yok mu?" dediğinde her defasında "Ben varım ya Resûlallah!" diyen ve o günlerde henüz on-on iki yaşlarında bulunan H. Ali'yi unutamaz. Hendek Savaşı'nda Amr ibni Abdivüdd, hendeği atlayıp geçtiği zaman, Allah Resulü "Buna karşı çıkacak kimse yok mu?" diye Ashabına seslendiğinde, o günlerde yirmi iki-yirmi üç yaşlarında bir genç olan H. Ali'nin her defasında "Ben!" demesini elbette ki unutamaz.

Medine'de nifak hıyaneti kol gezmektedir. Bu durum karşısında Allah Resulü'nün günlerce uykusuz kaldığı olmuştur ve bir insan olarak o da istirahat etmek istemektedir. Ne var ki, dışarıdan gelecek olan tehlikeler karşısında evinin kapısında kilit bile yoktur. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), o günleri şöyle anlatmaktadır: "Bir gün çok sıkılmışım ve gönlümden: Ashabımdan bir kimse gelip beklese de ben de biraz istirahat etsem." İşte tam bu esnada kapının önünde bir kılıç Őakırtısı duyar. "Kim o?" deyince de, Sa'd ibn Ebî Vakkas'ın sesini işitir. "Ne arıyorsun kapının önünde?" diye sorunca da Sa'd Şunları söyler: "Evde yatıyordum ya Resûlallah! Sana bir zarar verirler düşüncesiyle kapının önünde perdedâr olayım diye geldim." Evet, elbette ki Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) H. Sa'd'ın bu hareketini de unutmayacaktır.

Burada Şunu da ifade etmekte fayda var: Her hizmette ilk defa bayrağı çeken ve doğrulup ruhunun ilhamlarını her tarafa haykıran insanlar, hiçbirzaman unutulmamalıdır ve zaten unutulmamıştır da. Bu, günümüz için de aynıyla geçerlidir. İman ve Kur'an davasına hizmet eden ve bu işin bayraktarlığını yapan insanlar ciddi sıkıntılar yaşamışlar ve işin bugünlere gelmesine vesile olmuşlardır. Evet, arkadan gelenler, önlerinde onlara çıkır açan ve onlar için bu Őehrâhı hazırlayan insanları daima hayırla yâd edeceklerdir.

Biz burada, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatıyla alakalı, Kur'an'ın yardımıyla tavzih edilip aydınlığa kavuşturulan bir mevzu üzerinde durmaya çalıştık. Her iman ve Kur'an'a hizmet mutlak bir öncü grup olmuştur. Bunlar, o muallâ ve mukadder mevkilerini daima zihinlerimizde ve gönüllerimizde korumalıdır. Daha doğrusu bizler, gönlümüzde onlar için hazırladığımız yeri daima korumalıyız; korumalıyız ve onlar, bizim nazarımızda

daima muallâ olmalıdırlar. Bu dava uğrunda hapse girenleri, çile çekenleri, köy köy, kasaba kasaba sürgüne yollananları, mahpeslerde kendilerine yer hazırlananları -Allah niyandan münezzehtir- Allah unutmamıştır ve bizim de onları unutmamamızı istemektedir.

Onları daima, kadirşinaslık içinde hayırla anmak bizim için bir vecibedir. Rabbimizden niyaz edelim, bize iyi eserler bıraktırsın ve bizden sonrakiler de bizi hayırla yâd etsin ve dualarından bir lahza eksik etmesinler...

06.07.2007 - Trafik Kurallarına Uymak Vaciptir

Ülkemizde pek çok trafik kazası meydana gelmekte ve her sene binlerce insanımız bu kazalarda hayatını kaybetmektedir. Trafik kazalarının bu denli fazla olmasının maddî-manevî pek çok sebebi var: Eğitimsizlik, ceza sisteminin yetersizliği, altyapı eksikliği, alkol, uykusuzluk, aşırı hız, sorumsuzluk, günah ve hata inancının olmayışı ve macera hissi.. gibi şeyler bunların başında gelir.

Trafik kurallarına uymak bir vatandaş olarak, ondan önce de bir Müslüman olarak bizim görevlerimizdendir. Hatta meseleye fikhî açıdan yaklaşacak olursak, trafik kurallarına uymanın vâcip olduğunu bile söylemek mümkündür. Çünkü bu kurallar, uzun deneme ve araştırmalar sonucu elde edilen, üzerinde neredeyse bütün dünyanın ittifak ettiği 'iki kere iki dört eder' katiyetinde olmasa da yine de bir kesinlik ifade eden kurallardır. Meselâ, trafik kurallarına sebep olan âmillerin başında aşırı hız gelmektedir. Bu açıdan şehir içi ve şehir dışında belirtilen hız limitlerine uymanın vâcip olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla, hız limiti aşılp bunun sonucunda ölümlü bir kaza meydana gelmişse bu kaza, cinâyet hükmünde değerlendirilebilir. İslam fıkında buna şibh-i amd/kasta benzeyen öldürme denir.

Şibh-i amd; -fukahânın farklı içtihatları mahfuz- öldürme maksadıyla değil de şöyle-böyle ölüme sebebiyet verme demektir. Ebû Hanîfe'ye göre, şibh-i amd, masum bir insanı, silah yerine geçmeyen bir şey ile vurup öldürmeye denir. Ağır bir şey kullanarak öldürmek de aynı kategoriye girer. Ölüme sebep olan âletleri âlimler; kesici olan, kesici olmayan veya ağır olan diye farklı türlere ayırmışlardır.

Ebû Hanîfe'ye göre demir ve o manada olan ağır bir şeyle işlenen cinayet şibh-i amddir. Yani kullanılan ağır âlet öldürücü nitelikte değilse cinâyet şibh-i amd kabul edilir. Bu yaklaşımlar, âlimlerin kendi dönemleri itibarıyla yaptıkları deneme ve içtihatları neticesinde ortaya çıkan tespitlere dayanır. Bu prensipler açısından trafik kazalarına bakılacak olursa, bazılarını 'amd'e, bazılarını 'şibh-i amd'e bazılarını da hataya sokabiliriz ki, bunların hepsinde de cana kıyma söz konusudur.

Bu hususta dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da emniyet kemeri meselesidir. Yolculuk esnasında emniyet kemeri takmak da sebeplere riayet noktasında vacip seviyesinde bir zarurettir. Çünkü bu konudaki ihmalin bedeli

çok defa canlar verilerek ödenmektedir.

Şerit ihlali, kul hakkı ihlalidir

İslam fıkhnının özünde bulunan bir başka prensip de şudur: 'Başkasına zarar verici her fiilden kaçınması mümkün iken kaçınmayan ve ihmâlkâr davranıp ihtiyatı elden bırakan kişi o işin sonucundan sorumlu tutulur.' Trafik kazalarına bu açıdan da bakıldığında ne şekilde olursa olsun, kazaya sebebiyet verenlerin sorumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Trafik cezalarının, gelişmiş ülkelerdeki cezalara kıyasla düşük olması da kazalara davetiye çıkaran başka bir husus olarak görülmektedir. Bu sebeple ülkemizdeki ceza sistemi yeniden gözden geçirilmeli ve cezalar caydırıcı olacak şekilde düzenlenmelidir. Bir diğer tedbir de ihbar müessesesinin hayata geçirilmesidir. Gelişmiş ülkelerin çoğunda kuralların çiğnendiğini görenler onu yetkililere haber verirler.

Meselenin maddî boyutunun yanında bir de manevî boyutu vardır. Yolculuklarda kul hakkına riayet de oldukça önemlidir. Eğer araba kullanmak durumunda kalsaydım, herhalde kimsenin şeridini ihlal etmez ve yolda yan yana yürüdüğümüz insanları değişik şekillerde taciz etmezdim. Çünkü bu ciddi bir kul hakkı ihlalidir. Şeridini ihlal ettiğiniz, önüne geçip yolunu aldığınız insanın yetişmesi gereken önemli bir toplantısı, ya da acilen hastaneye yetiştirmesi gereken bir hastası olabilir. Bütün bunlar olmasa bile yine de birinin hakkı olan yolda önüne geçmek kul hakkını ihlaldir. Yani şerit ihlali kul hakkı ihlalidir.

Ayrıca, yolculuklara sevap kazanma niyeti ile çıkılsa dahi; gösteriş içinde yolculuğa çıkma, koltuğa kurulma ve hız limitini aşma gibi şeyler Allah'ın sevmediği ve mümine yakışmayan tavırlardır. Cihan fethetmeye gidilse bile, şevk ü târâb içinde değil, 'Allah'ın rızasına muvâfık mı?' diye hüznün içerisinde, riyâ, gurur ve bencillikten uzak olma mülâhazalarıyla gidilmelidir. Mümin, temkîn ve dikkat insanıdır. Kulluk yolunun, gâfilâne hallere, çalıma, gurura ve gösterişe tahammülü yoktur. Ne var ki zamanımızdaki trafik kazalarını görünce, hak ve hakikat adına söylenen şeylerin fayda vermediği, şeytanın sözünün daha fazla dinlendiği görülmektedir.

13.07.2007 - En Zengin Kul Fakirliğini Bilendir

Bazı mahfillerde fakire "Ben Allah'tan zengimim. Benim Allah'ım var" sözünün izahı soruluyor. Öncelikle ifade etmem gerekir ki bu sözü dalalet adına "Allah fakirdir" manasına ehl-i kitaptan bazıları söylemişti. (Bkz. Mâide Suresi, 5/64) Bunun dışında bu söz, bir de mutasavvıfından bazıları tarafından şathiyyat şeklinde söylenmiştir ki, bunu diyenler kendi çaplarına göre ne kadar zengin de olsalar yine fakir, yine fakir, yine fakirdirler.

Ancak kul, her şeyiyle Allah'ta fani olunca, O'na ait gına, servet ve her şey böyle birinin olur; böyle bir durumda bu bahtiyar kul, zenginlerden zengin sayılır. Çünkü insan, çapına göre ne olursa olsun artık Allah'a ait her şey onundur.

Bir de bu söz, bir hâlin ifadesidir. Şöyle ki, vahdet-i vücudun İslam tasavvufundaki müdafilerinden Muhyiddin Arabi hazretleri vecd halinde bir gün şöyle der: "Ben, hatemü'l-evliya'yım. Benden sonra veli gelmeyecektir. (Muhyiddin Arabi hazretleri yedi asır evvel yaşamıştır. Bu mesele doğru olsa kendinden sonra şu ana kadar hiçbir velinin gelmemiş olmasını kabul etmek lazım gelir.) Ben velilerin, Resul-i Ekrem de peygamberlerin sonuncusudur. Allah, Hazreti Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile bilinmiştir. Şayet nokta, hattı parça parça etmeseydi, yani zulmet, nuranî ufukta arz-ı didar etmeseydi, zulmetsiz ziyadan ibaret olan Hz. Mevla-i Müteal'in irfanına erilemezdi" der ve Hatemü'l-enbiya, hatemü'l-evliyadan istifade eder, imasında bulunur.

Güneşten parlak ışıık var mıdır?

Muhyiddin Arabi hazretleri bu sözleri, bir istiğrak ve kendinden geçmiş olma ruh haleti içinde söyler. O, kendi mir'at-ı ruhunda, Cenab-ı Hakk'ın mütecelli oluşunu o kadar parlak görür ki, kendisine çok uzak olan altı-yedi asır ötedeki Hz. Muhammed'in bütün devirlere neşrettiği nur, o anda vecd yaşayan onun mir'at-ı ruhunda duyduğu nura nispeten muvakkaten sönük gibi görünebilir ve hale mağlup olarak, o andaki durumu itibarıyla kendi nurunu Muhammed (aleyhisselatü vesselam)'in nurundan daha engin sanabilir. Bunu şöyle bir misalle açabiliriz: Bir insan düşünün ki, elinde ışıık neşreden bir büyük projöktör vardır. O, bu projöktörle bütün atmosferini aydınlatır. Hatta o ziyadan başka hiçbir şey görmez. Hâlbuki yukarılarda, bu ışıık onun aşr-ı mi'sarı (yüzde bir)

dahi olamadığı bir güneş vardır. Şimdi o içinde bulunduğu ruh haleti itibarıyla elindeki ışığı, güneşten daha parlak sanabilir. İşte bu insan, bu hal içinde "elimdeki ışık güneşten daha parlaktır" dese bir manada yanlış söylemiş olmaz. Bir yönüyle, kurbiyeti itibarıyla belki doğru da söylemiş sayılır. Fakat haddizatında mesele kendi ölçüleri içinde ele alınacak olursa güneşten bir parçacık ışık, onun milyon katından daha fazla parlaktır.

İşte Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) de öyle bir güneştir. O'nun o parlaklardan parlak nuru, o esnada tecelligâh-ı ilahi altında mest ve sermest olan İbn Arabi'den çok uzak olması itibarıyla İbn Arabi o andaki mazhar ve muhat olduğu menbaı, yine hakikat-i Ahmediye nuruyla mukayese edince öyle bir iltibasa girmiş ve hale mağlup olarak, "Hatemü'l-enbiya, hatemü'l-evliyadan istifade eder." demiştir. Hâlbuki hatemü'l-enbiya olmasaydı, hatemü'l-evliya da, evvelü'l-evliya da olmazdı. Kulun, Allah karşısındaki durumuna da bir örnektir bu.

Meselenin tasavvufta şöyle bir yanı da vardır: Bir zaman dinsizin biri, "İnsanlar Allah'ı yaratmıştır." demişti. Aynı şekilde bir sekir ehli farklı marifet ufkunu ifade adına bu tür bir söz söyler ki, bu türlü ifadeler onların tekerlemelerindendir, şatahattır, manevi sarhoşluk ve vecd halindeki sözlerindendir. Akli başında bir insan, böyle bir söz söylerse dalalete düşer. Bunu biraz daha açacak olursak:

Herkes mir'at-ı ruhuna göre bir Allah inanç ve irfanına sahiptir. Yeryüzünde insanlar olmasaydı Allah bilinmezdi. İnsanın irfan, iman ve izana ulaşması sayesinde Allah insan efkârında duyulur ve zevk edilir olmuştur. Esasen bu efkâr ve kalpler olmasaydı ve böyle bir idrak seviyesine ulaşmasaydı, zulmetsiz ziyanın bilinmemesi gibi Allah bilinmeyecekti. Öyleyse beşer, zıtsız, aksi, niddi ve zıddı olmayan bu nur karşısında siyah bir hat teşkil etmek suretiyle O'nun bilinmesine bir vesile olmuştur.

Büyük veli Abdülkuddüs, en büyük kul Efendimiz'i anlatırken şöyle der: "Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bütün meratibi aşıp cennete vardı. Huriler kendisine perdedar oldu, gılmanlar adeta ayaklarının altına lü'lü ü mercan gibi saçıldı. Ancak o âlemin parlaklığı, güzelliği onun gözünü hiç mi hiç kamaştırmadı. Hakk'a vardı, döndü yine halka geldi. Vallahi ben Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) vardığı makama varsaydım, asla geriye dönmezdim."

Abdülkuddüs bu sözle, velayetle nübüvvet arasındaki inceliği bir veli olarak

gayet dakik bir şekilde ifade eder. Peygamberin Hak ile halkı beraber tutma gibi iki büyük yönü vardır. İmam Rabbani de Hak ile halkı beraber tutmuştur. Büyük veli Muhyiddin Arabi ise sadece Hak mertebesinde kalmıştır. Onda "seyr ilallah" ve "seyr fillah" vardır; fakat "seyr minallah" yoktur. O, ömür boyu vahdet-i vücud neşvesiyle yaşamış ve Rabb'ine öyle yürümüştür.

Her şeye rağmen bir mümin iltibasa açık bu türlü beyanlardan sakınıp, Zat-ı Ulûhiyet'e karşı her zaman saygılı olmalıdır.

20.07.2007 - Demokrasi Hâlâ Yokuşu Tırmanıyor

Genellikle, "halkın kendi kendini yönetmesi" şeklinde tarif edilegelen demokrasi, temel hak ve hürriyetlerin korunmasını bizzat halka ya da temsilcilerine bırakan, vatandaşların duygu ve düşüncelerinin ülke idaresinde tesirli olması gerektiği esasına dayanan bir yönetim şeklidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde ilk kez seslendirilirken "Hâkimiyet bilâ kayd ü şart milletindir" şeklinde dile getirilen ve günümüzde "Egemenlik milletindir" sözüyle ifade edilen mana da icmâli olarak demokrasiyi vurgulamaktadır.

Diğer taraftan, demokrasi hâlâ büyük ölçüde muğlak olduğundan bu tabirin nisbetsiz zikri pek azdır. Çok defa onun yanına başka bir tabir ilave edilerek, demokrasi "çoğulcu", "liberal", "Hıristiyan", "katılımcı"... gibi sıfatlarla anılmaktadır ki, bazen bu demokrasi türlerinden biri diğerini demokrasi olarak bile kabul etmeyebilmektedir. Hitler, nazizmin "gerçek demokrasi" olduğunu iddia ettiği ve Mussolini, faşizmi "merkezî ve otoriter demokrasi" şeklinde nazara verdiği gibi, bugün de, çoklarınca anti-demokratik kabul edilen bazı ideolojilerin temsilcileri bile demokratik olduklarını savunmaktadırlar.

Ancak bir de "mana boyutlu demokrasi" vardır. Yani, insan hak ve hürriyetlerine saygıyı ihtiva eden, din ve vicdan hürriyetini gözetken, aynı zamanda insanların inandıkları gibi yaşamalarına da ortam hazırlayan bir demokrasi.. insanların ebedle alakalı isteklerini yerine getirme mevzuunda onlara yardımcı olan demokrasi.. insanı maddî-manevî bütün ihtiyaçlarıyla nazar-ı itibara alan ve onun bütün ihtiyaçlarını karşılamayı tekeffül eden olgun demokrasi.. İşte, demokrasiyi bu denli geliştirip insanîleştirmenin yolları aranmalıdır. Çünkü insan hayatı, dünya ile başlamadığı gibi dünya ile de bitmiyor; dünya onun için sadece bir uğrak, o ebediyen kalacağı bir diyara, ahiret yurduna gidiyor. Şayet, onu idare eden sistem, bu gerçeği görmezlikten gelirse ve kulak ardı ederse, beşer için çok önemli bir meseleyi görmezlikten gelmiş ve kulak ardı etmiş olur. Dolayısıyla, ideal demokrasi, insanın bugününü ve bugüne ait meselelerini tekeffül ettiği gibi, aynı zamanda onun ebedî hayatıyla alakalı bir kısım ihtiyaçlarını da tekeffül etmesi lazım. Ancak böyle bir demokrasi, oldukça gelişmiş ve ideal hâli almış bir demokrasi olabilir. Fakat maalesef, insanlık henüz bu ufka ulaşmış sayılmaz. Ne Batı'da, ne Doğu'da, ne

Amerika'da, ne de Uzakdoğu'da henüz böyle bir demokrasiden söz etmek mümkün değildir.

Bu açıdan da, demokrasi hâlâ yokuşa doğru tırmanmakta olan bir sistemdir. Bir manada, demokrasi yokuşu henüz aşılamamıştır.

Müdahalelerin ardında demokrasi kültüründen mahrumiyet var

Evet, bizim ülkemizde demokrasi, yer yer pek çok engele takıldı; zaman zaman kendi halkının öz değerleriyle çatıştı.. bazen yerleşik idareye zıt bir anlayışa dönüştü, bazen de hakimiyeti elinde bulunduran güçlerin gayzına yenik düştü. 27 Mayıs 1960 tarihinde Türkiye, daha sonraki demokrasi gayretlerinin de teminatı olabilecek bir sürecin başına inen yumruğa şahitlik etti. 16 ve 17 Eylül 1961'de bir zamanlar demokrasi diyerek halkın karşısına çıkan ve istediği desteği bulmuş gibi görünen kimselerle beraber demokrasinin kendisi de idam sehpasında sallandırıldı. 12 Mart 1971'de demokrasiye bir kere daha ince ayar (!) çekildi. Aradan on sene bile geçmeden, bu defa 12 Eylül 1980'de demokrasinin başına sert bir darbe daha indirildi. Dahası, 82 Anayasası'na konan kanun maddeleriyle 61 Anayasası'nın getirdiği hak ve özgürlüklerin üzerine de çizgi çekildi.

Evet, 61'de yeni bir anayasa hazırlanmış ve farklı bir demokrasiden bahsedilmişti. Her türlü hak ve hürriyetin tanınacağı söylenmiş ve her çeşit düşüncenin âdetâ önü açılmıştı. Devletin temel yapısına dokunmamak ve rejimi değiştirmeye matuf faaliyetlerde bulunmamak şartıyla herkesin istediğini yapabileceği ifade edilmişti. Ülkenin demokratik bir cumhuriyetle yönetildiği ve bu idare sisteminde hâkimiyetin kayıtsız, şartsız millete ait olduğu vurgulanmıştı. Fakat bu hürriyet havasının üzerinden çok geçmeden farklı bir müdahale daha oldu. Ondan yaklaşık on sene sonra bir başka müdahale ile yeniden anayasa değişikliğine gidildi. Ne kadar acıdır ki, yeni demokrasinin baş mimarlarından ve o günkü anayasanın hazırlanmasına öncülük edenlerden birisi, eski anayasa için "Bu anayasa bize bol elbise gibi geldi; içinde rahat hareket etmeye başladık. Bu entariyi belinden, paçasından, boyundan biraz daraltmak lazım." diyebildi. Nitekim o demokrasi elbisesi, orasından burasından çekildi, büzüştürüldü ve kısaltıldı. Fakat müdahaleler onunla da sınırlı kalmadı; başının üzerinde Demokles'in kılıcı varmışçasına sürekli titreyerek hayatını devam ettiren demokrasi, 28 Şubat 1997'de bir kere daha inkıtaya uğratıldı.

İşte bütün bu müdahalelerin arkasında demokrasi kültüründen mahrumiyet vardır. Demokrasiyi hazmedemeyen kimseler, kendi bozuk hissiyatlarına, yanlış

mantıklarına, heva ve heveslerine göre bir kısım mualecelerde bulunur ve onu felç ederler. Her dönemde, acemi ve demokrasi kültüründen yoksun demokratların elinde demokrasi bir kere daha yara alır. Bazıları "ince ayar lazım" derler, kimileri de hürriyet elbisesinin millete bol geldiğini söylerler; böylece, bu bahanelerle parlamentoyu işlemez hale getirir, devlet müesseselerinin elini-kolunu bağlar ve aslında milletin istikbaliyle oynarlar.

Demokrasi kültüründen bîhaber bu hazımsız ruhlar, kendileri gibi düşünmeyen insanların demokratik hak ve hürriyetlerden istifade etmelerini çekemezler. Hele bir de bunlar, dine mesafeli duran kimselerse, halkın dinî vazifelerini yerine getirmesine, duygu ve düşüncelerini seslendirmesine, istediği gibi yaşayıp kendini ifade etmesine asla tahammül gösteremezler. Dolayısıyla, içlerindeki bu hazımsızlık sebebiyle sürekli müdahale duygularıyla dolar, müdahale düşünceleriyle oturup kalkarlar. Şayet umumi hava istedikleri gibi bir müdahalaye müsait değilse, hemen bir sürü kavga sebebi icad eder, farklılıkları kurcalar, kapanmaya yüz tutmuş yaraları deşeler; ne yapıp eder kötü emelleri için zemin hazırlarlar. Kargaşaların, kavgaların ve anarşinin gölgesinde yeni bir fevkalâdeliğe ihtiyaç hasıl eder ve o fevkalâdeliği kullanarak gönüllerine göre bir düzen tesis etme hayalleri görüp onları gerçekleştirmeye çalışırlar.

27.07.2007 - Allah, Kulları Arasında Ayırım Yapmaz

Kulun hidayeti de dalaleti de Cenab-ı Hakk'ın meşietiyile gerçekleşir. Peki, burada -hâşâ-bir haksızlık söz konusu mudur? Her şeyden önce şunu ifade etmeliyim ki, Allah, eğer kulları arasında bir ayırım yapsa, kimsenin "Niçin ayırım yaptın?" demeye hakkı yoktur.

Allah mülkün yegâne sahibidir ve mülkünde dilediği gibi tasarrufta bulunur. Cenab-ı Hak, her şeyi kabza-i tasarrufunda tutan bir Mâlikü'l-mülktür. O'na karşı insanın hiçbir şey demeye hakkı yoktur. Aslında, böyle bir soru şöyle de sorulabilir: Cenab-ı Hak bir insanı hidayete erdirdikten veya dalalete attıktan sonra kendi adet-i sübhanisi açısından hangi prensibe göre muaheze edecektir? Zira Allah Hâkim-i mutlak. Kendisi insanı nehyettiği şeyin içine itiyorsa acaba dalalete itmesi hangi hikmete binaendir ve hangi isminin muktezasıdır?

Evet, Allah (celle celâluhu) dilediğini hidayete sevk eder, dilediğini de dalalete düşürür. Bu hakikat, Kur'an-ı Kerim'in mükerrer yerlerinde zikredilir. Bu hususta meşiet-i ilahi esastır. Hidayet ve dalalet Allah'ın yaratmasıyla; sebebiyet, kulun mübaşeretiyledir. Ancak bu mevzuda kulun mübaşeret-i o kadar önemsizdir ki, adeta hiç hesaba katılmamakta ve doğrudan doğruya hidayetin yaratılması zat-ı ulûhiyete isnat edilmektedir.

İsterseniz konuyu biraz daha açalım: Mesela, insan yemek yeme ve su içme ameliyesini yapar. Yemek ve içmekle onun bedenindeki hücrecikler içine giren çeşitli protein ve vitaminler gidip yerlerini alırlar ve bunlar bedende kendilerine ait fonksiyonları ifa ederler. Bütün bu hususlar öyle hassas hesaplara göre cereyan eder ki, insanın sadece lokmayı ağzına koyması bu işleri halletmeye yetmez. İnsana lokmayı ağzına koyması için gerekli olan eldeki kuvvet, kafadaki plan ve daha değişik şeyler Allah tarafından verilmiştir. İnsan lokmayı ağzına koyar; Allah tükürük bezlerini harekete geçirir, onun ağzını ıslatır. Ağızda daha yemek ıslanırken beyne haber gider ve hemen oradan mideye "Şöyle bir yemek geliyor. Ona göre gerekli olan asiti ifraz et." diye mesaj gönderilir. Bunun üzerine midedeki bütün fakülteler faaliyete geçer ve mide kendine ait fonksiyonu eda etmeye başlar. Daha sonra bağırsaklara bir mesaj gönderilir ve orada bir kısım lüzûcetli şeyler çeşitli sert asitlerle halledilir. İnsanın bütün bunlarda hiçbir dahli yoktur. Selülozlu şeyler bağırsaklarda ayrı bir vazife görür. Bazı şeyler insan vücudunda bunları eritecek enzimler olmadığı için

erimez, dışarı atılır. Bütün bunların hepsi fevkalade bir nizam içinde cereyan eder. Aksi takdirde insanın bağırsaklarında bir kısım problemlerin meydana gelmesi kaçınılmaz olur. İnsan, ağzına lokmayı koyduktan sonra bu lokma ağza girdiği andan itibaren vücutta faydalı hale gelinceye kadar bin ameliye görür ve bütün bu ameliyeler içinde denebilir ki insanın hiçbir dahli yoktur.

'Ben yaptım' demek nankörlüktür

Şimdi nankör biri kalkıp da, "Bütün bu faaliyetlerin hepsini ben kendi irademle yaptım" dese Allah'ın icraatında kendini ona şerik saymış olmaz mı? Oysaki bunun yerine o şöyle demelidir: Ben ağzıma lokmayı koydum, birdenbire esrarengiz bir mekanizma gaybi bir el tarafından çalıştırıldı. Binaenaleyh bu lokmanın halledilmesi mevzuunda, herhalde benim hiçbir dahlim olmadı. Görüldüğü gibi bu mevzuda insanın irade ve meşietı o kadar cüz'îdir ki, bu işleri ona isnat etmeye imkân yoktur.

Hidayet meselesine gelince, o öyle mühim bir meseledir ki, onda insanın en küçük bir dahli yoktur. Mesela siz çok defa, bir kalb inşirahı ve inbisatı içinde içinizi döküyorsunuz. Nâfizü'l-kelim ve olabildiğine müessir bir üslupla anlatacağınız şeyleri anlatıyorsunuz. Ancak bir türlü muhataplarınıza müessir olamıyorsunuz. Ne kadar arzu ediyorsunuz ki, namaza durduğunuz zaman kendinizden geçesiniz. Vecd ve istiğraklar içinde kendinizi unutasınız. Dünya ve mâfihayı elinizin tersiyle itip O'na yönelesiniz; ama buna muvaffak olamıyorsunuz. Allah, bazen istediklerinizi lütfetse de her zaman olmaz; olması O'nun meşietine bağlıdır.

İman zevki, aşkı ve onun hazzı, cennet iştıyakı ve Cenab-ı Hakk'a yönelmeye teşne olma keyfiyeti öyle ilahi bir ihsandır ki, Allah bunu sadece dilediklerinin ruhuna ifaze eder de etmedikleri mahrum kalır. Onun için Sadüddin Teftezani bu mevzuu tarif ederken, "İman, insanın cüz'î iradesini kullanması suretiyle, Allah'ın insanın içinde yaktığı bir şem'adır." der. Şem'ayı yakan Allah'tır ve insanın bunda dahli gayet cüz'îdir. Evet, insan cüz'î iradesini kullanır; düğmeye dokunur, Allah da onun hayatını tenvir eder.

İnsan, ağızdaki lokma örneğinde olduğu gibi bu meseleyi de öyle kabul mecburiyetindedir. "Vemâ teşâüne illa en yeşâallah - Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz." (İnsan Sûresi, 76/30; Tekvir Sûresi, 81/29) Evet işin çoğu O'na aittir. İnsana ait olan o kadar küçüktür ki, bunu görmezlikten gelerek bütüne sahip çıkmak Allah'a karşı büyük bir su-i edep ve cüretkârlık olur.

03.08.2007 – Kâinatın Her Yerinde Kader Hakimdir

Kader, ölçme–biçme, biçime koyma ve şekillendirme demektir. Arapça'da fiil şekliyle 'Ka-de-ra' dediğimiz zaman, 'takdir etme, belli hisselere ayırma ve herkese bir pay çıkarma' mânâlarını anlarız. 'Tef'il babında ise, 'Kad-de-ra' 'hükmetti, kazada bulundu, hükmünü geçerli kıldı' mânâsınadır. O hâlde kader, "Allah'ın kazadan takdir ettiği ve hükmettiği şey" demektir.

Mevzuu derinlemesine ele almadan önce, kaderle alâkalı bazı âyetleri mealen vermekte fayda mülâhaza ediyoruz:

"Gaybın anahtarları, O'nun yanındadır, onları ancak O bilir. (O) karada ve denizde olan her şeyi bilir. Düşen bir yaprak –ki, mutlaka O'nu bilir– yerin karanlıkları içinde gömülen dane, yaş ve kuru hiçbir şey yoktur ki, apaçık bir Kitap'ta olmasın." (En'âm Sûresi, 6/59)

"Gökte ve yerde gizli hiçbir şey yoktur ki, apaçık bir Kitap'ta bulunmasın." (Neml Sûresi, 27/75)

Kaza ile kader, bir mânâda aynı, diğer mânâda ise kader, Allah'ın takdiri, kaza ise, bu takdiri infaz ve yapılacak şeyin eda edilmesi ve hükmün yerine getirilmesi demektir.

Kader, sonsuz ilme sahip, geçmiş, hâl ve geleceği bir nokta gibi görüp bilen – esasen kendisi için geçmiş, hâl ve gelecek diye zaman dilimleri bahis mevzuu olmayan– Cenâb-ı Hakk'ın, mikro âlemden makro âleme, zerrelere sistemlere ve gelecekteki bütün hayatıyla 'normo âlem' insana kadar en küçükten en büyüğe bütün kâinatı, ilmî plânda, ilmî vücudlarıyla plânlayıp programlaması, plân ve projeleriyle kesip biçmesi, tayin, tespit, tasnif ve takdir etmesi ve bütün bunları tasarı ve ilmî plândan alıp, irade, meşîet, kudret plânına geçirmesi ve haricî vücut meşherlerinde, halk âleminde göstermesi için, hemen her şeyi, daha olmadan evvel 'mübîn' bir Kitap'ta tespit ve takdir etmesidir.

Evet 'Kitab-ı Mübin', henüz zuhur silsilesinde yerini almaya başlayan eşyayı, Levh-i Mahv ve İsbat'ta ve Levh-i Mahfuz'un istinsahları hâlinde Allah'ın mükerrer meleklerinin yazması demektir.

Kul irade eder, Allah yaratır

Ve yine kader, insanın kesbiyle Allah'ın (celle celâluhu) yaratmasının

mukareneti ve beraberliğidir. Yani insan, bir işe mübaşeret edip, iradesiyle o işin içinde bulunduğunda Allah (celle celâluhu) dilerse o işi yaratır. İşte kader, bu iki ana hususu ezelî ve sonsuz ilmiyle olmadan evvel bilen Allah'ın (celle celâluhu), yine olmadan evvel tespit buyurmasıdır.

Kader, insanın kesb ve iradesi hesaba katılmadan düşünülemez. Kâinatta kader, plân, program, ölçü ve denge hâkimdir.

Kâinatta öyle şamil ve geniş dairede bir kader hâkimdir ki, onun dışında hiçbir şey tasavvur edilemez. Kâinatı yaratan Allah (celle celâluhu), çekirdeğin çatlamasından baharın oluşmasına, insanın dünyaya gelmesinden yıldızların ve galaksilerin doğuşlarına kadar her şeyde muhîl ilmiyle öyle bir plân ve program tespit buyurmuş ve bir kader tayin etmiştir ki, dünden bugüne dünyanın dört bir yanındaki ilim adamları ve araştırmacılar, binler eserleriyle bu nizam, bu âhenk ve bu takdire tercüman olmaya çalışmaktadırlar. Bir kısım Marksistlerin bile, 'determinizm' gibi değişik ad ve unvanlar altında kabul ettikleri umumî disiplinler, dost-düşman, inanmış-inanmamış herkesin kâinatta bir plân ve kaderin bulunduğunu kabul etmesi bakımından çok önemlidir. Marksistlerin anladığı mânâda bir determinizm, bizim için hiçbir zaman söz konusu değildir. Biz sadece, farklı bir mânâda dahi olsa, meseleye kader açısından temas etmek istedik. Gerçi, İbn Haldun gibi bir kısım İslâm müellifleri de bir nevi determinizme taraftar görünür ve son dönem Batı düşüncesinde, meselâ historisizmde olduğu gibi, bu determinizmi toplum hayatına da teşmil ederler ama biz, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat düşüncesi içinde bunu belli şartlara bağlar ve 'belki'lerle ifade ederiz.

Kâinatta plansız-programsız iş yoktur

İşte biz de bu ölçüler içinde, insan iradesinin de dahil olduğu her şeyde küllî bir kaderin hâkim olduğuna inanırız. Evet, nasıl ki bir saat veya bir bina yaparken önce bir plân ve proje çizer, fizibilite çalışmalarında bulunur ve hassas ölçüler ve çizgilerle ileride ortaya çıkacak şeklin takdiratını yaparız; öyle de, şu baş döndürücü sistemlerin ve şu atomlar âlemiyle insanların kendi aralarında ve kendi içlerinde birbirleriyle olan münasebetlerinin belli bir plân ve program haricinde olması düşünülebilir mi? Bir saat gibi bozulmadan, en ufak bir çarpma ve çarpışma olmadan idare edilip giden şu madde âlemindeki nizam ve dengenin binde biri kadar bir sistem veya sistemler dev bilgisayarlarla bile yürütülemezken, baş döndürücü büyüklüğü ve ihtişamıyla şu koca kâinatları plânsız, programsız, düşünmeye imkân var mıdır?

Çekirdek ve tohumlar, kader yüklü sandukalardır. İleride geçireceği her bir safhasıyla ağacın bütün hayatı, çekirdekte kaydedilmiştir. Yapı itibarıyla birbirinin aynı görünen ve aynı basit maddelerden meydana gelen pek çok çekirdek, toprağa düştüğünde, çeşit çeşit çiçekler, bin bir türde bitkiler ve ağaçlar meydana gelmektedir. Her bir çekirdek, kaderin kendine biçtiği ya da kendine kader yapılan ölçü içinde ilmî, mânevî bir suret ve şekil alıp, kendine has biçim ve elbiseyle toprak üstünde tülленir ve seyreden gözlere arz-ı endam eder. Binlerce terzi, yıllarca çalışsa, değil bunca çiçek ve bitkiye, tek bir ağaca bile böyle bir elbise dikemeyecektir. Oysa yüz binlerce ağaç, belki yüz binlerce yıldır, hiçbir ölçü, kesim ve dikiş hatası yapılmadan, âdeta ısmarlama dikilmiş elbiseleri birbiri ardınca giyip çıkarmaktadır. Acaba bunu yapan gerçekten kendileri midir, yoksa onlara o kalıbı, o şekli, o kaderi veren bir yüce takdir edici midir?..

Belli bir kader ve programa tâbi olduğundan dolayı bir sperm asla yalan söylemez; kromozomların dili, RNA ve DNA'nın şaşmaz vazifesi ve hücrelerin beyanıyla, ağız, dil, dudak, göz, kaş, kulak, sima, duygu ve kabiliyetler gibi pek çok safhalardan geçip "İnsan olacağım" der ve olur.

Astrofizikçilere göre, kâinatın her noktasında hangi buudların var olduğu ve bu noktalarda hangi manyetik etkinin ne tarzda bulunduğu az da olsa bellidir. Çünkü geometrik yerler ve kuvvetlerin şiddeti önceden vardır. Kompüterlerin keşfiyle de anlaşılmıştır ki, atomlardan galaksilere kadar kâinatta yaratılan her varlık yaratılışıyla birlikte programlanmaktadır; evet, her şey önce Levh-i Mahfuz'da tayin ve tespit edilmiştir...

10.08.2007 - Miraç Hediyesi Namaz Cemaatle Kılınmalıdır

Dinî vazifelerimiz arasında mutlaka yapmamız gerekli olan şeyler vardır. Bazen bunlardan biri öne çıksa da, bu, diğerlerinin terk edilirliliği manasına gelmez. Fakat bazen, zamanın ve şartların durumuna, insanların dinî emirler karşısındaki tavırlarına göre, Enbiya-i İzam ve sonra da sahabe efendilerimizden başlayarak her devrin mürşidleri, belli konuların üzerinde daha fazla durur; o mevzuları her fırsatta hatırlatırlar.

Bir mesele hakkında o kadar çok hatırlatma ve tavsiyelerde bulunur; onun üzerine öyle hassasiyetle titrerler ki, zannedersiniz, bir tek o mesele önemli, onun dışındaki hususlar talî şeyler. Mesela, namazda tekâsül olduğu, insanların namaza karşı bir bıkkınlık ve tembellik tavrı sergilediği bir dönemde hakiki mürşidler, "Namaz kılmayanın işi bitmiştir, onun diğer ibadet ve iyilikleri de beyhûdedir." derler. Namaza şiddetle vurgu yapar, onun üzerinde ısrarla dururlar. Ama bu, kat'iyen "oruç olmasa da olur, zekat verilme ve hacca gidilme de olur" manasına gelmez.

Bu ibadetlerin hepsi farzdır, dinde hepsinin ayrı bir yeri vardır. Emr-i bi'l ma'ruf, nehy-i ani'l münker vazifesi de, din-i mübîn-i İslam'a hizmet de bir farzdır ve onun da kendine göre bir yeri vardır. Normal şart ve zamanlarda, bu ibadetlerin bazıları bazılarından üstündür. Mesela, Sahabe efendilerimiz, namazı, imandan sonraki en önemli bir esas kabul etmiş ve onu gâye ölçüsünde bir vesile seviyesinde görmüşlerdir. Ona, mü'minin miracı nazarıyla bakmışlardır. "İnsan ile küfür arasında sadece namaz ya da namazı terk vardır." demişlerdir.. evet, onlara göre, küfürle insan arasındaki biricik perde, namazın kılınması veya kılınmamasıdır. Namaz kılınmazsa, o perde kalkar aradan.. insanın öbür tarafa, tehlikeli bölgeye geçmiş olma ihtimali hasıl olur. Düşmüş ve kapaklanmış olma ihtimali belirir. İşte namaz o kadar önemlidir.

Hatta hem onlar ve hem de Üstad'ın talebelerine kadar daha sonraki devirlerde yaşayan hassas ruhlar, namazın mükemmilâtından (tamamlayıcı unsurlarından) sayılan "namazı cemaatle kılma" hususunda büyük bir titizlikle durmuşlardır. Cemaatle namaz kılmaya, "farz" ya da "farz-ı ayn" demişler, çok az bir kısmı da "en azından vaciptir" hükmünü vermişlerdir. Bu meselede en esnek davrananlar Hanefiler olmuş, onlar da "Sünnet-i müekkededir"

demişlerdir. Ahmed bin Hanbel Hazretleri'nin mezhebinin imamlarından bazıları, cemaatı namazın rüknü olarak görmüşlerdir. Yani, onlara göre, cemaatle kılınmayan namaz, namaz değildir.

10.08.2007 - Yürü ki Sohbet-i Sultan Senindir Bu Gece

Hakikî mânâda kâinat ve onun gerçek yorumu Efendimiz'le (sallallahu aleyhi ve sellem) anlaşılmış ve O'nun tarafından anlatılmıştır. Eğer Allah Resûlü, kâinatın mânâsını ve kâinat gerçeğini anlatmasa, mânâlandırmasa ve yorumlamasaydı, kâinat mânâsız ve karışık bir kaostan ibaret kalacaktı.

Oysa kâinat, başlangıçtan sona kadar, belli bir gâyenin takip edildiği bir silsileden ibarettir ve insanlık, bu hakikati de Efendimiz'in mübarek beyanlarından öğrenmektedir.

Allah Resûlü, mübarek bir beyanında "Allah'ın ilk yarattığı şey benim nurumdur." buyurmuştur. Bu, tecellinin bir yanıdır. Tecellinin bir diğer yanı da, Kâbe'yle ilgili olanıdır. Zira Kâbe, insanların kalblerinin vahdetini sağlayacak bir binadır ve insanların yanlış yere yönelmemeleri için yapılmıştır. Fakat haddizatında Kâbe, arzın merkezinden Sidretü'l-Müntehâ'ya kadar, arz yaratıldığından beri etrafında meleklerin tavaf ettiği muallâ bir yerdir. Orası bir tecelligâh-ı ilâhî ve bir metâf-ı kudsiyândır. Bu, Kâbe'nin mülk yönüdür.

Mekke ise, Kâbe'nin zarfı gibidir. Mekke, böyle yüce bir mânâya zarf olması itibarıyla büyük bir kıymet kazanmış ve mübarek bir yer olmuştur. Kâbe'yi sînesinde barındıran Mekke'ye gelişigüzel "ana" denmemiştir. Kur'ân, onu doğrudan doğruya "Ümmü'l-kurâ- Bütün beldelerin anası" olarak isimlendirmiştir.^[1] Çünkü, bütün beldelerin Kâbe ile bir göbek bağı vardır. Ve bütün beldelere hükmedebilecek evrensel bir peygamber ancak Kâbe'de doğabilir. Dolayısıyla Kâbe gibi, Mekke de metâf-ı kudsiyân olmuş, Hz. Âdem'den bu yana bütün kudsîler hep oraya koşmuş ve onun hariminde ölmek istemişlerdir. Ehl-i tahkikin keşif ve ifadelerine göre, insanların tavaf ettiği o yerde yüzlerce peygamberin medfeni (kabri) vardır.

Bütün bunları şunun için arz ediyorum: Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) dünyayı teşriflerine mekân olarak başka herhangi bir yerin rahm-i mâder olabilmesi mümkün değildir. Eğer Allah, varlık arasında en kudsî yer olarak Kâbe'yi görmüşse ve Beytullah binası da buna bir işaret ise, ayrıca "Allah'ın baktığı yer orasıdır, Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarının halîtası buradadır." denmişse, şüphesiz Peygamber Efendimiz'in (aleyhi ekmelüt-tahaya) dünyayı şereflelendireceği yer de, en mübarek "Buk'a" sayılan Kâbe olacaktır.

Semâda böyle bir şehrayin görülmemişti

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Kâbe'yi görmüş, ondaki esrarı, âlem-i şehâdetteki bir insanın kabiliyet, istidat ve zâhir-bâtın bütün hisleri ve tecessüsleri ile alabildiği kadar almıştır. Oysaki Kâbe'nin hakikati, göklerin ötesinde, Sidretü'l-Müntehâ'dadır. Efendimiz'in miracı da Sidretü'l-Müntehâ ile noktalanmıştır. Bir taraftan Nebiler Serveri (sallallahu aleyhi ve sellem) Miraç'ta semaların eteklerini cevherlerle doldurmuş, onlar da O'nunla şeref kazanmışlardır. Çünkü onlara, o güne kadar bekledikleri O Dürr-i Yektâ'nın solukları ulaşmış ve onlara bir visal yaşatmıştır. Diğer taraftan Efendimiz, miraç esnasında değişik yerlere uğrayıp geçmiş, her yerde kendisine "Top senin, çevkân senin." denmiş ve O, bu muhteşem istikballe gidip tâ Sidretü'l-Müntehâ'ya kadar yükselmiştir. Sidretü'l-Müntehâ, O'nun için bile aşılmaz bir yerdir. Zira orası, insan ufkunu aşan bir hazîredir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de nihayetinde diğer varlıklar gibi yaratılmış biridir.

Evet, Sidretü'l-Müntehâ'ya kadar Efendimiz'in geçtiği yerler, O'nunla şerefendirilmişlerdir. Çünkü şimdiye kadar böylesine uzun bir yolculuk yapacak, Sidretü'l-Müntehâ'ya ulaşacak ve bizzat Mütekkellim-i Ezelî'den kelâm ahzedecek dereceye hiç kimse yükselememiştir.

Ayrıca Efendimiz, peygamberliğini sema ehline göstermek için bütün gökleri dolaşmış, başta diğer peygamberler olmak üzere bütün gök halkı, Medinelilerin hicret esnasında Allah Resûlü'nü "Üzerimize ay doğdu..." diyerek karşıladıkları gibi, O'nu büyük bir coşku ile istikbal etmişlerdir. Efendimiz, pek çok kapıdan geçmiş, kendisini karşılayanları, hattâ kendisine refakat eden Cibrîl'i bile belli bir noktadan sonra geride bırakmış ve her şeye perdesiz, engelsiz ulaştığı bir noktada Kâbe'nin Sidretü'l-Müntehâ'daki hakikati ile yüz yüze gelmiştir.

Allah Resûlü, mirâcı anlatırken, "Öyle bir noktaya ulaştım ki, kader kalemlerinin cızırtılarını duydum." buyurmuştur. Efendimiz'in Sidretü'l-Müntehâ'da Cenâb-ı Hakk'ın cemalini kemmiyetsiz, keyfiyetsiz, hâilsiz ve perdesiz bir şekilde müşahade etmesi de söz konusudur. Ayrıca O (sallallahu aleyhi ve sellem), enbiyâ-ı izâmı da ayniyet içinde müşahade etmiş, onlarla zaman üstü görüşüp konuşmuştur. İşte İnsanlığın İftihar Tablosu, böyle bir buudda seyahatini yaparken, Kâbe'nin hakikati ile de buluşmuş ve böylece kendisini besleyen anayı tanımış, onun elini öpmüş ve onunla denk hale gelmiş veya onu aşmıştır. Bu, O'nun için hem anasına karşı bir hasret giderme, hem de o terbiye ve edep insanına, terbiyesini ortaya koyma fırsatı, gök ehline de bu

büyük vuslatı gösterme merasimi idi. Bu şehrayinde belki de, bizim bilemediğimiz âlemlerde binlerce, yüz binlerce şahaplar sağa sola saçılmıştır. Çünkü yeryüzü yaratıldığı günden itibaren gökteki yıldızlar böyle bir şehrâyine asla şahit olmamışlardır. Öyle ki o gece âdeta yıldızlar, kaldırım taşları gibi o Dürr-ü Yektâ'nın ayaklarının altına serilmiştir. Evet, O'nun ruhunun vüs'ati ile mesele ele alınınca, zaten bunu başka bir şekilde ifade etmek de mümkün değildir.

[1] Bkz. En'âm Sûresi, 6/92; Şuarâ Sûresi, 42/7

17.08.2007 - Yağmursuzluk Yağmur Duasının Vaktidir; Ama...

Yağmursuzluk yağmur duasının vaktidir. Sen bir kul olarak yağmur yağmadığı zamanlarda duanı yaparsın, O isterse yağdırır, istemezse yağdırmaz. O bizi alakadar etmez.

Ama bizim o mevzudaki mülahazamız da şudur; tutunduğumuz o memeden süt getirinceye kadar ya yırtılırız, ya ölürüz ya çatlarız, ya sütü alırız.

Şimdi böyle bir azim, böyle bir kararlılık yok. Himmet âlî değil.. O himmet de bir kurala bağlanıyor. Husuf namazı, kûsuf namazı, husufun kûsufun vaktidir deniyor; bu doğrudur. Yağmur namazı da yağmursuzluğun vakti veya yağmur duası yağmursuzluğun vaktidir. Ama bu husus bir mazeret olarak telakki edilmemeli ve insanlardaki direnme, kararlılık, ısrar, temadi arzusunu öldürüp, felç etmemelidir. Bütün bunların üstüne dua ediyorum diye bir de şov yapacaksınız. Allah'ın sevmediği ne kadar şey varsa hepsini icra edeceksiniz. Ondan sonra duadan bir netice bekleyeceksiniz. Oysaki mesele öyle değil. Koyunu, kuzuyu, danayı, ineği götürüp meleştireceksiniz orada. Çocuklarınızın bağırmasını sağlayacaksınız. Annelerin inlemesine, babaların ağlamasına bir zemin olacak orası. Bütün bunların ardından halis, günahsızlığına inandığınız bir adamın el açmasını sağlayacaksınız. Önce inanmak lazım; Allah, dertlerin döküleceği tek varlıktır. İçini en samimi duygularla o ulu dergâha dökmek lazım.

Sonra Allah'ın musibet ve belaları karşısında Allah Resûlü, "Her türlü belaya karşı dua ile mukabele buyurun" diyor. Yürekten Cenab-ı Hakk'a teveccüh ederek, toplu, herkesi çıkararak yapılacak dualar.. kuraklıkta da olabilir, başımıza taşların yağmasında da olabilir.. zelzelede de olabilir. Eskilerin ifadesiyle afat-ı semaviye ve afat-ı araziye de hepsinde Allah'a dua edilir. Fakat ondan daha öte herkes insanlık için çok önemli bir mesele olan böyle bir hususta bazı gecelerini feda ederek kalkıp seccadesiyle buluşarak, alnını yere koyup orada içini Allah'a dökerek, Cenab-ı Hak'tan fereç ve mahreç dilemelidir.

Bin kere belki her gece "Ne olur Allah'ım bizim için bir çıkış noktası lütfet!" deyip yalvarsın herkes. Böyle bir şeyi lüzumlu görmüyorsa o kadar inanıyor demektir. O kadar inananlara, Allah'tan müstağni davrananlara Allah'ın böyle

bir muamelesini normal görmek lazım. Cenab-ı Hak, bazen sarsar, tazarru ve niyazda bulunsunlar.. ama O'nu nankörlükle, körlükle karşıarlarsa şayet, kalbsizlikle karşıarlarsa musibeti ikileştirmiş olurlar.

17.08.2007 - Kuraklığın Tek Sebebi Küresel Isınma Değil

Bugün dünyanın değişik yerlerinde ve ülkemizde bir kuraklık yaşıyor ve bu, umumiyetle bir şeye bağlanıyor (küresel ısınma). Ama aynı zamanda diğer taraflarda birçok bölgede yağmur yağıyor, seylâplar oluyor.

Orada da yağmur Allah'ın rahmeti olarak yeryüzüne iniyor; ama bir vesileyle Allah'ın gazabına inkılab ediyor. Ehlullah, yağmura rahmet demişler ve her damlayla beraber yeryüzüne bir melek indiğini söylemişlerdir. Evet, o damlalar sahipsiz değil. Fakat yeryüzüne inip günahlarımızla örtüştüğünde sanki manevi bir kimyevileşmeye tabi oluyor ve farklı bir hal alıyor. Allah'ın rahmeti olan yağmur, orada sel haline geliyor. Beri tarafta da gözleri kurumuş bulutlar, adeta her şeylerini insanlardan kıskanıyorlar. İşte günümüzün insanı keşke buna inansa, az naturalizmden sıyrılabilse ve her şeyi esbab-ı tabiiyye ile izah etme gibi bir zaaf içinde, bir acz içinde olmasa.. İnsanlar maalesef bu mevzuda düşünce özürlü; işin arka planına hiç bakmıyorlar. O türlü şeyleri hiç mülahazaya almıyorlar. Meseleleri sadece fiziki mülahazalarla, maddi mülahazalarla ele alıyorlar. Oysaki her fiziki hadisenin arkasında metafizik mülahazalar vardır.

Allah'a inanıyor muyuz, inanıyoruz... Allah, bu dünyaya, kâinata hâkim midir, değil midir? Kutuplar, bulutlar, arz O'nun hâkimiyeti altında mıdır değil midir? Şimdi siz, bütün bu mülahazaları görmezlikten geleceksiniz ve aynı zamanda Allah'ın varlığına inanıyor görüneceksiniz. Bu, akidenizle bir çelişkidir, bir dualizmdir. Öyleyse burada gözden geçirilmesi gereken şey itikadımızdır.

Diyelim ki bir kuraklık oldu. Kaç tane mümin yüreği hoplayarak "çoluk çocuğumuzu, kadın-erkek, hayvanları da yanımıza alalım.. birkaç defa, bir hafta sürekli, güneş doğarken, çıkıp istiska (yağmur) duasında bulunalım" dedi? Kaç tane insan bu mevzuda "Ne olur Allah aşkına çıkalım, yalvaralım, yakaralım, ağlayalım.." diyerek müftülükleri zorladı? Allah isterse sizin olumsuz gibi gördüğünüz şeylerde olumlu şeyler yaratır. Bir de bakarsınız şu erimeye yüz tutmuş buzullar yeniden incimad etmeye (buz tutmaya) başlar. Her şey bir anda başkalaşır ve tabiatın çehresi değişir.

Bugün günahına kim tevbe ediyor

Daha önce bir iki vesileyle arz etmiştim. Seyyidina Hz. Musa, bir yağmursuzluk halinde yağmur duasına çıkıyor. Bir çıkıyor, iki çıkıyor, üç çıkıyor, beş çıkıyor; ama yağmur yağmıyor. Hz. Musa'nın Cenab-ı Hak'la mükâlemesi (karşılıklı konuşması) meşhur. "Ya Rabbi, yağmur duası buyuruyorsun, çıktık, yağmıyor" diyor. Cenab-ı Hak bunun üzerine "Ya Musa, içinizde günahkârlar var; hadiseye bir de bu zaviyeden bakın.. azıcık eğilin, şu kapı aralığından bakın." diyor. Hz. Musa, "Ya Rabbi söyle onları bana da ben onlara bir tevbe ettireyim." deyince, Allah: "Hayır, ben kullarımın ayıplarını faş etmem. Hepiniz gidin tövbe edin." buyuruyor. Şimdi acaba bizim Müslüman memleketin camilerinde, "Ey Müslümanlar, günahımızdan dolayı Cenab-ı Hak bizi tecziye ediyor, gelin ne olur, bugün sabaha kadar namaz kılalım, hacet namazı kılalım, sonra da ellerimizi açıp dua edelim. Allah'ım günahlarımızdan dolayı ümmet-i Muhammed'i mahvetme diyelim." diye haykırabilecek kaç tane yürekli, Allah'a gerçekten inanmış, kendiyle yüzleşen insan çıkmıştır da Allah yağmur vermemiştir?

Hz. Ömer döneminde kıtlık oluyor. Koca halifenin hizmetçisi diyor ki, "Bir harabede başını yere koymuştu. Kulağımı ağzına verdim, hıçkırıklara boğulmuş bir şekilde şunları söylüyordu: Allah'ım benim günahlarımdan dolayı ümmet-i Muhammed'i mahvetme." Bence meseleyi götürüp de eriyen buzullara, küresel ısınmaya fatura etmemeli. Evvela fatura edilecek bizler varız. Her şey oluyor, biz hâlâ gaflet içindeyiz. Bin türlü günah işleniyor; ama biz tevbe etmeyi düşünmüyoruz. Bugün dünyanın pek çok bölgesinde (buna İslam ülkeleri de dahil) İmam Gazali Hazretleri'nin İhya'sında mühlikat (helake sebep olan günahlar) faslı içinde ele aldığı mesavinin bütünü işleniyor. Bugün günahlarına kim tevbe ediyor? Günah işleyen insan ne yapmalıdır, hakiki tevbe nasıl yapılır? Bu mevzuda bir uyanma yoksa o öyle devam eder. Meseleyi tabiatperestliğe, naturalizme, pozitivizme irca etmekten vazgeçmeliyiz. Biz maneviyat insanlarıyız ve Allah'ın her şeye hâkim olduğuna inanıyoruz. Kur'an'ın beyanıyla Allah murad buyurduğu gibi hükmeder ve her şeyi dilediği gibi ortaya koyar. (Maide Sûresi, 5/1) Kaç tane mümin yüreği hoplayarak bir hafta boyunca güneş doğarken çıkıp istiska duasıyla kendisini ifade etmiştir de Allah yağmur vermemiştir?

Geçenlerde televizyonda bir yağmur duası haberi seyrettim. O işe iştirak eden müminlerin durumlarını sorgulama açısından suizanna veya gıybetle girmek istemem; fakat televizyonun verdiği şekliyle ben onu duadan çok bir şov olarak gördüm. O mesele öyle olmaz; icabında orada yüreğin durur, bayılırsın.

Yere yığılır, başını yerlere sürtersin. Elbiseni tersine çevirirsin.. Çünkü Allah Resûlü öyle yapmış ve orada saatlerce durmuş, içini dökmüş. O gün olmadı ertesi gün devam etmiş. Mucize olarak onun bir kere istemesiyle de yağmur yağabilir. Fakat o işin bir usulü, bir adabı var. Siz oraya televizyonları, gazeteleri çağıracaksınız, kameralar çekecek, görüntüleriniz alınacak. Bu, duadaki ihlâsa zarar verir.

Bizler bazı semavi din mensuplarının günümüzdeki batıl ulûhiyet telakkilerine mukabil her şeyimize karışan, damarlarımızın atışını, bakışlarımızı bilen, her zaman yüz işmizazlarımızda içimizi okuyan, bize şahdamarımızdan daha yakın bir ulûhiyet telakkisine sahip olduğumuzu ortaya koyalım. Bir itikad tashihine ihtiyacımız var. Allah'a inananların Allah'a doğru dürüst inanması lazım. Hele gelin Allah'a bir miktar inanalım, yeniden inanalım. Şu şeklî, sûrî babadan görme, babadan alma inancımızı bir daha gözden geçirelim. Hakikaten onun her parçasının akla, mantığa, hiss-i selime, akl-ı selime, kalb-i selime müsteniden yerli yerinde olup olmadığını gözden geçirelim. Ve bir daha "Elhamdülillah bu mesele çok sağlam, çok râsıhmış.. bunu bir kere daha gördük" diyelim. Buna ihtiyacımız var bence. Müslüman toplumlarının buna ihtiyacı var.

24.08.2007 - Babaları İrşatta Metot Ne Olmalı?

İrşat ve tebliğ, bütün Müslümanların vazifesi ve önemli bir şiarıdır. Nitekim "Ey Ümmet-i Muhammed! Siz insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği yayar, kötülüğü önlersiniz." (Âl-i İmran, 3/110) ayet-i kerimesi bu hakikati dile getirmektedir.

Bu manada bir kişi babasına "ıçki içme" diyebilir ki bu, meselenin bir yönüdür. Diğer yönüne gelince, bazen söylediklerimiz kimi şahıslara olumsuz etki yapabilir. Mesela bir kişi, yetiştiği muhit itibarıyla içtimai seviyesi, kültür birikimi, makamı ve mansıbı itibarıyla, kendisinden yüksek bir insana bir şey anlattığı zaman bu onda olumsuz bir tesir yaptığından ötürü o kimse reaksiyon gösterebilir. Öyleyse burada irşat ve tebliğ adına şöyle bir metot kullanılması uygun olur. Kişiye hak ve hakikati anlatırken damarına dokundurmuyacak, onu öfkelenmeyecek ve dinî meselelere karşı reaksiyona sebebiyet vermeyecek kendi seviyesinde biri anlatmalıdır. Bu mesele herkes için vâki ve vârit olacağı gibi evlat-baba münasebetlerinde de her zaman söz konusu olabilir. Mesela benim babam -makamı cennet olsun- çok nezih ve ince bir insandı. Beni kendisinden daha bilgili zannederdi -ben zannetmiyorum-. Eve girdiğim zaman ilme olan engin saygısından anneme ve kardeşlerime göstermeden sessizce altıma bir minder atıverirdi. Fakat ben bazı meselelerde, o meseleleri benim gibi düşünsün diye kendisine dolaylı yollarla telkine çalıştığımda o ince ve zarif Osmanlı efendisi çok defa sessiz kalırdı. Mesela bir gün çok kıymetli ve müessir bildiğim, bulduğum bir külliyyatı kendisine verdiğim zaman başlangıçta böyle bir durgunlaşma yaşadı. Ancak kendi havası ve hevesi içinde onu tetkik ettiği zaman benden daha fazla o meseleye teşne olduğunu gördüm. O kadar ince bir adamın bu ölçüdeki reaksiyona benzer bu tavrı karşısında benim içimde şu kanaat hasıl oldu: Her babanın, evladından gelen telkine karşı tepki göstermesi ihtimal dahilindedir.

Her halde Ebu Talib'in Allah Resûlünün davetini kabul etmemesinde az da olsa bu hususun payı vardı. Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendi hanesinde yetiştirip büyüttüğü için ihtimal ona kendi çocuğu nazarıyla bakıyordu. "Haklı, doğru" diyordu; ama gurur ve kibrini de aşamıyordu. Herhâlde Cenab-ı Hak, peygamberlik büyüklüğü ile babalık büyüklüğü çakışmasın diye Efendimiz'in babasını böyle bir imtihana maruz bırakmamış; fetret döneminin avantajıyla huzuruna almıştı. Bu mülahazalara binaen, irşat ve

tebliğde usûl ve strateji olarak insan babasına telkinde bulunmamalı, bunun yerine babasına müessir olacak bir kişiyi bulup, irşat ve tebliğ vazifesini o kişiye yaptırmalıdır.

24.08.2007 - Anne-Baba Hiçbir Şey İçin Terk Edilmez

Anne, bir milleti yetiştiren ailenin en önemli unsurudur. O, İslâm nazarında o kadar mukaddestir ki, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem): "Cennet, annelerin ayakları altındadır" buyurur.

Öyledir; zira anne, bir milleti yoğuran mukaddes bir el ve toplumun ilk hücrelerini teşkil eden yuvanın da kurucusudur; içinde cıvılcıvılcı çocukların etrafa saadet ve neş'e aksettirdikleri bir yuvanın kurucusu... Bu yönüyle İslâm, anneye öyle yüce bir pâyeye verir ki, bunun ötesinde ona yeni pâyeler vermeye kalkışmak, o mukaddes varlığı hoyratlaştırmak, onun başındaki zeberced kakmalı tacı alıp yerine cam parçalarıyla süslenmeye çalışılmış bir külâh geçirmek gibi olur. Kadını ve erkeği yaratan Allah (cc), kâmet-i kıymetlerine göre onları teşhiz buyurmuş ve istidatları açısından da verdiğini vermiştir. Kadın maddeten zayıf ve nahiftir; hadiselerden daha çabuk etkilenir. İşte bu tabiattaki birini, yaratılışına mülâyim gelen işlerden uzaklaştırarak onun incelik, zerafet ve saygınlığıyla telif edilemeyen işlerde istihdam etmek açıktan açığa ona bir zulümdür.

Aslında kadın dediğimiz bu nazik varlık öyle şeylerle teşhiz edilmiştir ki, o yönüyle erkeğin fersah fersah önündedir. O bir şefkat kahramanıdır; evlâtları uğrunda öyle titrer ki bu konuda erkek onunla yarışamaz. Bu durum sadece insanlık âlemine mahsus da değildir; tavuğun bütün sermayesi kendi hayatı olduğu hâlde, yavrusunu köpeğin ağzından kurtarmak için çok defa kendini feda eder. İşte bütün canlılarda yavrularına karşı, Allah tarafından verilen bu engin şefkat duygusu, anneler için öyle muallâ bir sermayedir ki, bunu onun elinden alıp da ona hangi pâyeyi verirseniz veriniz, Allah'ın verdiğinin yanında çok sönük kalacaktır.

Cihangirleri anneler yetiştirir. Büyük insanları, İnsanlığın İftihar Tablolarını hep anneler şekillendirir. Kadın kendine ait bu meziyetlerle, erkek de yine kendisine ait kabiliyetlerle örfaneye iştirak ederse, bu bütünleşmeden cennet ikliminin yaşandığı bir aile ve fazilet topluluğu vücûda gelir.

İlk hocam mualla validemdir

Benim ilk Kur'an hocam validemdir. Kendi anlattığına göre bana dört yaşında Kur'an okumayı öğretmiş. Bir ay içinde de hatmettiğimi söyler. Ben,

hatmettiğimi hatırlamıyorum. Ancak bütün köylüye yemek verdiler. Birisi de bana "Senin düğünün oluyor" dedi. Utandım, ağladım. O günden hatırımda kalan sadece bu hatıra var..

O devirde Kur'an okutmak yasak olduğu için annem beni gece yarısı uykudan kaldırır ve bana Kur'an öğretirmiş. Zaten bütün köyün kadın ve kızına Kur'an'ı validem öğretmişti. Babasından gelen bir terbiye ve Kur'an aşkı o en sıkıntılı ve zor dönemlerde dahi validemin Kur'an öğretmesine mani olamamıştı. Esasen tek başına bir kadının, 15-20 kişinin sofraya oturduğu bir evin bütün işlerini yaptıktan sonra bir de Kur'an öğretmeye vakit bulabilmesi, beni hayrette bırakan bir husustur. Hem o günkü kadına ait işler, sadece ev işleriyle de sınırlı değildi. Davarların sağımını yaptığı gibi, kadınlar tarla ve bahçede de çalışırlardı. İşte bir taraftan ceberut bir idarenin baskısı, diğer taraftan kendine ait yapması gereken zor işler; buna rağmen gündüz boş vakitlerinde köyün kadın ve kızına, geceleri de bana Kur'an öğretmek, hakikaten şaşılacak bir gayret ve çalışma örneğidir..

Annemin bu örnek davranışı, Kur'an öğretmekteki hassasiyet ve aşkı, ibadetindeki kusursuzluğu ve hayatını hep ızdıraplı geçirmesi çocukluk ihsaslarımla o gün anlamamış olsam dahi bugün çok iyi anlıyorum ki bana tesir eden en mühim hususlardandır. Zannediyorum bu sadece fakire has bir hususiyet değildir. Hemen herkesin hayatında anne ilk muallim rolündedir. İşte bu sebeple anne ve baba hiçbir şey için terk edilmez. Yalnız onlar, "İman ve Kur'an'a hizmet etme!" diyorlarsa, yani isyan emrediyorlarsa sadece bu mevzuda onlara itaat edilmez. Bununla beraber onlara yine de, "Eğer onlar seni, Hakk'ın şeriki olduğuna dair cahilce ve bilgisizce bazı şeyleri, Bana ortak saymaya zorlarsa sakın onlara itaat etme! Ama o durumda dahi kendileriyle iyi geçin, makul bir tarzda onlara sahip çık!" (Lokman Suresi, 31/15) ayet-i kerimesinin ifadesiyle iyilikle mukabele etmek gerekir.

Evet, anne ve babanın gönlü her zaman hoş tutulmalı; ancak onlara Allah'a ve O'nun emirlerine karşı isyan etme mevzuunda itaat edilmemelidir. Anasına babasına itaat etmesi gereken hususlarda itaat eden bir insanın hayatında, kazancında, ilminde yümün ve bereket olur. Allah, bugün olmasa bile yarın onu başlara tac yapar ki, bu husus, pek çok tecrübeyle sabit bir hakikattir. Son olarak, babamdan dinlediğim, mevsuk kitaplarda ise görmediğim bir hususu arz etmek istiyorum: Allah bir beldenin altını-üstüne getirmeyi kader planında yazmış; derken kaza vakti gelmiş. Tam o esnada bir çocuk, annesi hamur yoğururken bir ihtiyacından dolayı çığlık çığlığa bağırmaya, ağlamaya başlamış.

Annesi ellerini temizleyip onun yanına gidinceye kadar biraz vakit geçmiş. Bu arada anne, çocuğuna karşı şöyle sesleniyormuş: "A be evladım, ne diye öyle çılgınca bağırıyorsun? Allah bile bir ülkeyi helâk ederken bu kadar acele etmez." İşte bu söz üzerine, Cenâb-ı Hak atâsı ile kaderi bozmuş ve o ülkeyi helâk etmemiş. Görüldüğü gibi Allah'a bir yöneliş, bir teveccüh, bir güzel hal ve tavır, böylesi ilâhî atâların meydana gelmesine vesile olabiliyor. Ancak insanlar, O'na karşı firavunlardan daha mütemerrid davranıyorlarsa... Evet bu şart cümlesinin cevabı yok.

31.08.2007 - Kainatta Ölçüyü Koyan da İcraatı Yapan da Allah'tır

Cenab-ı Hakk'ın umur-u hasîseyle, yani küçük küçük şeylerle şe'n-i Rububiyetinin gereği meşgul olması Allah adına bir nakîse değildir. Esasen, büyük şeylerle beraber küçük şeyleri de yapması Allah'ın büyüklüğündendir.

Bazı büyükler vardır ki, onların nazarları sadece büyükleri görür. Dolayısıyla sadece onlarla meşgul olur ve küçükleri göremezler. Mesela, bir mareşal, ordunun içinde sadece kurmaylarıyla temas ediyorsa, bu temas tam değildir. Büyüklüğün şe'ni odur ki, ara sıra onbaşılık mertebesine de insin ve onu da dinlesin. Bazen eratın arasına çıkıp onu muhatap alsın ve ona muhatap olsun. Böylece o, neferin mertebesinde nefere kendi mevcudiyetini hissettirecek ve onu da memnun edecektir ki, bu nefere de ehemmiyet verildiğini gösterecektir. Binaenaleyh işte bu, büyüklüğün önemli bir yanıdır.

Allah sevk ve idareyi tek başına yapar

Allah (celle celâluhu), sistemlerin yanı başında, insanı da yaratıyor. Sistemlere kıyasla insan mikroskobik bir varlıktır. Meseleyi daha büyük cisimler açısından ele alacak olursak -şayet muteriz olsa- güneş şöyle diyecektir: "Allah ne diye şu mikrop kadar küçük insanları yarattı? Bizim gibi büyüklerle meşgul olsaydı, şe'n-i Rubûbiyet'ine daha uygun düşerdi!" Bu, böyle teselsül edip gidecektir. Bugün bazı insanlar da Cenab-ı Hakk'ın en küçük yapılarda dahi şe'n-i rububiyetinin cari olmasını -hâşâ- O'nun azametiyle telif edemiyorlar. Zavallı insan! Sistemler karşısında mikroskobik durumunu unutuyor da mikropların küçüklüğüne bakıyor. Hâlbuki bilemiyor ki, esas mikro âlemde ve zerrât âleminde ne küçükler var ki, bunlar şe'n-i rubûbiyetin birer dili ve tercümanındırlar.

Allah'ın zatında şeriki olmadığı gibi Rubûbiyetinde de ortağı yoktur. Ehad ve Vâhid olan Allah, sevk ve idareyi tek başına yapar. Atom çekirdeğinin etrafında elektron ve protonları çeviren bizzat O'dur. Kanunlar sadece itibari ve izafi şeylerdir. Sistemleri çeviren ve kanunları koyan da Allah'tır. Şayet Allah, başka bir âlemde başka türlü bir düzen kursaydı, biz sünnetullahı bakıp bunların da prensiplerini bulur yine onlardan sabit kanunlar çıkarabilirdik. Mesela, Newton'un anlayışıyla, câzibe (yerçekimi) kanunu olmasaydı da, her cisim

devamlı bir surette birbirinden uzaklaşıyorsa, bu defa biz bunun da kanununu bulur ve "Cisimler birbirini iterler, her cisimde anilmerkez (merkezkaç) bir keyfiyet vardır" derdik. Bunun aksi de olabilirdi. O zaman biz, "Cisimlerde müthiş bir ilmerkez (merkezçek) gücü vardır" derdik. Ölçüyü ve kıstası vaz'eden Allah olduğu gibi bütün bu azim icraatı yapan da O'dur ve icraat yaparken ne makro, ne de mikro âlemde işine bir şerikin burun sokmasını istemez. Evet, kainatta her şeyi Allah yapıyor. Bunu, düşüncemizle bunların içine girdiğimiz zaman anlayabiliyoruz; anlıyor ve görüyoruz ki, tabiat ve sebepler bu işlere zerre kadar parmak karıştırsa, her şey alt-üst olacaktır. Allah küçük dairede de büyük dairede de şerik (ortak) istemediği gibi, küçüklerden de merhametini esirgememektedir.

Meselenin dikkatlerden kaçmaması gereken bir yönü de şudur: Küçükler küçüklükleri içinde öyle harika keyfiyet ve sanatlara sahiptirler ki, bunları çok defa büyüklerde bulmak mümkün değildir. Bir mikrobun, bir bakterinin çok büyük bir mahareti ve ince işleri vardır. Bir dış bakterisi, elindeki manivelası ile senin dişinin bir tarafına yanaşır ve sanatını icra etmeye başlar. Dişini eritirken manivelasının sesini başka bir mikrop duyar gelir ona refik (arkadaş) olur. Anlaşıp, senin dişin üzerinde hâkimiyet tesis etmek için bir koalisyon kurarlar ve dişinin iflahını keserler. Ama aynı işi bir fil yapamaz. Bu itibarla maharet ve sanat, büyüklük ve küçüklükle makusen mütenasiptir (ters orantılı) denebilir. Evet görülebilse, küçüklerde Allah'ın sanatı daha barizdir. Bu bakımdan mikroskopla bir hücreyi teşrih masasına yatırıp bir kapı kadar büyütsek, hücrenin DNA ve RNA'sının içine girsek, öyle harika icraatlar müşahade edeceğimiz ki, onu, ne filin boyunda, ne hortumunda; ne de başka varlıkların boynuzlarında görmek mümkün değildir.

Nebatat ve hayvanat neden çok yaratıldı?

Allah'ın yarattıkları ve yaptıklarında hiçbir zaman abes olmaz. İnsan Allah'ın bazı isimlerinin tecelligâhı yeri olduğu gibi, hayvanlar da, esmâ-i İlahî adına bir kısım isimlere ayinedarlık yapmaktadırlar. Her hayvan önemli bir ayna olarak, kendisinde tecelli eden Cenab-ı Hakk'ın çeşit çeşit muazzez isimlerini aksettirmektedir. Her şeyden evvel Sâni-i A'zam bu sanatlarında kendi isimlerinin tecellilerini müşahade etmektedir ki, hilkatten gaye de işte budur.

Allah (celle celaluhu) bilinmek ve görünmek için kâinatı yaratmıştır. İnsan aynası ayrı şeyleri gösterir, cematat, hayvanat, nebatat aynaları ise daha farklı şeyler gösterir. Hilkatte hayvan ayrı bir duruma insan da ayrı bir duruma

ayinedarlık etmektedir. Cemil isminde insan ve hayvan ayrı ayrı tecellilere mazhardırlar. Burada bilhassa bir noktaya dikkatinizi rica edeceğim: Ağaç, hayvan, ot, gül, suyun akışı, yıldızlarla yaldızlanmış gökyüzü.. bunların her biri kendince çok güzeldir ve biz bütün bunların hepsinde ayrı bir güzellik müşahade ederiz. Ancak bunların hepsinin güzelliği başka başkadır. Birine bakmamız, bizi diğerine bakmaktan alıkoymaz. Mesela, "Ağaçta bir güzellik müşahade ettik artık başka yeşilliklere bakmasak da olur" diyemeyiz. Yeşillikler arasından şakır şakır akan suyun bir güzelliği vardır ki, yeşillığe bakmamız bizi suya bakmaktan müstağni kılmaz. Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki, aynı türden bir güzellik de olsa, değişik tabloları, ayrı ayrı şeyleri görmek isteyeceğiz. Bütün bunlar, kalplerde kenzen bilinen bir Zât'ın bilinmesinin bir aynası ise -ki öyledir- bol bol hayvanata da, nebatata da gerek var.

07.09.2007 - Eşya 'Esmâ'nın Tecellilerinden İbarettir

Hz. Musa (as) Allah'ın maddi dünyada hususi bir kelimâ tecellisine mazhardı. Bununla birlikte bu tecelli, O'nun ruhuna ve ruh kapasitesine göre bir tecelliydi.

Cenab-ı Allah, isim ve sıfatlarıyla kesretten kinaye olarak yetmiş bin rakamıyla ifade edilen perdeler arkasından kâinata tecelli eder. Bütün eşya, Cenab-ı Hakk'ın tecellilerinden ibarettir. Daha doğrusu esmâ-i İlahinin tecellisinden ibarettir. Mesela, eşyadaki tertibler, Cenab-ı Hakk'ın "Mukaddir" ismine dayalıdır. Kimisinin önce, kimisinin sonra bir tertibe göre sıraya girmesi her şeyi bir takdire bağlayan "Mukaddir" isminin bir aksidir. Koca koca cirimlerin küçük küçük cisimlere musahhar olup emirlerine âmâde olması "Muktedir" ismine, "Kudret" sıfatına bağlıdır. Bunun gibi, bütün eşyayı ele aldığımız zaman, bunların hemen hepsinin Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden birine bağlı olduğunu görürüz. Bu itibarla eşya Allah'ın isimlerinin tecellilerinin gölgelerinden ibaret demektir. Kainatın da insanın da bu tecellinin ötesine tahammül edebilmesi zordur.

Daha kolay anlaşılması için bir misal arz edeyim. Nasıl sinema şeridinde bir kısım şekil ve resimleri perdeye ışık vasıtasıyla aksettirmek suretiyle karşımızda bir kısım görüntüler meydana geliyor. Aslında karşımızdaki bu şeyler şekil değildir; şekli temsilen bir kısım şebekler (karartılar) dir ki karşımızda oynamaktadırlar. Aynen öyle de Cenab-ı Vacibü'l-Vücut ve Tekaddes Hazretleri, Zatî kudreti, Zatî iradesi, Zatî meşietiyile esmâ-i İlahisini yokluk âlemine işte böyle tecelli ettirmiştir. Bu tecellide bir kısım kimseler "müşahit", bir kısım kimseler de "müşahede edilen" olmuştur. Bir kısım şeyler "meşher" olmuş, bir kısım kimseler de o "meşherde gezenler." Evet olup biten şeyler bundan ibarettir. Her şeyin zimâmı Allah'ın elindedir. Gösteren, gösterdiği şeyleri yaratan ve bir tecelli ile ayakta tutan hep O'dur. Eşyanın Kendisiyle münasebeti kesildiği zaman her şey bir sükûnete ve humûdete düşecektir.

07.09.2007 - Rabbim Görün Bana Bakayım Sana

A'raf Sûresi'nin 143. ayeti, Hz. Musa'nın (aleyhisselam), farklı bir buudda buluşma yerine gelip Rabb'inin kelimasına muhatap olduktan sonra, Cenab-ı Hakk'tan taleb-i rüyetini (Cenab-ı Hakk'ı görmek istemesini) anlatmaktadır.

Evet o, bu ayette Rabb-i Kerim'ine, "Rabbim, görün bana, bakayım Sana!" yani Rabb'im tecelli buyur, nurdan hicabını kaldır, vuslatına vâsıl olup göreyim Seni! demiştir. Kelamcılar arasında bu meselenin değişik yönleriyle bir hayli ve oldukça uzun boylu münakaşası yapılır. Meselenin bir yönünü, "Cenab-ı Hakk'ın görülüp görülmeyeceği", diğer yönünü de, "Cenab-ı Hakk'ın görülmesi mümkünse, dünyada herkes bunu görebilir mi?" hususu teşkil eder. Şayet O'nun görülmesi dünyada mümkün değilse, Hz. Musa'nın isteği ne manaya gelir?

Önce kısaca bir fikir vermek için dolaylı yoldan soruyla alakalı bazı hususları arz etmek istiyorum. Ehl-i Sünnet, Cenab-ı Hakk'ın rü'yetinin mümkün olduğunda icma halindedirler. Allah (celle celâluhu) görülür ama bu, bizim sair eşyayı görmemiz gibi değildir. Biz, gördüğümüz şeyleri güneşin ziyası altında, göz yardımıyla görürüz. Bunun için de gözün tümsekliği, yaratılış keyfiyeti, göz-ışık münasebeti gibi şartlar lazımdır. Allah mesafeden, ziya ile görünmekten münezzeh olduğu gibi, görünmek, bilinmek için ışığa ihtiyaç duymadan da münezzehedir. Allah, gözlerimizi bu dünyada Zât'ını görebilecek mahiyette yaratmamıştır. Allah görülür, ama nasıl? Kalble mi? Basarla mı? Basiretle mi? Ya da O, başka bir göz lütfeder de onunla mı görülür? Bunları bilemeyiz; bilemez ve keyfiyet mevzuunda hiçbir şey söyleyemeyiz.

Akaid kitaplarında "Cennette müminler, keyfiyetsiz, kemmiyetsiz, riyazî ve hendesi ölçüler içine girmeyecek şekilde Rabb-i Kerimlerini görürler." deniliyor. Esasen O'nu görme mevzuu darb-ı meselle dahi anlatılamaz. Çünkü görülmek istenen Zât-ı Bâri'dir; şuunatı, tecellisi ve esmâsının cilveleri değil. Burada verâların verâsında, hicabı Nur olan Cenab-ı Hakk'ın Zât'ının görülmesi söz konusudur. Sahih, hatta mütevatir derecesine varan hadis-i şeriflerinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ahirette Cenab-ı Hakk'ın görüleceği hususunu teyit etmektedir: Cerir b. Abdullah'ın (radıyallahu anh) anlattığına göre, "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir dolunay gecesini aya baktı ve: *"Siz şu ayı gördüğünüz gibi Rabbinizi de böyle perdesiz göreceksiniz ve O'nu görmede bir sıkışıklık da yaşamayacaksınız (herkes rahatça görecektir)..."*

buyurdular. (Buhari, Tevhid, 24; Müslim, Mesâcid, 211)

Allah'ı görmek O'nu bilmek ile orantılıdır

Ehl-i sünnet âlimleri, dünyada muktedir olamasalar da insanların ahirette Allah'ı görebileceğini söylerler. Onlara göre, "Gözler O'nu idrak edemez, fakat O, bütün gözerli idrak eder" mealindeki En'am Sûresi 103. ayetinin nefyettiği şey ihata meselesidir. Evet, Allah ihata edilmez. İhata, bir meseleyi olduğu gibi kavramadır. Kavrama ise, meseleyi kemmi ve keyfi ölçüler içine sokar. Sınırlı bir insanın ihata edebildiği şeyin de sınırlı olması icap eder. Bir insanın, Hâlık-ı kâinat gibi nâmütenahî (sınırsız) olması lazım ki O nâmütenâhiyi idrak edebilsin. Hâlbuki bu, katiyen mümkün değildir. Daha doğrusu Allah, imkân âlemi içinde böyle sınırsız bir varlık yaratmamıştır.

Öyleyse insan Allah'ı görür ama ihata ve idrak edip kavrayamaz. Zannediyorum bunu böyle anlamak en uygundur ve ehl-i sünnet de böyle anlamıştır. Evet, cennette müminler, her hafta, Cenab-ı Hakk'ın cemâl-i bâkemâlini kendi mirât-ı ruhlarına göre müşahade edecekler. Herkes O'na karşı ne çapta bir ayna tevcih etmişse, O da o kadar tecelli ile onu şereflelendirecektir. Yani herkes O'nu kendi mirât-ı ruhuna göre görecektir. Bunun manası, Allah cennette görülecek demek değil; görenler cennette bulunacak ve görecekler demektir.

Mü'minler cennette Cenâb-ı Hakk'ı müşahade edeceklerdir. Elbette bu görme, Cenâb-ı Hakk'a bir mekan izafesi manâsına gelmez. Çünkü, mü'minler, cennette Cenâb-ı Hakk'ı göreceklerdir demek, Cenâb-ı Hakk, mekân itibariyle cennette olacak demek değildir. O, zaman ve mekân kayıtlarından mukaddestir, yücedir.

İşte bu görme, her mü'min için marifeti nispetinde olacaktır. Kim Cenâb-ı Hakk'ı ne kadar biliyorsa, marifet-i İlâhî'de ne kadar derinleşmişse, gözünden açılan perde de o nispette olacaktır. Onun içindir ki, bir nebi, bir veli ve sıradan diğer bir insanın orada müşahedeleri farklı farklı olacaktır. Bu sebeple Allah bilgisi çok önemlidir. Bu bilginin mutlaka marifet eksenli temrinlerle, ibadetlerle takviye edilmesi gerekir. O Mesihî rûhun bir başka yanı da, onda kozalite'nin, yani sebep-netice münasebetinin aşılmış olmasıdır. Tefekkür, marifete ayrı derinlik kazandırır ibadet onu insanın tabiatı hâline getirir. Kim dünyada ne kadar derinleşmişse cennetten de, Cemalullah'ı müşahadededen de o derece zevk ve lezzet duyar.

11.10.2007 - Bugün Allah'a Kul Olmanın Bayramıdır

Merhum Necip Fazıl, hakiki mü'mini, iyice sıkıştırılmış bir şeker kalıbına benzettir ve "Mü'min sıkıştırılmış şeker gibidir, deryayı tatlandıracak güce sahiptir." derdi.

Evet, iyi inanmış ve inancını tavırlarına, davranışlarına da yansıtabilmiş bir insan, çevresi için rahmettir; o, bir ölçüde etrafındaki herkesi ve her şeyi tatlandırır. O öyle bir şeker kalıbı gibidir ki, onu tuz yoğunluğu yüksek bir denize de atsanız, o koca denizi bile şerbet yapabilecek kadar tat ihtiva eder.

İşte, bayram da, kısalığına rağmen haftaların, hatta ayların varidâtını, hayrını, bereketini ve neşesini bağrında saklayan bir zaman dilimidir. Bayramda Cenâb-ı Hakk'ın öyle ekstradan teveccühleri ve sürpriz ihsanları vardır ki, onlara bayram olmayan on günde, belki bir ayda, belki on ayda, belki birkaç senede ulaşılamaz. Yapılan bütün hayır ve hasenât ancak Cenâb-ı Hakk'ın teveccühüyle değer kazanır; bayram işte öyle bir ilahî teveccühün en önemli vesilelerindendir; adeta bir ömrü tatlandıracak kadar engin ilahî lütuflara mazhar olma vaktidir.

Tabii, böyle bir mazhariyet Ramazan'ın hakkını vermiş, bayramda da laubâlîliğe girmemiş insanlar için söz konusudur. Bayramı sadece bir tatil olarak gören, bir ay boyunca yemeden, içmeden alıkonulmuş olmanın intikamını alıyormuşçasına abur-cubur her şeyi yiyen ve mübarek günlerde muvakkaten uzak durduğu haramlara yeniden giren kimselerin bayramın hususi varidâtından istifade etmesi çok zordur. Ancak bayramda da Ramazan'daki temkin ve teyakkuzunu koruyan, imsak-iftar arası mübahlardan elini-eteğini çektiği gibi hayat boyu da haramlara karşı mesafeli duran ve kulluğunun idraki içinde bulunan insanlardır ki, onlar, kısa bir zaman içinde çok hayır ve hasenâtın sıkıştırılmışlığına mazhar olurlar. Onlar için bayram, Ramazan'ın vâris-i hassıdır; yani, Ramazan'da sevap ve mükafat adına ne va'dedilmişse, bayramda da onları bulmak, aynı semerelere sahip olmak mümkündür. Nasıl ki, Kadir Gecesi sıkıştırılmış bir hayrât u hasenâtı bağrında saklar; bayram da öyledir.

Mevlâ bizi affede bayram o bayram olur

Bayram, kat'iyen Ramazan'dan çıkmış olmanın, oruç günlerini arkada

bırakmanın ve rahatça yeme-içme serbestliğine ermenin sevinci değildir. O, kulluk vazifesini eda etmiş olma ve Cenâb-ı Hakk'ın gufrânına kavuşmuş bulunma ümidiyle gelen gönül inşirahıdır. Biz, Ramazan'ı ve oruç günlerini arkada bırakmanın değil, hata ve günahların ağırlığından kurtulmuş olmanın bayramını yaparız. Alvar İmamı'nın, "Mevlâ bizi affede bayram o bayram olur/Cürm ü hatalar gide bayram o bayram olur" sözleri genel duygu ve düşüncemizi çok güzel ifade eder. Evet, bizim bayramımız, evveli rahmet, ortası mağfiret ve sonu da cehennem ateşinden kurtuluş olan Ramazan-ı şerifi tam değerlendirip, ateşten azad olma ümidimiz üzerine kurduğumuz bir bayramdır; Allah'ın rahmetinin enginliği ve o rahmetten nasiplenme beklentisi üzerine bina ettiğimiz bir bayramdır.

Gerçi, oruç sonunda bize lütfedileceği vaad buyrulan şeyleri henüz almadık. Allah'ın özel teveccühünü maddî alıcılarımızla ve dünyevî ölçülerimizle takdir etmemiz de mümkün değil. "Oruç sırf Benim içindir; onun karşılığını da bizzat Ben vereceğim" vaad-i sübhânîsi ile nazara verilen mükâfat her ne ise onu da tam bilemiyoruz ve henüz o mükâfatı da almadık. Fakat Allah'ın va'dine öyle inanıyoruz ki, bunları bize verecek ve bizim beklentilerimizin çok çok ötesinde, bitip tükenme bilmeyen hazinelerinin büyüklüğüne göre bize lütuflarda bulunacak.

Esas mükâfat ahirette verilecek

İnanıyoruz ki, bizi Ramazan'a ulaştıran, bir ay boyunca iftar-sahur arası kulluk mekiği dokuma imkânına kavuşturan, elimizden geldiği kadarıyla vazifelerimizi yapma güç ve kuvveti vererek nihayet bizi bayramla buluşturan Rahman u Rahim ileride şimdikinden daha fazla mes'ud olacağımız mutlu günleri de nasip edecek. İşte bu inançla bayramı idrak ediyor ve ebedî saadet saraylarında geçireceğimiz asıl bayramların hülyalarıyla doluyoruz.

Evet, bütün bir ömür boyu, cennet yolunda önümüzü kesen sıkıntılar, meşakkatler ve gâilelerle; cehenneme çeken türlü türlü arzular, iştihalar ve şehvetlerle mücadele ede ede cuma yamaçlarına ulaşacağımızı ümit ettiğimiz gibi, iyi bir imtihan vermeye çalışıp "Hak rızası" çizgisinde geçirmeye gayret ettiğimiz Ramazan'dan sonra da ahiret hesabına önemli yatırımlara muvaffak olduğumuz düşüncesiyle, buna muvaffak eden Zat'a karşı içimizde rahmet buudlu bir kısım beklentilerin hâsıl olması gayet normaldir, hattâ bu türlü ümit ve beklentiler Allah'a inanmış olmanın gereğidir. Dolayısıyla, bayram bizim için, ebedî saadet adına ümit ve beklentilerimizi bağladığımız inşirah günüdür.

Diğer taraftan, bizim bayramlarımız başka kültürlerin karnaval ve kutlamalarından çok çok farklıdır. Mü'minlerin tavır ve davranışlarında bayramlarda bile lâubalilik, taşkınlık ve dengesizlik asla görülmez. Mü'minlerin, dengeli hareket lerinde, vakur davranışlarında, derin bakışlarında hep Kur'ân'a uyanmış ve Kur'ân dinlemiş olmanın ciddiyeti vardır. Onlar, her zaman olduğu gibi bayramlarda da Allah'a ve Peygamber'e açık durur; başkalarıyla münasebetlerini saygı, sevgi ve şefkat yörüngeli götürürler. O mübarek günlerin hiçbir anını heder etmemeye çalışırlar.

Bildiğim kadarıyla, Peygamber Efendimiz döneminde bayram günlerinde işler tatil edilmiyordu. İnsanlar günlük işlerini yine yapıyorlardı. Bayram namazı ve hutbesiyle o günü diğerlerine göre daha farklı karşılıyorlardı; sonra da birbirlerine tebessüm teatisinde bulunuyor, fakiri-fukarayı gözetiyor ve eşe-dosta yemek yediriyorlardı. Günümüzde, bayramlar biraz da bizim kendi törelerimizin rengine bürünüyor. Böyle mübarek bir gün bahane yapılarak tatil ilan ediliyor. Kabir ziyaretlerine daha bir ehemmiyet veriliyor. Sıla-yı rahim adına gidip gelmeler, arayıp sormalar bayrama ayrı bir derinlik kazandırıyor. Anne, baba ve çocuklar arasındaki münasebetler bir kere daha pekiştirilmiş oluyor. Çocuk yuvaları ve huzur evleri gibi yerlerde ziyaretçi bekleyen ve arayıp soranı olmama talihsizliğiyle kıvranan kimseler ziyaret ediliyor, sevindiriliyor. Böylece, bir yönüyle, daha geniş manada bir sıla-yı rahimde bulunuluyor..

19.10.2007 - Kitap Okurken Dikkat Etmemiz Gereken Hususlar Nelerdir?

Her okuduğunu anlayamayacak seviyede olan kimselerin, öncelikle anlayabilecekleri bir kitaptan veya herhangi bir kitabın rahat anlaşılabilen bölümlerinden başlaması isabetli olur.

Bu şekilde bir ilk okumayla kitabın usulü, üslûbu ve takdim şekline de vukufiyet kazanan okuyucu, daha sonra kitabı iyi anlayabilmek için baştan başlayarak bir kere daha okuması yararlı olur. Bu tür okumayla kişi okuduğunu bilir ve okuduğu malzemeyi rahatlıkla kullanabilir. Evet insan, bu şekilde bir okuma ile malzemeyi hafızasına iyice yerleştirmiş olur ve yerine göre onları değerlendirebilir.

Bazen çok kitap okuyan biri, okuduğu kitapların farkında olmayabilir. Her kitap bir yönüyle onun kafasına dağınık bir şeyler bırakır, gider. Bu bilgiler zihinde sistemli bir istife tabi tutulmasa da insan farkına varmadan, herhangi bir zamanda bazı meseleleri değerlendirirken, değişik mülâhazalarının irade dışı olarak onun hafızasına uğrayan, dimağında kalan o düşüncelerle beslendiği olur. Evet! Çok okuyan kişinin beyninde gizli bir teyp varmış gibi hiç farkına varmadan pek çok şey kaydolmaktadır. Bu gizli disk ve diskteki malzemenin kullanılabilir hale gelmesi meselesi çok okumakla doğrudan alakalıdır.

Eskiler bir kitaba başlarken, üç şeyi bilmenin vâcip, dört şeyi bilmenin de câiz olduğunu söylerlerdi. Vâcib olan şeyler: a) Besmele (Bismillahirrahmanirrahim demek). b) Hamdele (Elhamdülillah demek) ve c) Salvele (sallallâhu aleyhi ve sellem gibi Peygamberimiz'e salât ü selam okumak). Câiz olan şeyler olarak da şunları söylerlerdi: a) İsm-i kitap; burada isim ile müsemmâ arasında münâsebet var mı? Yani kitabın ismi, muhteviyatını aksettiriyor mu? gibi konular üzerinde dururlardı. b) Fenn-i kitap; kitap hangi daldan ve konudan bahsediyor? Veya ilim dalının hangi yanından bahsediyor? c) Ta'dad-ı fusul; kitapta meselelere kaç fasılda yaklaşılmış? d) Tebyîn-i garaz: Bu kitabı yazmaktan maksat yani kitabın te'lifindeki gaye nedir?

Zannediyorum bu düşünceyi bugün de değerlendirmek mümkündür. Tabii kitabın muhtevasında sistem söz konusu ise. Bu itibarla kitabı yukarıda ifade edilen dört bir yanıyla kavramak ve o mülâhazalar çerçevesinde anlamak, kitabı

gerçekten okumak demektir. Yani isimle müsemma arasındaki münasebeti kavrama, ilgili olduğu fenne dair o kitabın yazılmasındaki espriyi anlama, sonra fasıl, mukaddime ve bölümlerinde eksik, gedik veya fazlalık olup olmadığını, nerelerde teferruata girildiğini öğrenme, kitap okumada esas olan unsurlardır. İfade ettiğimiz bu hususu Nur risalelerini okuyan bazı ilk Nur talebelerinin gerçekleştirdiği söylenebilir.

En ideal kitap okuma vakti

Eskiden temkinli oturarak kitap okumak tavsiye edilirdi. Ben de bazı kitapları okurken öyle yapmışımdır. Fakat daha sonraları bende yatarak okuma âdeti hâsıl oldu. Dört-beş saat üst üste kitap okuyacaksam, yatmak suretiyle okuma bana daha kolay geldi. Masada kitap okumanın bir müddet sonra beni sıktığını gördüm. Ama masa başında okuyamadığım kitaplarda önemli yerlerin altını çizirken çizgilerde kaymalar olduğunu da söylemeliyim. Hatta çizgilerin, bazen satırın içine, bazen de dışına çıktığı da oluyordu. Bir dönemde, sadece kitabın önemli yerlerini çizmekle yetinmeyip, onun kenarlarına, "Bu mütalaa başka yerdeki şu zatın dediği ile uyum içinde veya şurada mantikî bir boşluk var. Burada bir tenakuz söz konusu, şurada hissî bir boşluk var, burada demagoji yapılmış." şeklinde kendi mütalaalarımı da not ediyordum.

Bir de kitap okuma vakti çok önemlidir. İnsan dinç iken kitap okumalı. Sabah kalktığı zaman veya kaylûleden sonra kitap okumanın istifadeli olduğunu gördüm.

Gece vakti kitap okumanın da faydalı olduğunu söyleyenler vardır. Bunda da bir hakikat payı olduğunu düşünüyorum. Fakat benim genel kanaatim şu ki: İnsan gece vakti biraz dinlenmeli, biraz da gecesini evrâd u ezkârla ihyâ etmeye çalışmalıdır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de bu husus şöyle ifade edilir: "Muhakkak ki geceleyin kalkıp ibâdet etmek daha tesirlidir ve Kur'ân'ı okuyuş adına da daha düzgün, daha sağlam bir tilavet sağlar." (Müzzemmil Suresi,73/6) Geceler, insanın ne dediğini ve ne anladığını en iyi şekilde ifade edebileceği bir zaman dilimidir. Bu zaman diliminde insanoğlu, Rabb'isiyle münasebete geçmeli ve O'nu duymaya çalışmalıdır. Bu açıdan, gecenin içinde insanın mutlaka Rabb'isine ayıracağı bir zamanı olmalıdır.

İyi yazmak için çok okumak gerekir

Türkiye'de az sayıda da olsa çok ciddi kitap okuyan kimselerin bulunduğu da bir gerçek. Esasen okumak bir yönüyle bir kültür ve tiryakilik meselesidir.

Meselâ, çantada sürekli kitap taşıma, durakta beklerken okuma, arabaya binerken okuma, hatta arabayı kullanan kişinin bile eğer onda da bir merak varsa bazı şeyleri bantlara okutturup seyahat esnasında banttan dinleme hep okuma kültürü ile alakalıdır. Şu da unutulmamalıdır ki, bizim insanımız büyük çoğunluğu itibarıyla okuma fakiri ve düşünce özürdür.

Yazar olmayı düşünen bir insanın mutlaka çok yazması gerekmektedir. İstidadı olan da olmayan da elinden geldiğince bir şeyler yazmalıdır. Zira istidat varsa, ancak yazmak suretiyle ortaya çıkar. İnsan yazmayınca istidadının da var olup olmadığı belli olmayabilir. Hatta kanaat-ı âcizânemce, insan her alanda bir şeyler yazmalı ve tashihe de açık olmalıdır. Bence bu işe gönül verenler roman, tiyatro veya küçük oyunlar türünden eserler yazmayı bile denemelidirler. İleride o işi devam ettirmeseler de mutlaka yazmalıdırlar.

İyi yazmanın ya da yazabilmenin yolu değişik şeyler okumaktan geçer. Okunan eserler, bazen birbirine yakın, bazen de birbirine zıt şeyleri çağrıştırır: Sheaksper okuma insana, Jonben'i çağrıştırır; Nedim'i okumak da Baki'yi hatıra getirebilir. Önemli olan eli alışincaya kadar yazmaktır. Daha sonra yazılan şeyleri yırtıp atmakta bir zarar yoktur. Ömer Nasuhi Hoca'nın birkaç roman yazdığı ve sonra yırtıp attığı söylenir.

Bir kitabın, ondan bazı şeyler çıkarıp yazabileceğimiz mülahazasıyla okunması çok iyi olur. O kitabın içinde önemli noktaları, önemli yerleri çizmek veya derkenar yapmak yahut bir hâşiye koyarak belirtmek ve sonra bir kere daha gözden geçirmek çok faydalıdır. Anlaşılması zor ve ciddi olan ağır eserleri ise üç veya beş defa okumak az sayılır. Ben bunu bir ifrat olarak görmüyorum. İnsan bir eseri her okuyuşunda aklına geleni derkenar etmelidir. Eğer gerekiyorsa veya isterse o istikamette bir şeyler de karalayabilir.

Yazmanın önemli yanlarından bir diğeri de, eseri yazdıktan sonra ifadesinden, üslûbundan o türlü düşünceleri takdim keyfiyetinden alın da muhteva zenginliğine kadar, kemal-i dikkatle bir fikrî eseri okuyor gibi birkaç defa okumaktır. İnsan, tıpkı bir şiiri tashih ediyor ve onu gerçek yörüngesine oturtuyor, şiiriyetiyle onu buluşturuyor gibi beş on defa onu tenkitçi gözüyle okumalıdır. İnsanoğlu hatalarla mâlul olduğundan ve söylediği sözlerin pek çoğunun uzun zaman hacâletini yaşadığından, bu hataların en asgarî seviyeye indirilmesi herhalde çok önemli olsa gerek.

25.10.2007 - Kıyamet Akşam Vakti mi Kopacak?

Kıyametin akşam vakti kopacağı söyleniyor. Halbuki yeryüzünde akşam vakti her yerde birden vücut bulmuyor. İzah eder misiniz?

Soruda da ifade edildiği gibi devamlı dönüp duran küre-i arzda farklı dairelere göre vakit değişmekte ve her yerde akşam aynı saatte olmamaktadır. Allahu a'lem, hadisin ifade ettiği manayı iki şekilde anlamak mümkündür:

Birincisi, hadisteki akşam kelimesi mecazi manadadır. Veya yeryüzünün tamamen kararmasından kinayedir. Yeryüzünde karanlık tam doruk noktaya ulaştığı, her yanın karardığı zaman kıyamet vuku bulacaktır, manası murat olabilir. Ayrıca maneviyat adına tam bir kararmadan kinaye de olabilir ki, hadis-i şeriflerin ifadesiyle, "yeryüzünde Allah Allah diyen kalmayınca kıyamet kopacaktır" gerçeğine işarette bulunulmuş olabilir. Diğer bir yaklaşımla dünyayı tenvir edecek cemaat mümin ve muvahhidlerdir. Bunlar yok olunca küre-i arzın günü bitmiş ve akşam vakti gelmiş demektir. Evet, küre-i arz tamamen dinsizlik ve imansızlık karanlıkları altında olunca kıyamet kopacak ve ardından da haşr-i bahari gelecektir.

İkinci olarak, devr-i risaletpenahide yerin belli bir kısmında Müslümanlar vardı ve on asır kadar da Müslümanlar hep belli bir dilimde oldular. Bu belli dilimin veya dilimlerde hemen hemen sabah ve akşam aynı anda gerçekleşmektedir. Mesela Arap yarımadası, Mısır, Suriye, Türkiye uzun zaman âlem-i İslam'ın beşiği durumunda oldu. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) gaybbin nazarıyla hususiyle şu andaki durumu itibarıyla hilafet ve saltanatın hükümferma olduğu bu yerlere işaret buyurarak, bu mekanlarda akşam vaktinde kıyametin kopacağını ifade etmiş olabilir. Bunu belli bir dilimde bulunan insanların başına kıyamet kopacak manasına hamletmek doğru değildir.

Üçüncü olarak, kıyametin mebdei akşam vaktinde kopabilir. Bu da küre-i arz üzerinde gelişen bir arıza şeklinde başlayabilir. Yani birdenbire bir infilakla değil de yirmi dört saatlik bir vetirede tamamlanır demektir. Küre-i arz devrini tamamlarken, haliyle yeryüzünde gece ve gündüz seyrine tabi çeşitli arz ve tûl daireleri peşi peşine kıyamet mukaddemesini yaşar. Mesela bu, yavaş yavaş suların kabarmasıyla başlayacaksa belli bir daireden başlayacak, muttasıl devam edip gider ve bu durum her yerin akşam vaktine rastlar. Çünkü bizim bizden bir

daire sonraki yere nispeten akşam vaktimiz hemen ona bitişik saatin yanındadır. Bizim akşam vakti biterken, diğer yerin akşam vakti olacaktır. Bundan anlaşılan şudur: Suların kaynaması, dağların yürümesi birbirini takip ederek yirmi dört saat içinde tamam olacak ve bu, herkesin akşam vaktine rastlayacaktır.

26.10.2007 - Cevşen, Hâlisâne Yapılmış Bir Duadır

Cevşen ile ilgili pek çok düşünce ve görüş ortaya atılmıştır. Daha çok Şîî kaynaklardan gelmiş olması, Ehl-i Sünnet'in Cevşen'e karşı soğuk davranmasına sebep olmuştur. Ancak bizim Cevşen ile ilgili mülâhazamız biraz husûsiyet arz etmektedir. Onun için de başkalarına ait görüşlerin naklinden daha çok, biz burada kendi mülâhazalarımızı aktarmak istiyoruz:

1. Cevşen, hâlisâne yapılmış bir duadır. Onun hangi cümle ve kelimesi ele alınırsa alınsın, damla damla ihlâs ve samimiyet yüklü dua takattur eder. Durum böyle olunca, Cevşen kime izafe edilirse edilsin, özdeki bu husûsiyete tesir etmemeli. Burada, "Bir sözün Efendimiz'e izafesiyle bir başkasına izafesi arasında fark yoktur." demek istemiyoruz elbette. Demek istediğimiz şudur: Cevşen'in asgarî vasfı onun bir dua olmasıdır. Başka hiçbir özelliği bulunmasa, sadece onun bu özelliği bile, Cevşen'e bir değer ve kıymet atfetmek için yeterli bir sebeptir. Halbuki onun daha nice özellikleri vardır ki, diğer maddelerde bazılarına işaret edilecektir. Öyleyse, sadece senedine âit şaibeden dolayı Cevşen'i tenkit pek haklı bir davranış olmasa gerek.

Peygamberâne ifadeler

2. Efendimiz'e ait sözlerin bütün beşer sözlerine bir rüçhaniyet ve üstünlüğü vardır. O'na ait beyan ve sözleri seçip tanımada maharet kazanmışlara gizli kalmayacak bir gerçektir ki, Cevşen baştan sona peygamberâne ifadelerle bezeli bir edâya sahiptir. Bu sebeple de duada O'na ait malzemeleri kullanmak hem önemli hem de kabule daha yakındır. Fakat yine de bu bir tercih meselesidir. Yoksa insan namazın dışındaki duaları hangi dille yaparsa yapsın bu durum duanın aslına tesir etmez; zira Cenab-ı Hak bütün dilleri bilir ve duaya icabette sadece duanın samimi ve gönülden olmasını esas alır. Zaten dillerin ve renklerin ayrı ayrı oluşu O'nun kudretini ele veren âyetlerden değil mi?

3. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi Sünnî kaynaklar Cevşen'e yer vermezler. Sadece Hâkim'in Müstedrek'inde Cevşen'den birkaç fıkrayı görebiliriz. Onun dışındaki eserlerde ben şimdiye kadar, Cevşen'e ait ibare ve ifadelerin birkaçının bile nakledildiğini görmedim. Ancak bu tamamen senede ait bir husûsiyete dayanılarak alınmış müşterek tavrın tezahüründen başka bir şey değildir ve Cevşen'in değerine menfî yönde etki edecek bir ağırlığı da yoktur. Nitekim Buharî ve Müslim'in rivayet ettiği pek çok hadis var ki; aynı hadisler çok küçük

farklarla, hatta bazen aynı şekliyle Küleynî'nin el-Kâfî'sinde yer almaktadır. Ne var ki Ehl-i Sünnet alimleri Küleynî'den tek bir nakilde dahi bulunmamışlardır. Halbuki onda yer alan hadisler, Buharî ve Müslim'de de yer aldıklarına göre hem senet hem de lafız itibarıyla cerhi söz konusu olmayan hadislerdir. Ancak, el-Kâfî'de yer alan hadisleri daha çok Şîî imamlar nakletmişler ve bu sebeple de Sünnîlerce, daha işin başında endişeyle karşılanmışlardır. Cevşen için de aynı durum söz konusu olmuştur. Eğer Cevşen Şîî imamlar yoluyla nakledilmemiş olsaydı, öyle zannediyorum ki, bütün Sünnîlerce kabul görecektir ve baş tacı edilecekti. Fakat Cevşen, senet yönüyle bir talihsizliğe uğradığı için, bunca insan sırf bu yüzden onun nurlu, feyizli ve bereketli ikliminden mahrum kalmıştır. Şu anda böyle bir talihsizliği önleyecek güçte de değiliz. Asırların birikimiyle vücut bulmuş böyle bir kanaati bertaraf etmek imkânsız olmasa bile çok zordur.

4. Bazen hadis kriterleri ölçü olmayabilir. Ehlullahın Efendimiz'den keşfen hadis alması hiç de az vâki olmuş hâdiselerden değildir. İmam Rabbanî der ki: "Ben, İbni Mesud'dan, Muavvizeteyn'in Kur'ân'dan olmadığına dair rivayetini görünce, bu sûreleri farz namazlarımda da okumamaya başladım. Ne zaman ki, Efendimiz'den onların Kur'ân'dan olduğuna dair ihtar aldım, ancak o zaman bu sûreleri farz namazlarımda da okumaya başladım." Bazılarının bizim Kunut duâsı olarak okuduklarımızı, Kur'ân'dan kabul etmesi de, yukarıda işaret etmek istediğimiz husûsa ayrı bir delil kabul edilebilir. Ve yine İmam Rabbanî'den bir misal.. diyor ki: "Ben bazı hususlarda İmam Şafî'yi taklit ediyordum. Ancak bana İmam Ebu Hanife'nin peygamberlik mesleğini temsil ettiği ihsas edildi. Ben de Ebu Hanife'ye iktida ettim..."

Bu durum da elbet belli kriter ve ölçü gerektirir. Yoksa önüne gelen herkes keşfen birşeyler aldığını söyler ve ortalık bir sürü uydurma keşiflerle dolar. Ama bazı büyük zatları bu kategoriye dahil etmek çok büyük yanılgı olur. Onlar "keşfen aldık" dediklerini mutlaka öyle almışlardır ve dedikleri de katiben doğrudur. Ne var ki, bunları belli hadis kriterleri içinde tahlil etmek imkânsızdır. Onun için de hadisçiler bu türlü ifadelerle iltifat etmemişlerdir. Ama onların iltifat etmemesi bu ifadelerin doğru olmadığı mânâsına da gelmez. Bütün bu söylediklerimiz Cevşen için de aynen geçerlidir. Onun için biz kesinlikle diyoruz ki, Cevşen mânâsı itibarıyla Efendimiz'e ilham veya vahiy yoluyla gelmiştir. Daha sonra da ehlullahtan birisi bu Cevşen'i keşif yoluyla Efendimiz'den almış ve Cevşen bize kadar öyle ulaşmıştır.

Bu hususlara şunu da ilave etmek faydalı olur kanaatindeyim. İmam Gazalî gibi bir allame, Gümüşhanevî gibi bir büyük veli ve Bediüzzaman gibi bir

sahibkırân, Cevşen'i kabullenip onu vird edinmişlerdir. Hatta İmam Gazalî ona bir şerh yazmıştır. Cevşen'in me'hazindeki kuvvet ve kudsiyete ait başka hiçbir delil ve bürhan olmasa, sadece isimlerini verdiğimiz büyüklerin bu kabullenişleri ve yüz binlerce insanın Cevşen'e gönülden bağlanıp değer atfetmeleri, Cevşen hakkında en azından ihtiyatlı konuşmaya yetecek güç ve kuvvette delillerdir. Sadece senedine ait bir boşluktan dolayı Cevşen'e dil uzatmak en ılımlı ifadeyle bir haksızlıktır.

02.11.2007 - İlim, Kur'ânî Gerçekle Çelişmez

Günümüzde din ve ilmin birlikte ele alınması, zannediyorum bize yeni bir ufuk açacaktır. Çünkü her meseleyi götürüp Big Bang'a (büyük patlamaya) bağlamak ve kaostan nizam ve ahenk beklemek er ya da geç yolda kalmayı netice verecek bir yaklaşımdır.

Günümüzde de sıkça münakaşası yapılan bir mesele ki, o da âlemin varlığı hakkında ilim adamları kaostan nizam çıkılamayacağını açıkça ifade etmektedirler. Bediüzzaman da ısrarla bu yaklaşımın üzerinde durmakta ve özellikle de "Tabiat Risalesi"nde sebepleri anlatırken kendi kendine teşekkür etme meselesinin (Abiyogenez) olamayacağını aklî ve ilmî bir şekilde ortaya koymaktadır.

Binaenaleyh bugün din ile ilmi birleştirmek için yeniden çalışmalar yapmak gerekmektedir. Bu çalışmalara imza atarken belki işin başlangıcında biraz zorlanmamız gerekebilir. Bugün başkalarının yanlış da olsa hazırlayıp belli bir blokaj üzerinde istif ettiği sistem ve teorileri değerlendirerek bir yere varmaya çalışmak söz konusu olabilir. Evet, şimdilik belki mevcut neticeleri transfer ederek değerlendirip ulûm-u diniye ile bir bütünlük oluşturacak şekilde kendi dünyamızı kurmaya çalışmalıyız. Şimdilerde mevcut ilmin karşılaştığımız bir kısım aşırı pozitif yanlarını ayıklamaya tabi tutmalı, hakikate uyum içinde olanlarını almalı, sonra da yeni açılımlara geçmeliyiz. İhtimal böyle bir meşguliyet değişik alternatifleri oluşmasını da netice verecektir. Ama bununla uğraşırken fizikî dünya içinde onun bir buudu olarak metafiziği ihmal etmemeli ve onu da mutlaka düşünmeliyiz. Hatta bu yaklaşım, işimizi sadece fen sahasında kolaylaştırmakla kalmayacak aynı zamanda, bizim estetik ve sanat anlayışımıza, romandan tiyatroya kadar hemen her hususta kendisini hissettirecektir. Yani meseleye kaos bir dünyadan yaklaşma söz konusu olduğu gibi, yaratılmış olmanın aydınlığıyla beslenen bir başlangıçtan yaklaşma da söz konusu olabilir. Yani daha da açacak olursak, meseleyi hem götürüp Allah'a dayandıracak bir yaklaşım içinde bulunmak, hem de tecrübî alanda kusur etmeden varlığı doğru yorumlayarak varlık ile hakikat arasında çelişkiye düşülmemiş olacaktır.

Burada şunu da ifade etmekte yarar var: Bugün ilim ve dini tekrar barıştırma şansına zannediyorum sadece Müslümanlar sahip. Zira din ile ilmi telif adına

Hıristiyanlığın ve İncil'in vaat ettiği herhangi bir referans yoktur. Çünkü o din, tam hayatın içinde değildir ve ilimden kopuk bir hali vardır. Bir dönemde Avrupa'da Orta Çağın karanlığında skolastik düşünce ile din ve ilmi telif etme gibi bir tekellüf içine girilmiş ise de işin tabiatı müsait olmadığı için bu hususta bir ilerleme kaydedilememiştir. Ancak Müslümanlar bu konuda çok şanslı sayılırlar. Zira şimdiye kadar onların ilim adına keşfettikleri çok şey vardır ve bundan sonra da pek çok şey olacaktır. Ben burada aşağılık duygusu içinde, "İlim adına ne keşfederseniz onu Kur'an daha önceden söylemiştir" şeklinde bir yaklaşımda bulunmayacağım. Fakat ilim adına ortaya konan hususların hiçbirinin Kur'ânî gerçeklerle çelişmeyeceğini en gür sesle haykırmadan da geri kalmayacağım. Evet, günümüzde ilmî gerçekler incelendiğinde eskilerin ifadesiyle her bir gerçeğin Kur'an ile telif ve teellüf (uyum) içinde bulunduğunu görmek mümkündür.

Pozitif bilimlerde ihtisas yapan uzmanlar, imkan el verdiği ölçüde keşke ihtisaslarının arasında hiç olmazsa biraz da Kur'an tefsiri okuyabilseler. Hatta bu konuda daha tercüme edilmemiş olsa ve biraz tekellüflü yorumları ihtiva etse de Tantavî Cevherî'nin (v. 1940) "el-Cevâhir fî Tefsîri'l-Kur'âni'l-Kerim" adlı tefsiri okunabilse çok faydalı olabileceğini zannediyorum.

02.11.2007 - Kalb İle Kafayı Evlendirmenin Tam Zamanıdır

Günümüzde ilmi baş tacı edip her şeyi ona bağlayan bir kısım materyalistler olduğu gibi, müspet ilimlerin hiçbir şey ifade etmediğini ve bir işe yaramadığını iddia eden câhil ve mutaassıp insanlar da az değil.

Bu konuda dünya çapında bir ilim adamı olan Albert Einstein'ın yaklaşımı ile Bediüzzaman hazretlerinin yaklaşımı bir manada benzerlik arz etmektedir. Einstein, "Dinsiz ilim kör, ilimsiz din de topaldır" derken, Üstad ise, "Vicdanın ziyası ulûm-u diniyyedir. Aklın nuru fûnûn-u medeniyyedir. İkisinin imtizacı ile hakikat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervâz eder. İftirak ettikleri vakit, birincisinde taassub; ikincisinde hile, şüphe tevellüd eder." demiştir. Einstein başka bir defa da "Kâinatın Yaratıcısına olan inanç, ilmî araştırmanın en kuvvetli ve en asil muharrik gücüdür" diyerek farklı bir hususa dikkat çeker.

İnsan mantığı, muhakemeyi ve aklî ilimleri ister ve pozitif ilimlerle meşgul olmayı iktiza eder. Kalbe gelince o da dinî ilimlerle ve rûhânî hayatın verdiği vâridâtla meşgul olmayı gerektirir. İşte bunların ikisi imtizaç ettiği zaman ilim adamının himmeti bir üveyk gibi kanatlanır. Bunun aksi bir durum söz konusu olduğunda ise insanın taassuba girdiği, mantık ve muhakemede şüphe ve tereddütlerin hâsıl olduğu ve ilahî ilimlerle irtibatın kesildiği hususiyle de felsefenin açtığı yaralarla hep tereddüt içinde bocalamalar görülür. Bu iki hastalığa dûçar olmamanın yegâne çaresi kalb ile kafa ziyasının cem edilip mantikî bir prizmadan geçirilerek İslamî düşünce çizgisinin yakalanmasıdır.

Meseleye bir de tarih perspektifinden bakarak açıklık getirmenin yerinde olacağını düşünüyorum. Tarihte takva ile fûnûn-u medeniyede ilerlediğimiz pek çok zaman olmuştur. Hicrî beşinci asırda biz Asya'da bir rönesans gerçekleştirmişiz ki, Avrupa henüz böyle bir kelimeyi bilmiyordu. Hicri beşinci asra kadar pek çok ilim adamı aynı zamanda zâhidâne bir hayat yaşamışlardır. Evet bizim, rasathanede oturup gökyüzünü temaşa ederken yıldızların hareketleri karşısında hıçkırma hıçkırma ağlayan alimlerimiz vardır. Niceleri orada vecde gelip kendinden geçmiştir. Yani denebilir ki o zaman ilim araştırma merkezlerimiz ve rasathanelerimiz aynı zamanda tekke ve zaviye vazifesi görüyordu. Keza ilim tarihimize bakıldığında anatomi alanındaki

çalışmalarımız, insan vücudunun esrarengiz noktalarındaki araştırmalarımız çok defa başımızı döndürürdü. Diyebiliriz ki belli bir dönemde fûnûn-u medeniye de aynen ve aynı mekanda medrese ilimleri gibi tahsil ediliyordu.

Bu meselede Farabî'nin bir kısım kural dışı sözlerine ve İbn Sinâ'nın bazı eğri büğrü düşüncelerine bakıp aldanmamak lazımdır. Kaldı ki onlar da hep Müslüman olduklarını ifade etmişlerdir. Bir kısım yaklaşım ve üsluplarında hata olsa da böyle demiş ve böyle düşünmüşlerdir. Tarih boyunca seleflerimiz arasında dünya kadar beş başı mamur insan yetişmiştir ki hepsinin ayrı bir derinliği olmuştur.

Ancak hicri beşinci asırdan itibaren ki, kalb kafadan ayrılmış ve bunlardan hangisi hakimse diğerini talâk-ı selâseyle boşamıştır. Ve denebilir ki ondan sonra da bu ikisi bir ölçüde hep ayrı yaşamışlardır.

5. Asırdan itibaren kalb-kafa ayrıldı

Üstad hazretleri, sürekli kalb-kafa imtizacından (bütünlüğünden) bahseder. Ben ise o ikisine evlendirme manasında izdivaç demeyi tercih ettim. Bu millete hizmet etmeye gönül vermiş olanlar, iman ve hayat mülahazaları ile, çağlaya çağlaya nihayetinde ummana ulaşıp ayrı bir kıvama ulaştığında, işte o zaman işi elinde bulunduranların yerine getirmeleri gereken en mühim vazife, aklın ziyası olan fûnûn-u medeniye ile kalbin ziyası olan ulûm-u dîniyeyi yani akı ve kalbi evlendirmek olmalıdır. Biraz da esprili bir üslupla asırlardan beri birbirine küsmüş ve cüdâ düşmüş akıl erkeğini kalb dışisiyle evlendirmek ve "Yeter bunca ayrı yaşamak, Batıyla bunca zevc-i âher olup hulle yaptınız, artık geriye dönebilirsin" diyerek bu izdivacı gerçekleştirmek gelecek adına çok önemlidir.

Bu arada şunu da ifade etmenin yerinde olacağını düşünüyorum. Cenab-ı Hakk'ın bu millete ve milel-i İslamiye'ye lütfedeceği nimetlere bel bağlayarak hükümleri onlara bina etmek, İslam'a hizmet düşüncemiz açısından bize düşmeyeceğinden onlarla meşgul olmayı hizmet felsefemize ve yolumuza zıt ve ters görüyoruz. Ayrıca böyle bir yaklaşım Rabb'imizle pazarlık yapmak manasına geldiğinden dolayı böyle bir saygısızlıkta bulunmanın da katiyen doğru olmadığını ifade etmek istiyorum.

"Ya hoca! Allah aşkına senin gayen nedir?"

Bu vesile ile bir hâtıramı aktarmak isterim: Burdur'da ilk sorguya çekildiğim sıralarda bana "Ya hoca! Allah aşkına senin gayen nedir?" demişlerdi. Ben de tavrımı hiç bozmadan, "Vallahi şahsen ben akılla kalbi evlendirmeyi

düşünüyorum." deyip fûnûn-u medeniye ile ulûm-u diniye'nin izdivâcından, talebenin himmetinin pervaz etmesinden bahsetmiştim. Ama aradan beş on dakika geçince aynı soruya bir daha muhatap olmuşum. Ben yine elimden gelse zâviye, medrese ve mektep ruhunu barıştırmak istediğimi, bunlardan birinin bizim ruh enginliğimizi ve İslâmî ufkumuzu ifade ettiğini, diğerinin de kâinat kitabını hallaç etmede bize kanat olacağını anlattım. Zannediyorum üç- dört defa bana evirip çevirip aynı soruyu sordular. Ben de aynı mihverde cevap vermeye çalıştım. Tabii bu arada benim de hakikaten çocuksu tavırlarım olmuş olabilir. Sonra görevlilerden biri bana şunu söylemişti: "Yahu hoca, senin yerinde olsaydım ben her şeyi dosdoğru konuşurdum." Oysa ben hiç mi hiç yalan konuşmamıştım. Zaten şimdiye kadar da hiç böyle bir düşüncemiz olmamıştı. Bundan sonra da olmayacaktı. Biz başkaları gibi düşünseydik şimdiye kadar bunun bir tereşşuhu olurdu. Ama bizim öyle bir hesabımız ve düşüncemiz hiç olmamıştı; evet bunu bir kez daha ifade etmek istedim.

Sadede dönelim; bana göre kalbi kafayla evlendirmenin zamanı gelmiştir. Bir taraftan fûnûn-u medeniye dediğimiz fizik, kimya, matematik ve fen bilimleri, diğer taraftan da ulûm-u diniyeyi imtizac ettirmenin tam zamanıdır. Hatta günümüzde insanları idare etme adına sosyal bilimler de çok önemli bir hal almıştır. Sosyal bilimler bizim gibi geri kalmış milletlerde pek önemsenmemesine mukabil pek çok açıdan ilerlemiş milletlerde bugün çok değer verilen bir bilim dalıdır. Bu bilim dalına gerekli değeri vermeyen milletler daha ziyade fen bilimlerine ağırlık verirler. Aslında geleceğin zımmatçıları, idarecileri ve siyasetçileri sosyal bilimlerle uğraşan insanlardan çıkacaktır. Bu itibarla da fûnûn-u medeniye denen bütün medenî ilimlere bu nazarla bakmak mümkündür.

Ayrıca fûnûn-u medeniyede terakki ancak ulûm-u diniyeye sarılmakla mümkündür. Evet, müspet ilimlerde ilerleyebilme, kâinatın basiretli bir şekilde okunup yorumlanmasına, adeta bir meşher gibi temâşâ edilmesine ve bir kitap gibi gözden geçirilip değerlendirilmesine bağlıdır. Kısaca oturmuş bir imana ve Kur'an'ın ufkunu yakalamaya bağlıdır. Geleceğin ilim adamları bu hususu katiyen ihmal etmemelidirler.

Dikkat çekmek istediğimiz diğer bir nokta, bu mevzuda fikirlerini naklettiğimiz Einstein ile Üstad Bediüzzaman'ın hemen hemen aynı hususu seslendirmişlerdir. Zira ikisi de önemli birer düşünürdür. Gerçi Bediüzzaman hazretleri ehl-i beytten olup seyyiddir. Einstein ise dinine sıkı sıkıya bağlı bir Yahudi'dir ki her ikisinin beslendiği ana kaynak temelde dindir. Bununla beraber

yaklaşımlarının biraz farklı olduğu da önemli bir husustur. Bunlardan birinin yaklaşımı din ağırlıklı olduğundan o kendine has özel bir çizgidedir. Diğerinin yaklaşımı ise kendini fûnûn-u müsbeteye biraz fazla kaptırdığından onda da ilim önde, din geridedir. Bu konuda Bediüzzaman'ın yaklaşımında dinin önde, fakat ilmin "kendi çerçevesinde" olduğunu ve kesinlikle (ilmin) geride olmadığını söylemek de yerinde olur; zire her ikisi de birbirine yakın fikirler beyan etmişlerdir. Ama aynı şeyi söylemelerine rağmen her ikisinin yaklaşımları farklı farklıdır.

09.11.2007 - İslam, Fikir Hürriyetine Her Zaman Kapılarını Açık Tutmuştur

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) kimsenin sözünü katiyen ağzına basmıyor ve sesini kesmiyordu. Günümüzdeki siyasiler kendilerini seçen insanlara medyun oldukları/olmaları gerektiği halde, onların ağzından çıkan iki kelimeden ötürü "bırakın da onu biz söyleyelim" derler.

Oysa ben Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) hiç böyle dediğini hatırlamıyorum. Evet, fikirlerin açık görüşülmesinin yanında rencide olabilme ihtimaline de katlanmak gerekmektedir. Bu meseleyi kendimizle kıyaslarsak bu mevzuda ne kadar yaya olduğumuz görülecektir. Kim bilir bizler belki de nice kabiliyetli insanların duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine fırsat vermeyip kendimize ne kayıplar yaşıyor ve nice istidatların körelip gitmesine sebebiyet veriyoruz. Kim bilir yanımızda ne istidatlar körelip gitmiştir de inkişaf etme imkanı bulamamıştır.

Ayrıca mevzu ile alakalı, her biri bir yıldız olan ashab-ı kiramın bazen kendi fikirlerinden sarf-ı nazar ettikleri de olurdu. Evet her biri bir yıldız olan o büyük insanlar bazen kendi fikirlerinden vazgeçerlerdi. İsterseniz bu konuyu bir misalle biraz daha açalım: Hz. Ömer, Hudeybiye'de Efendimiz'in yanına gelip gider ve Allah Resûlü'ne bazı farklı mülâhazalarını söyler. Ancak Allah Resûlü o mevzuda aldığı işarete binaen: "Ya Ömer! Ben Rabb'imın peygamberiyim. O'na muhalefet etmem" der. Hz. Ömer de Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanından ayrılıp gider ve konuyu Hz. Ebu Bekir'le görüşerek doğruya ulaşır ve kendi kanaatinden vaz geçer. Evet, daha sonraları Hz. Ömer, bu hadiseyi her hatırlayışında ızdırapla iki büklüm olur ve büyük bir pişmanlık duyardı. Bu yolda verdiği sadakanın, tuttuğu orucun ve ettiği istiğfarın da haddi hesabı yoktu.

Bu misallere, Hz. Ebu Bekir'in rüya yorumlamadaki sözlerini ve İbn Ömer'in büyükler meclisinde otururken Efendimiz'in sorduğu sorunun cevabını bilmesine rağmen, saygısından ve hayasından dolayı bir şey söyleyememesini ve daha sonra babasının, o mecliste, bildiğini söylemesi durumunda, bunun kendisinin daha hoşuna gideceğini ifade ettiği hâdiseleri de ekleyebiliriz.

Sonuç olarak diyebiliriz ki İslamiyet, teslimiyet dini olduğu gibi, her zaman

kapılarını fikir hürriyetine karşı açık tutmuş, edebi ve erkanına göre herkesin bu deryadan nasiplenmesine asla engel olmamıştır. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de her zaman hayatında bu hakikati yaşayarak bizzat göstermiş, ashabıyla olan muamele ve münasebetlerinde onların fikirlerini her zaman mühimsemiş ve onlara düşüncelerini her daim açıkça ifade etme fırsatını vermiştir.

09.11.2007 - Ashab-ı Kiram Fikirlerini Çekinmeden Söylendi

Hiz. Ebu Bekir, Hiz. Ömer başta olmak üzere diğler güzide halifeler ve ashab efendilerimiz, İslam'a ve Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) olabildiğine teslimiyetlerinin yanında şahsî düşüncelerini ifade adına da oldukça rahat idiler ve belli bir terbiye içinde fikirlerini ve şahsî düşüncelerini serbestçe ifade edebiliyorlardı.

Tabii herhangi bir yanlış yaptıklarında da özür dilemesini çok iyi biliyorlardı.

Evet ashab-ı kiram, fikirlerini söyleme serbestisine sahip olmaları yanında hemen her zaman takındıkları edep tavrını da hiç değıştirmemiş ve bu konuda hep saygılı bir üslup takip etmişlerdir. Zira onların herhangi biriyle değil, bir nebi ile muhatap olmaları söz konusudur. Onların nebiyle konuşurken seslerini yükseltmemeleri gerektiğini bizzat Cenab-ı Hak: *"Peygamberin huzurunda sesinizi onun sesinden daha fazla yükseltmeyin."* (Hucurât, 49/2) ayetiyle bildirmiştir.

Ashab-ı kiramın hemen hepsi O'nun huzurunda kendi düşüncelerini çok rahatça ortaya koyabiliyorlardı. Hatta bu yıldız insanlardan her biri daha sonraları vazifeli olduğı bir makamı halefine devrederken, "Ben şunu şunu yaptım, şunu yapmayı da düşünüyorum..." diyorlardı.

İsterseniz konuyu bir misalle biraz daha açalım: Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Muaz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken aralarında geçen konuşma İslam hukukundaki içtihad telakkisine de bir menat mahiyetindedir. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu konuşmasında Hiz. Muaz'a, kalbleri hakikaten yumuşak, daha sonraları ehl-i beyte duydukları muhabbet ve sevgi ile de mümtaz bir yere sahip olan Yemen halkı hakkında gerekli malumatı vermiştir. Hakikaten Yemen'deki İmamiyye (Zeydiyye) hiçbir zaman sertliğe girmemiştir. Onlar Sünnilerle hep diyalog içinde olmuş ve hep yumuşak davranmışlardır. Tarih boyunca da genelde hep bu hallerini devam ettirmişlerdir. Dünyayı çok iyi tanıyan Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hiz. Muaz'ı Yemen'e vali olarak gönderirken O'na:

"Ya Muaz! Orada bir hâdise ile karşılaşırırsan nasıl hüküm vereceksin?" diye sorar. Hiz. Muaz:

"Allahu Teâlâ'nın kitabı ile Ya Resûlallah." diye cevap verir. Resûl-i Ekrem devamla:

"Ya o hâdisenin hükmünü kitapta bulamazsan?" diye sorunca Hz. Muaz:

"Allah'ın Resûlü'nün sünnetine müracaat ederim" diyerek cevap verir. Bunun üzerine Efendimiz:

"Allahu Teâlâ'nın kitabında ve benim sünnetimde de o hâdisenin açık hükmünü bulamazsan, nasıl hüküm verirsin?" diye sorunca da Hz. Muaz:

"O zaman kendi içtihadımla hüküm veririm." demiştir.

Fikirleri söylerken saygılı olunmalı

Burada dikkat edilmesi gereken husus, Hz. Muaz'ın Efendimiz ile konuşmasındaki rahatlığıdır. Evet, saygı ve teslimiyetin yanında bu rahatlık çok önemlidir. Ayrıca Muaz b. Cebel sahabe'nin gençlerindendi; kılığı-kıyafeti itibarıyla de görkemli, oturup kalkması da dikkat çeken, hareketleri ve bakışlarıyla emniyet telkin eden, çok temiz ve nezih bir sima idi. Gençecik yaştaki Hz. Muaz'da böyle bir özellik görüldüğüne göre, hemen herkese bu serbestinin verildiği söylenebilir. Tabii şunu da ifade etmeliyim ki, Peygamber'i kendi konumunda kabullenme ve O'na saygılı olma, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) isteğinden daha çok Allah'ın istediği bir husustur. Vakıa Peygamberimiz bir kısım yanlışlıkları, kaba sayılabilecek davranışları bir eziyet gibi sinesine çekiyor ve eritiyordu. Bu münasebetle Kur'an-ı Kerim insanları irşad sadedinde, farkına varmadan peygambere eziyet etmiş olabileceklerinden, Onun huzurunda seslerini yükseltmemeleri gibi bazı hususlarda onları ikaz ediyordu.

Ayrıca ashab-ı kiram, düşüncelerinin müzâkere edilmesine de gayet derecede açık idiler. Özellikle de birbirleri arasında oturur her şeyi rahat bir şekilde konuşurlardı. Hatta bu arada Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de sahabe'nin eski devirlere ait bir kısım menkıbeleri birbirlerine anlatmalarını tebessüm ederek dinlerdi. Bizdeki bazı tekke, zaviye ve eğitim yuvalarında başkalarına konuşma ve düşüncelerini ifade etme hakkının tanınmamasına mukabil Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ashabına en geniş manasıyla bu serbestliği vermişti ki herkes Allah Resûlü'nün huzurunda edebe riayet ederek her meselelerini rahatlıkla onunla müzakere edebilirlerdi. Tabii her şey bir edep dairesi içinde cereyan ederdi. Zira Efendimiz'e karşı edepli olmak, Allah'a karşı edepli olmak demektir. Ayrıca Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) de

onlara karşı çok içten ve saygılıydı. Efendimiz'i anlatanlar O'nu anlatırken, "örtüsünün arkasından halkın içine hiç çıkmamış, evlilik bilmeyen genç bir kız gibiydi" derler. Yani Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) o kadar hayalî ve utangaçtı ki, Hz. Hatice validemiz (evlilik öncesi) kendisini tavsif ederken O, buram buram ter dökmüştü.

Konuyu bir kıyasla devam ettirmek istiyorum: Bizler kesinlikle Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) gibi edepli olabildiğimiz/olabileceğimizi söylemeliyiz, zira bazı kimselerin öyle dayatmaları ve metazori ile dediklerini yaptırma hisleri oluyor ki insan belli bir noktadan sonra çatlayacak hale gelebiliyor. Bazen buna bir şey de denemiyor. Basit bir misal vereyim: Namazın farzını kıldıktan sonra kalan sünnetini kılmak için odaya giderken merdivende biri gelip önünüzü kesiveriyor. Oysa Allah Resûlü adet-i seniyyeleri gereği, namazın sünnetini hep kendi hücrelerinde kılarlardı. Ayrıca farz ile sünnetin arasını açmamak gerektiği de bu konuda riayet edilen hususlardandı. Şimdi bu kadarcık kısa bir arada bile belki yirmi tane eshab-ı mesâlih geliyor ve sizi meşgul ediyor. Siz vicdanınızda öyle bir ızdırap yaşıyorsunuz ki, bazen hezeyana girip değişik şeyler bile söyleyebiliyorsunuz. Çünkü her gelenle teker teker görüşmenin yanında yazı yazma ve yazıları tashih etme gibi işler için de zamana ihtiyacınız oluyor. Bazen yirmi dört saat yetmediği için dua ediyor ve "keşke günler kırk sekiz saat olsaydı" deyip inliyorsunuz.

Evet, bazen buna benzer durumlar öyle bir eziyet halini alıyor ki insan bunu sineye çekmekte bir hayli zorlanıyor. Zira yanınıza gelen bu insanlar sizin ehl-i iman kardeşleriniz. Aslına bakılırsa Allah indinde çok değerli olan bu insanlar için zakkum yutsanız bile değer. Şimdi bir de o edeb, nezâhat ve nezaket âbidesi, efendi olarak doğmuş ve insanlığın efendisi olmuş Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) maruz kaldığı onca eziyete rağmen hiç sesini çıkarmadığını düşünün; hiç "ah!" etmeden duruşu ne müthiş bir hadisedir. Şair sanki onun için söylemiş:

*"Âşıkım dersin bela-i aşktan âh eyleme!
Âh edip ağyârı âhından âgâh eyleme!"*

Cenab-ı Hak (celle celâluhû) O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) hislerini tercüme edip göndermesine ve insanların Peygamber'e karşı eziyet işlediklerini bildirmesine rağmen O (sallallâhu aleyhi ve sellem), yine de herkese karşı çok açık davranmıştı. Meseleler O'nun o herkese açık meclislerinde müzakere edile edile bir taraftan vuzûha ve inkişafa kavuşuyor, diğer taraftan da meknî

istidatlar ve kabiliyetler ortaya çıkma imkan buluyordu.

16.11.2007 - Adanmış Bir Ruh, Kimseye Yüzsuyu Dökmez

Bilhassa imana ve Kur'an'a hizmet yolunda bulunan insanlar, mutlaka kendilerini iktisada alıştırmak zorundadırlar. Aksi halde, itibarlarını yitirme, güven kredilerini kaybetme ve davalarına laf getirme ihtimalleriyle karşı karşıya kalırlar.

Oysa, itibar ve güven, hizmet erleri için en geçerli akçe ve en büyük sermayedir. Güvenilirliğini yitirmiş bir mü'min, irşad vazifesini yaparken kendisine lazım olan bütün sermayesini kaybetmiş demektir.

Bundan dolayı, adanmış bir ruh, hiç kimseye el açmamalı, yüzsuyu dökmemeli ve vaktinde geri verme imkânına sahip değilse başkalarından tek kuruş almamalıdır. Dava adamı yaşama zevki, hayat kaygısı, rahat tutkusu, lüks arayışı ve israf alışkanlığından fersah fersah uzak kalmalıdır. O, süt gibi duru, su gibi berrak ve toprak gibi mütevazı halini ömür boyu korumalıdır. Kendisinden öncekileri yiyip bitiren lüks, israf, debdebe ve ihtişam onun evinden içeri girememeli, hele gönlüne yol bulamamalı ve ona hükmedememelidir. O, asla tavanlardaki boya, zeminlerdeki cilâ, masalardaki ibrişim ve yataklardaki atlaslarla kadr ü kıymetini yüceltme, giyim-kuşamla beyan ve düşüncelerine ağırlık kazandırma, maddi debdebe ve ihtişamla dünya meftunlarına sempatik görünme peşinde olmamalı ve İslam'dan başka vesile-i izzet aramak suretiyle maskara durumuna düşmemelidir.

Unutulmamalıdır ki, mü'minler şekil ve düşünce değiştirmekle, kılık-kıyafet ve hayat tarzı açısından başkalarına benzemekle diğer kültürlerin temsilcilerine karşı asla şirin görünemezler; böyle yapmakla, sadece ruhlarını ipotek etmiş ve kalblerini de öldürmüş olurlar. Davranışlarındaki oynaklık, düşüncelerindeki renksizlik ve hayatlarındaki fantezilerle başkalarının gönlüne gireceklerini ve onları kendi düşünce çizgilerine çekeceklerini zannedenler, farkına varmadan yabancılara iltihak etmeye ve onların fikir atmosferleri içinde eriyip gitmeye mahkum zavallı kimselerdir. Ancak israf ve lüksten alabildiğine uzak duran, hep iktisat ve istigna ruhuyla yaşayan ve izzeti, Din-i Mübin'e bağlılıkta arayan mefkûre kahramanlarıdır ki, ev yerine bir çadırı da mesken tutsalar, her öğün kuru ekmekle de karın doyursalar, üzerlerine elbise diye bir çuval da geçirmiş olsalar, -Allah'ın inayetiyle- başkalarına tesir edip kalb kapılarını açacak olanlar

işte onlardır.

16.11.2007 - İsrâf, Nimeti Gönderene Karşı Saygısızlıktır

İktisat; haddi aşmamak, aşırı gitmemek, gereğinden az veya çok harcamaktan kaçınmak, itidal ile hareket etmek ve orta yolu tutmak manalarına gelmektedir. İktisadın zıddı israftır. İsrâf ise; lüzumsuz yere harcamak, istihlâkta (tüketimde) aşırı gitmek, gereğinden fazla yiyip içmek ve Cenâb-ı Hakk'ın lutfettiği nimetleri boş yere sarf etmek demektir.

İktisat, her şeyden önce manevî bir şükürdür; çünkü muktesid insan, Mün'im-i Hakiki'ye ve dolayısıyla O'nun verdiği nimetlere karşı hürmet hisleriyle dolar, onların ardındaki rahmet-i İlâhiyeyi daha iyi kavrar; Rezzak-ı Hakiki'yi bilmenin hasıl ettiği ulvî duygular sayesinde nimetlerden daha derin lezzet duyar; kendisine bahşedilen o kıymetli hediyeleri boşa harcamaktan kaçınır, onları ihtiyaç miktarınca kullanır. Böylece, hem bir manada bedenine kesintisiz perhiz yaptırdığı ve itidal üzere yaşadığı için hep sıhhatli kalır, hem Cenâb-ı Hakk'ın verdiklerine kanaat ederek onları dengeli kullandığından başkalarının eline bakma zilletinden kurtulup izzetini korur, hem de bu manevî şükrüne bir mükafat olarak, hakkında bir bereket vesilesine dönüşen iktisat sayesinde, devamlı ziyade nimetlere kavuşur.

İsrâf ise, nimetlere ve onları gönderene karşı saygısızlık olduğu gibi, kanaatsizlik, hırs ve zillet misillü marazların da menşeidir. Zira, müsrif adam, ilahî takdire ve alın teriyle elde ettiğine razı olmaz, sürekli daha fazlasını ister; hiç şükretmez, daima şekvâda bulunur; helal rızkını az bulur, gayr-i meşru olup olmadığına aldırmadan daha külfetsiz ve daha çok kazancın peşine düşer, hatta o yolda izzet ve haysiyetini dahi feda eder. Bu itibarla, iktisat, nimetlerin artarak devam etmesinin ve izzetle yaşamamanın önemli bir vesilesi olduğu gibi, israf da bereketin kesilmesinin ve zillete düşmenin mühim bir sebebidir.

Şeytana kardeş olma tehlikesi var

İktisat eden insan, Allah'ın hoşnutluğuna ve Hak dostluğuna yürüyen bahtiyar bir kuldur; müsrif kimse ise, israf yolunda sadece İblis'in arkadaşlığını bulur, şeytanlara kardeş olur. Nitekim, *"Yakınlarına, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver, ama sakın saçıp savurma. Çünkü savurganlar şeytanların kardeşleri olmuşlardır. Şeytan ise Rabb'ine karşı pek nankördür."* (İsrâ, 17/26-27)

mealindeki ayet-i kerime bu hakikati ifade etmektedir.

Evet, Kur'an-ı Kerim saçıp savurmayı yasaklamakta ve savurganlığı şeytanî bir sıfat olarak anlatmaktadır. Saçıp-savurmanın az ya da çok harcama ile değil, harcamanın yapıldığı yerle alâkası vardır; bu açıdan, saçıp savurmadan maksat, "doğru olmayan yerlere harcamada bulunmak"tır. İslam âlimlerine göre, bir insan bütün malını-mülkünü Allah yolunda infak etse de savurganlık yapmış sayılmaz; fakat gayr-i meşru bir iş için sadece birkaç kuruş da harcasa yine "saçıp savurmuş" kabul edilir.

Özellikle içinde yaşadığımız zaman diliminde iktisat etmeyen kimselerin, zillate, manen dilencilığe ve sefalete düşmeleri kaçınılmazdır. Bugün israf, toplumun hemen her kesiminde büyük bir felaket halini almıştır. Çünkü lüks sayılabilecek pek çok eşya artık zaruri ihtiyaç maddesi telakki edilmektedir. Öyle ki medeniyet, bedeviyete nispeten adeta hayatı birkaç kat ağırlaştırmış, insanı el emeği ve alın teriyle kazanıp helal çizgide yaşayamaz hale getirmiştir. Büyük şehirde meskûn bir insanın, orta halli bir gelirle iâşesini karşılayabilmesine neredeyse imkân yoktur. Zira ihtiyaç kabul edilen maddelerin listesi o kadar uzayıp gitmektedir ki, iktisadı esas almayan, iffet ve izzetini koruma kararlılığında olmayan kimseler, çoluk çocuğu memnun edebilmek için çalıp çırpırmaktan, meşru olmayan işler yapmaktan ve iç içe fenalıklara girmekten başka çarelerinin kalmadığına inanabilmektedirler.

Maalesef, şimdilerde, reklam vasıtasıyla iyice azgınlaştırılan tüketim hastalığı, dar gelirli kimselere de sirayet etmiştir ve artık çeşitli hırsızlıklar, rüşvetler, spekülasyonlar, iğfaller, kaçakçılıklar ve aldatmalar ortalığı kasıp kavurmaktadır. Dahası, bu zamanda lüks ve israfı besleyen para pek pahalıdır. Birinci sınıf hayata nâil olma düşüncesindeki kimseler, çoğu zaman haksız ve külfetsiz çok kazanç elde etme mukabilinde izzet, haysiyet, namus ve iffetlerini rüşvet olarak vermektedirler. Hatta dinin mukaddes saydığı nice değeri dünya menfaatlerine peşkeş çekmektedirler.

Hâlbuki Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz "İktisat eden, ailesini geçindirme hususunda darlık çekmez." mealindeki hadis-i şerifiyle, helal kazançla ve insan haysiyetine yakışır bir şekilde aile fertlerine bakmanın sırrı olarak iktisat yolunu göstermiştir. Gerçekten de, insan yeme-içmesinde, giyim-kuşamında, ev ve eşya hususunda Ashab-ı Kiram efendilerimizin hayat tarzını örnek alsa, onlara ittibaen mütevazı ve sade bir gidişat tuttursa, lüks ve fantezilerden uzak kalsa, buna birden bire muvaffak olamasa bile, yavaş yavaş

Öyle bir hayatı tesis etmeye çalışsa ve aile efradını da bu anlayışa göre yaşamaya alıştırsa, Allah'ın izniyle o, mutlaka iktisadın bereketini görecek, çok az bir iâşe ile yetinmesini bilecek ve asla helal dairenin dışına çıkmayacak, böylece kimseye el amayan aziz bir insan olarak hayatını devam ettirecek ve belki pek oklarına da bu mevzuda hüsn- misal teşkil ederek, onları da zillet ve sefaletten kurtaracaktır.

23.11.2007 - Efendimiz, Fakirliğı Tercih Etmişti

Allah Resûlü ve Hazreti Ebu Bekir gibi has dairedaki bir kısım arkadaşları, maddî hayat itibarıyla en fakirâne yaşayan insanlardı. Hem de onlar bu hale kendi ihtiyarlarıyla razı oluyorlardı.

Şayet isteselerdi, herkesten daha müreffeh yaşayabilirlerdi. Zira Resûl-i Ekrem Efendimiz sadece kendisine verilen hediyeleri dağıtmayıp yanında bıraksaydı, o günün maddeten en zenginlerinden biri olabilirdi ama öyle yapmayı hiç düşünmedi. O, ümmetini helâlinden kazanıp zengin olmaya teşvik ettiği halde kendisi hem kıyamete kadar gelecek olan bütün irşad erlerine örnek olmak hem de ahiret meyvelerini ötelere bırakmak için fakirliğı ve zahidâne bir hayatı ihtiyar etti.

Öyle ki, bir gün Fazilet Güneşi (aleyhi's-salatü ve's-selam) iki arkadaşı ile beraber Ebu Eyyûb el-Ensârî hazretlerinin evine gitmişti. Evin hanımı onları karşılamış, Ebu Eyyûb Hazretleri de hemen bir hurma salkımı kesip getirmiş, kutlu misafirlerine ikram etmişti. Allah Resûlü "Bu hurma dalını niye kestir, meyvesinden toptasaydın ya!" buyurunca, ev sahibi, "Ya Resûlallah, evime şeref verdiniz; size hem kuru hurmasından, hem tam olgunlaşmayanından, hem de olgun tazesinden tattırmak istedim, onun için dalıyla beraber getirdim." demişti. Ebu Eyyûb el-Ensârî hazretleri, bu kutlu misafirlerine hurma ikram etmişti ama bununla yetinemezdi. Hemen kalkıp dışarı koşmuş, bir oğlak tutup kesmiş ve sonra onun yarısını kebab yapmış, diğer yarısını da suda pişirmişti. Şefkat Peygamberi, sofraya konulan etten bir parça almış, onu bir yufkanın içine koymuş ve "Ey Ebâ Eyyûb! Bunu Fatıma'ya götür; zira günlerden beri o böylesini tatmadı." buyurmuştu. Ebu Eyyûb da hemen bu emri yerine getirmiş ve tekrar aziz misafirlerinin yanına dönmüştü.

Herkes yemeğini yiyip doyunca, Rehber-i Ekmel (sallallahu aleyhi ve sellem) "Serin gölge, ekmek, et, hurma, henüz olgunlaşmamış hurma, olgun taze hurma ve soğuk su..." demiş; bunları sayarken de mübarek gözleri yaşlarla dolmuştu. Sonra sözlerine şöyle devam etmişti: "Nefsim kudret elinde olan Yüce Allah'a yemin ederim ki, işte bunlar da sorulacağınız nimetlerdendir; Allah Teâlâ "Sonra o gün size verilmiş olan her nimetten sorguya çekileceksiniz." (Tekâsür, 102/8) buyurmuştur; evet, işte bunlar, o kıyamet günü sorgulanacağınız nimetlerdendir." Peygamber Efendimiz'in bu sözü, orada hazır bulunan Ashab-ı

Kirama öyle ağır gelmişti ki, hepsi derin derin mülâhazalara dalmışlardı. Bunun üzerine Müşfik Nebi şöyle buyurdu: "Bu türlü nimetlere rastlayıp da onlara el uzattığınızda "Bismillah" deyin; doyduğunuz zaman da, "Sonsuz şükürler olsun Allah'a ki bizi doyurdu, nimetlerle serfiraz etti ve lütf u ihsana erdirdi." diyerek o nimete şükredin."

23.11.2007 - Mü'min, Zengin de Olsa Mütevazı Olmalı

İslamiyet'te esas olan, dünyayı kalben terk etmektir, kesben değil. Bu açıdan, bir mü'min, tam bir ehl-i dünya gibi çalışıp kazanabilir ve Karun kadar zengin olabilir.. olabilir, zira o, iktiza ettiği an, elinde-avucunda ne varsa, hepsini Allah'ın rızası istikametinde infak edebilir.

İşte, malî imkânları geniş olan ve helalinden kazanan böyle zengin kimselerin müreffeh yaşamalarına bir şey denilemez. Dinin helal kıldığı çerçevede yeme-içme, rahat etme, Cenâb-ı Hakk'ın lütfettiği nimetlerden meşru dairede faydalanma, cismaniyet ve maddî hayat itibarıyla onları kullanma kula verilmiş bir haktır. Evet, Mevlâ-yı Müteâl, nelerden istifade etmeyi mübah kılmışsa, onlardan yararlanma kulun hakkıdır; bir kul, bu hakkı ister şahsı adına isterse de gelecek nesiller hesabına kullanabilir; bu onun imandaki derinliğine ve himmet ufkuna bağlıdır.

Ne var ki, insan bazı alışkanlıklar edinince, o yolla bir kısım sûiistimallere de kapı aralayabilir. Bu açıdan, mütevazı ve sade bir hayat tarzıyla iktifa edip sonra da Allah'ın ihsanlarını yine O'nun rızasını kazanma istikametinde değerlendirmek inanan zenginler için de önemli bir esas olmalıdır. Çünkü israf bizâtihi çirkindir; dolayısıyla, fakir ya da zengin her mü'min, helallerden ve mübahlardan istifade ederken bile aşırıya kaçıyor ve tehlike sath-ı mâilinde dolaşıyor olma endişesiyle temkinli davranmalıdır.

Rehber-i Ekmel (aleyhi ekmelüttehâyâ) ve Ashab-ı Kiram efendilerimiz, özellikle belli bir dönemden sonra, her türlü ferah-feza yaşama imkânlarına sahip olmalarına rağmen, mütevazı ve zâhidâne bir hayatı tercih etmişler ve buradaki her nimetin hesabının ötede sorulacağı inancıyla hep dünya-ahiret muvazenesini gözeterek yaşamışlardır. Allah'ın helâlinden ihsan ettiği nimetlere karşı şükürle mukabelede bulunup, sonra bu mala terettüp eden bütün hakları yerine getirirken İslâm'ı ilâ etme ve insanlara faydalı olma mülâhazalarının dışında bir düşünceye girmemişlerdir. Evet, onlar hiç mal biriktirmemiş ve asla tûl-i emele kapılmamış, sürekli ahiretin yamaçlarına müteveccih olmuşlardır.

Nitekim Hazreti Ebu Bekir'in (radiyallahu anh), kendisine takdim edilen bir bardak soğuk su karşısındaki tavrı bu hakikatin en güzel şahitlerinden biridir: Evet, halifeliği döneminde kendisine bir bardak soğuk su verilir. Sıddık-ı Ekber, birkaç yudum içip iftar eder ve ardından gözlerinden damla damla yaş dökmeye

başlar. Akabinde öyle hıçkırarak ağlar ki, etrafındakileri de ağlatır. Bir müddet sonra, dostları "Seni bu derece ağlatan nedir?" diye sorarlar. Der ki: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) önündeki bir şeyi eliyle iter gibi yapıyor ve "Benden uzak dur, benden uzak dur!" diyordu. Sordum, "Ya Resûlallah! Birini uzaklaştırmaya çalışıyorsunuz ama ben kimseyi göremiyorum?!" Buyurdular ki: "Dünya, içindeki bütün debdebesiyle karşımda temessül etti ve bana kendisini kabul ettirmek istedi; ben de ona 'Benden uzak dur!' dedim. Bunun üzerine o, çekip giderken, 'Vallahi sen benden kurtulsan da, senden sonrakiler elimden kurtulamayacaklar. Kendimi sana kabul ettiremedim ama sonrakiler peşimden koşacaklar' dedi." İşte, bu bir bardak soğuk su ile dünya bana kendini kabul ettirmiş olur mu diye endişe ettim ve onun için ağladım.

Adanmış ruhlar gösteriştan uzak yaşamalıdır

Bir başka gün, Nebiler Serveri, oruç tutmuştu; iftar edeceği zaman kendisine bir bardak süt getirmişlerdi. Sahabe-i güzün efendilerimiz Resûl-i Ekrem'in hoşuna gidebilecek bir şey yapmak için can atarlardı; o gün de ikram edecekleri sütün içine biraz bal koymuşlardı. Peygamber Efendimiz, süttan bir iki yudum alıp balın tadını hisseder hissetmez elindeki kabı mübarek dudaklarından uzaklaştırarak, "Bu nedir?" diye sorunca, "Ya Resûlallah, hoşunuza gideceğini düşünerek süte biraz bal karıştırdık!" cevabını vermişlerdi. Bunun üzerine Beyan Sultanı elindeki kâseyi yere koyarak şöyle buyurdu:

"Dikkat ediniz! Ben bunun içilmesini haram kılmıyorum; fakat bilin ki, kim (yemesinde-içmesinde, giyiminde-kuşamında) Allah için mütevazı olursa, Allah onu yücelttikçe yüceltir; kim de kibirlenir ve büyüklük taslarsa, Cenâb-ı Hak onu da alçalttıkaç alçaltır. Kim iktisatlı hareket ederse, Allah onu zengin kılar; kim de israf ederse, Cenâb-ı Hak onu fakr u zarurete mübtela eyler.. ve kim Allah'ı çokça zikrederse, Mevlâ-yı Müteâl ondan hoşnut olur."

Sözün özü; iktisat, insanı kanaatkâr kılar; hadis-i şerifin ifadesiyle "Kanaat, tükenmez bir hazinedir." ve "Kanaat eden aziz yaşar; tamah eden zillate düşer." İktisat, berekete ve izzetli yaşamaya vesile olur. İsrâf ise, kanaatsizliğe, sürekli hayattan şikayet etmeye, hırsa, riyaya ve ihlâssızlığa sebebiyet verir; insanın izzetini kırar ve onu başkalarına yüz suyu dökmeye mecbur eder. Bütün mü'minler iktisat ve istiğna ruhunu hayatlarının esası yapmalıdırlar; fakat özellikle de adanmış ruhlar, yeme-içme, giyim-kuşam, ev-bark, araba ve eşya gibi bütün ihtiyaçlarını zaruret çizgisine göre ele almaya ve her meselede tevazu

kaidesine muvafık davranmaya çalışmalıdır.

30.11.2007 - Keşke, Hayat Boyu Beklentisiz Olarak Hizmet Edebilsek!

Keşke!.. hiçbir zaman, farklılık ve üstünlük mülâhazasına girmeden düz bir insan gibi hizmet etsek.

Keşke dünyanın dört bir yanında dolaşsak; din, dil, ırk ve renk ayırımı yapmadan insanların yardımına koşsak; dinimizi, doğru bildiğimiz hakikatleri anlatsak; ama bunu yaparken tamamen beklentisiz olsak.

Keşke!.. dupduru duygu ve düşüncelerimizi makam, mansıp, şan ve şöhrat gibi şeylerle hiç bulandırmadan kulluğumuzun gereğini edâ etsek. Hayatımızı sadece dinimizi anlatmaya, Rabb'imizi tanıtmaya bağlasak. Nerede yaşıyor ve nerede duruyorsak duralım; bulunduğumuz yerde sadece ve sadece insanlığın muhtaç olduğu ilâhî mesajı daha bir gürül gürül anlatmak için bulunsak. Duruşumuzu kendi geleceğimize değil insanlığın mutluluk ve huzuruna bağlasak. Ve sürekli O'nu düşünsak; O'nunla oturup kalksak. Gözlerimizin içine başka hayalin girmesine meydan vermesak. Keşke... Cenâbı Allah'ın rızasını aradığımız bu yolda, maddî menfaatler bir yana, manevî füyuzât hislerini bile hesaba katmadan bir nefer olarak hizmet etmek hepimizin hedefi olmalıdır. Samimi bir kul olarak O'nun rızasını aramak hiçbir şeye değıştirilemeyecek bir nimettir. Manevî makamlar, keramet, keşif, iç okuma ve bu şekilde insanlara müessir olma.. bunların hiçbirisi bizim ardına düştüğümüz hedefler olamaz. Rabb'imizin lütfu olarak bu türden bir nimete mazhar olursak, onu da derin bir şükür mülâhazasıyla karşılar; meseleyi yine her nimetin asıl Sahibine bağlar ve hatta bir istidracı maruz kaldığımız korkusuyla tir tir titreriz.. titreriz de ayağımızı kaydırmaması için yine O'nun engin rahmetine sığınırız.

İnsan her zaman bu çizgisini koruyamayabilir; fakat temelde böyle bir duyguya bağlı olursa asla kaybetmez. Evet, insan bazen hata edebilir. Hata etmemek değil, bağlandığı kapıya sıkıca yapışmak ve oradan ayrılmamak esastır. Zaten Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) de "Her insan hata edebilir. Hata işleyenlerin en hayırlısı tevbe edenlerdir." buyurmuyor mu? Cenâb-ı Allah günah işleyenleri kapısından kovmamış; tevbe etmeleri için onlara fırsatlar vermiştir. Bir anlık sürçmesine rağmen tekrar doğrulup kulluk yoluna râm olanlar rahmet kapısının kendilerine daima açık olduğunu görmüşlerdir. Fakat verilen bu fırsatları değerlendiremeyip hata ve gûnahta

ısrar edenler O'nun rahmet kapısından kopup gitmiştir.

30.11.2007 - İman Hakikatleri Akla Ters Değildir

Akıl, önemli bir unsurdur. Eline bir rehber ve pusula verildiği takdirde, o rehber ve pusulaya bakmak suretiyle çok hayati şeylere imza atabilir.

Bu itibarladır ki biz, akıllı külliyen nefyetmiyoruz; etmiyor ve bir kısım tecrübecilerin, pozitivistlerin iddia ettikleri gibi "Akıl, katiyen hakikate ulaştırmaz" veya rasyonalistlerin iddia ettikleri gibi "Hakikata ulaştıran tek şey varsa o da akıldır" da demiyoruz. Nasıl diyebiliriz ki, bize göre, ilmin sebepleri üçtür:

Birincisi, akl-ı selimdir. Akl-ı selim, bozulmamış, akledebilen akıl demektir. Ben buna "şartlanmamış akıl" da diyorum. Aynı bir yaklaşımla Allah'ın sevmediği, istemediği şeyler gelip akla yerleşmekle aklın istikameti değişmemişse, işte bu akıl, selim veya sâlim akıldır.

İkincisi, haber-i mütevatirdir. Bunu az sonra arz etmeye çalışacağım.

Üçüncüsü, havass-ı selimedir. Yani insanî duyuların daha doğrusu havassın selametidir. Bu, el yordamıyla kavranılacak şeyler için elin sağlamlığı, gözle görülecek şeyler için gözün sağlam görmesi, kulakla duyulacak şeyler için de kulağın sağlam olması demektir. Yani dokunma, koku alma, tatma, duyma ve görme gibi beş duyu organının sağlamlığı da ilmin sebeplerinden biridir. Ancak her şeyi müşahedeye dayayanlar da ilmi sadece bunlara vermek suretiyle diğer esbab-ı ilmi görmezlikten gelmektedir.

Ayrıca yukarıda işaret edildiği gibi ilmin diğer bir sebebi de haber-i mütevatirdir. Haber-i mütevatir, yalan üzerine bir araya gelip ittifak etmeleri muhal bir cemaatin verdiği haber demektir. Halk arasında mütevatir sözü daha ziyade yalana ve ekazibe denir. Oysa ki mütevatir, en doğru haber demektir. Mesela pek çok insan Amerika'ya gitmemiştir. Şimdi ben kalkıp "Amerika diye bir yer yoktur" desem herkes bana güler. Pek çok kimse gidip görmediği halde yalan üzerinde ittifak etmeleri mümkün olmayan bir cemaat böyle bir yerin olduğunu anlattığı için buna inanılır. İngiltere'de Arz'ın küre olmadığına ve Ay'a da gitmenin imkansızlığına inanan ve bunu iddia eden bir cemiyet var. Bizim içimizde de bu görüşte olan bazı kimseler olabilir. Onlara göre Ay'a gidilmez. Çünkü Ay nurdur. İnsanın gözleri kamaşır. Ay, oraya gidenleri yakar. Bununla beraber yalan üzerine ittifakları muhal olan bir grup, Ay'a gidildiğini ve

üzerinde araştırmalar yapıldığını söylediği için biz bunlara inanırız. İşte böyle haberlere mütevatir haber denir.

Akıl, vahyin ışığı altında hakikati keşfeder

Bizim ilim adına mesnet olarak kullandığımız pek çok konuda yüz yirmi dört bin veya iki yüz yirmi dört bin peygamber "bu böyledir" diye haber vermektedirler. Aynı zamanda nebilerin vahiy yoluyla "bu böyledir" dedikleri meseleleri, zevken ve keşfen gören, müşahede edip ruh ve vicdanında duyan yüz yirmidört milyon veya ikiyüz yirmidört milyon evliya da "bu böyledir" demektedir. Biz, buna da mütevatir diyoruz. Böyle bir haberi tekzib etmek, ilmî hakikatlara ters düşmek ve temerrüd göstermek demektir. Onun için biz ilme sebep olarak sadece akıllı kabul etmiyoruz. Yani rasyonalistlerin anladığı manada akılcı değiliz. Akla ve müşahedeye, aynı zamanda haber-i mütevatire de inanıyoruz. Oysaki ne müşahedecinin ne de akılcının müşahadesi içinde tevatürün yeri vardır. Bu şekilde biz, ilmi meseleleri kapsamlı bir hüviyetle ele alıyor, "en makul şekliyle ilim ancak böyle elde edilir" diyoruz.

Aklın bir yeri vardır. Akıl vahyin ışığı altında hakikati keşfetmek için önemli bir alettir. Müşahedenin de bir yeri vardır. Gerçek mesnedi Kur'an'da görmek suretiyle müşahade bizi fünün-u müsbeteye götürür. Darwin bir kısım müstehâse (fosil) ve beşeri, hayvanî fosiller üzerinde çalışmalar yapmış, bir kısım hakikatlara gitmiş, meseleleri müşahedelerine dayandırmış ve bir iskelet bulduğu zaman onunla tekamülü yorumlamaya çalışmıştı. Keza maymunların şeklini ve şemailini görünce "bundan insan olabilir" diyerek nazariyesini yine bu tür müşahadelere dayandırmıştı. Ancak o, bu mevzuda tevatürü sem'i itibara hiç almamış ve vahy-i semaviye de kulağını tıkamıştı. Neticede Hz. Mesih'in getirdiği envar ve esrarın dışında bir sapma yaşamıştı ki iddia ettiği bu şeylerin hepsi birer nazariyeden ibaret kalmıştı.

Evet bunlardan anlaşıldığı üzere sadece müşahade ilim adına yeterli değildir. Müşahadenin içinde akıl olmalı, akılla ilmî terkiplere varılmalı ve onunla yeni buluşlara gidilmelidir. Aynı zamanda bunun içinde tevatür de bulunmalıdır. Çünkü akıl sadece vasıtaadır. Hz. Mevlana'nın dediği gibi akıl, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yoluna kurban olduğu zaman, toprak mertebesinde evc-i kemala çıkacaktır. Biz, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in bir prensibi olarak hakikati anlamada akıllı bir vasıta olarak kabul ediyoruz. Onun için mücerret aklın bir kısım iddialarda bulunması, bazılarının "aklım almadı" demesi bir imani hakikatin inkarına yol açmamalıdır. Evvela bunu diyenin aklının tam olup

olmadığı sorgulanmalıdır. Nice fatîn ve fetanette de zirve kimseler, böylelerinin iddia ettiği şeyin aksini iddia etmektedir. Bu, nebi ve veliden olabileceği gibi feylesoflardan da olabilir. Mesela Descartes, Leibniz ve Malebranche akılcı insanlardır ama "Allah vardır" demektedirler. Hatta bunlardan bazıları bizim anladığımız mananın da ötesinde bir bakıma spritüalist bir anlayış içinde "Allah vardır ve her şey O'dur. Siz birer gölgeden ibaretsiniz. Bizi aldatıyorsunuz." diyecek kadar meseleyi ileri götürmüşlerdir. Demek ki çok akıllı kimseler de Allah'ın mevcudiyetini kabul etmektedir. Mesela Shakespeare ve Goethe de Allah'a inanıyordu.

Evet akıl, inkarın aleti değildir. Aklı iyi kullanamayan aklın açtığı gayyaya baş aşağı düşer. Aklı, tevatürü ve havass-ı selimenin semeratını birbirinden ayırmadan, kelime-i vahide ile Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in yolundan ayrılmadan onların cadde-i nuraniyesinde gidenler ise aldanmamıştır, aldanmayacaktır. O caddeyi terk eden ve akıllı geçinenler ise aldanmışlardır ve aldanacaklardır.

07.12.2007 - İnsanda, Allah'a Ait Hakikatlerin Gölgelele Mevcuttur

Bizde Cenab-ı Hakk'a ait bir kısım hakikatlerin gölgelele vardır. Biz bu gölgelele sayesinde bunların birer asılları olabileceğı kanaatine varırız. Bu sınırlı şeyler, her şeyiyle sınırsız birinden gelir.

Hatta bizdeki tûl-u emel, ölmeme arzusu, ebediyet iştiyakı, cennet isteğı, Cenab-ı Hakk'ın ebediyetinden gelen arzulardır. Bu sınırsızlık arzusu Allah'tan gelmeseydi bizde böyle bir arzu olamazdı. Evet, her insan kendi kendine: "Babam öldü. Ondandır evvel dedem öldü ve bütün bunlar bana kati telkin etti ki, ben de burada ebedi değılim." diyebilir. Herkes bu telkin altında kalıp da böyle ebedi olmadığına öyle inanmalıdır ki, hiçbir mûlahaza onun o kanaatini değıştirmemelidir. Bununla beraber bin tane vâiz ve nâsih on ders verse ve fâni olduğunu anlatsa o yine "Ah beka!" der. Bu, Hâlık'taki ebediyetten insan ruhu, fıtratı ve vicdanına in'ikas eden bir hakikatin ifadesidir. Onun için Rasyonalizm'in kurucularından Descartes "Bende bir kısım nâmütenâhi arzu ve istekler var. Bunlar, benden olamazlar. Çünkü ben sınırlıyım. Etrafımdaki eşyadan da olamaz. Çünkü onlar da sınırlı. Öyleyse bende kendisini gösteren bu nâmütenâhilik arzusu bir nâmütenâhiden geliyor." der.

Bunun gibi her vicdan sahibi kendi vicdanını dinlediğı zaman kendisinde eksik ve gedik birer evsaftan ibaret olan hakikatlere tutunmak suretiyle bu gölgelelerin asıllarının ve hakikatların hakikati olarak Zat-ı Vacibu'l-Vücut'ta bulunduğunu görüp gerçeğı idrak edecektir. O zaman insanın hakikatini oluşturan sıfat, esma ve şuunât-ı ilahiyenin nokta-i mihrakiyesi bir varlık, kısmen bunları kendisine mal edecek ve, "Bunlara ben sahibim" diyecektir. Daha sonra bunlardaki eksiki ve gediğı görerek eksik ve gedik olmayan, her zaman münezzeh ve mukaddes bulunan esma ve sıfata intikal edecek ve her şeyi Allah'a verecektir.

07.12.2007 - İnsan, Allah'ın İsimlerine Ayna Olabilecek Zenginliktedir

İnsan, Cenab-ı Hakk'ın esmasının nokta-i mihrakiyesidir. Kâinata dağılan esma-i ilahi, insan mahiyetinde belli bir noktaya tevcih edilmiştir. İnsan, bin bir esma-i ilahinin cilvegâhı veya kısım-ı azamının tecelli ettiği bir varlıktır. Bu mahiyetiyledir ki insan, Cenab-ı Hakk'ın esmasına ayna olabilecek zenginlikte yaratılmıştır.

Bir diğer husus, insan kendisinde bulunan sınırlı ve nakıs vasıfların çehresinde nakıs olmayan birinin esma ve sıfatlarını okuyabilir. Evet insan, varlığıyla bunları kendisine veren ve ihsan edenin hazinesinde her şeyin bulunduğu kanaatine ulaşır ve "Bunlar bana, O'ndan geliyor." der. Mesela onda bir cemal varsa, O Hz. Cemil'den, idrak varsa O'nun ilim sıfatından, irade varsa yine O'nun Mürid isminden, kudret varsa o da Kudret sıfatından geldiğini idrak edebilir. Yani insan kendisinde mevcut olan şeyleri gördükten sonra kendisini yaratan Zat'ta da bunların mevcut olduğu kanaatine varır.

Ayrıca bizde her şey sınırlı ve muhat, Cenab-ı Hak'ta ise nâmütenâhidir. Biz, bizdeki sınırlı şeylerle O'nda bunların nâmütenâhi olduğunu görürüz. Bizim iktidar ve gücümüz elimizin ulaştığı daire içinde cereyan eder. Bu itibarla da elimizin ulaşamadığı daire içinde tasarrufta bulunamayız. İşte biz, böylesine dar bir irade ve kuvvetle, kâinat çapında cereyan eden hadiselerle bakar, Hâlık'ın nâmütenâhi kudret ve iradesine muttali olur, belli ölçüde O'nu tanıma imkanına ulaşırız. Keza ilmimiz de dar bir sahada cereyan eder. Ayet-i kerimenin ifadesiyle Allah'ın bildirdiğinden başka bir şey bilemeyiz ve ancak O'nun dilediği kadar bir şeye muttali olabiliriz. (Bkz. Bakara, 2/255) Biz yarın ne olacağını bilemeyiz. Çünkü ilmimiz sınırlıdır. İşte bu kadar dar bir dairede cereyan eden sınırlı ilmimizle Hâlık'ımızda bunun nâmütenâhi olduğunu görürüz. Çünkü bütün kâinatı ezelden ebede kadar sarsmadan, bozmadan, bir arıza meydana vermeden, hadiseleri aksatmadan idare etmek öylesine muhit bir ilim ister ki, en ilk sebeple en son müsebbebi birden görsün ve her şeyi arızasız sevk ve idare etsin. Evet, sebep ve müsebbebi vaz' eden O, onları gören O, sağlam bir tenasüp içinde onları birbirine bağlayan O, muhit ilmiyle her şeyi planlayan, keşfeden, kontrol eden ve hepsinin üzerinde nigezbân olan da yine O'dur (celle celaluhu).

Allah her varlıkla nasıl konuşur?

Konuya Üstad Bediüzzaman'ın yaklaşımı bir hayli enfestir. O, şöyle der: Mutlak ve muhit bir şeyin hudut ve nihayeti olmadığından ona bir mahiyet biçilemez, bir suret ve taayyünle hükmedilemez. Mesela zulmetsiz daimi bir ziya bilinemez ve hissedilemez. Ne vakit hakiki veya vehmi bir karanlık haddi çekilir, işte o zaman bilinebildiği kadar bilinir. İşte Cenab-ı Hakk'ın ilim, kudret gibi.. sıfatları; Hakîm, Rahîm gibi.. isimleri, muhit, hudutsuz, şeriksiz olması itibariyledir ki, onlar mahiyet-i nefsu'l-emriyelerine uygun bilinemez ve hissedilemezler. Bu gibi isim ve sıfatların hakiki nihayet ve hadleri olmadığından farazî ve vehmî birer had çizilmelidir ki bilinebilsinler. İşte onu da vehmî ve hayalî evsaf ve buudlarıyla enaniyet yapar. (30. Söz'den küçük bir icmal)

Esasen bizim kelimî (maksadı ifade) gücümüz de oldukça dardır. Değil Allah'a ait evsafın ve kâinat esrarının ifade edilmesi, kendi içimizde oluşan mefhumları dahi ifadeden aciziz. Zannediyorum hiç kimse içinde hissettiklerini tam ifade edemez. Onun için büyük şair, "Ben o nağmeden müteheyyicim ki yoktur ihtimal-i terennümüm" der. Bundan anlaşıldığı üzere içte hissedilen şeyler çok başkadır. Şimdi gelin Cenab-ı Hakk 'ın kelim sıfatına bakalım. Allah bütün kâinata ve bütün insanların kâlbine bir anda ilhamda bulunur ve konuşur. Her kalb, vicdanında Mevla'nın sesini bîkemu keyf hissettiği zaman ve her vicdan Mevla'ya ait ilhamlara mehit olduğu zaman -bunlar mecazdırlar- Allah (c.c) onunla konuşuyor demektir. Cenab-ı Vâcibu'l-Vücud karıncadan alın da insana kadar her varlıkla konuşur. Allah, hayvanata da ilhamda bulunur. Nitekim "Allah arıya vahyetti" (Nahl, 16/68) ayeti bu hakikati ifade eder. Arı o muhteşem peteğini hazırlamasında, "sevk-i ilahi" diyeceğimiz Allah'ın ilhamıyla yapacağını yapar. Yeryüzünde veya diğer gezegenlerde ne kadar canlı hevam veya haşerat varsa hepsi her an Cenab-ı Hakk'ın sevkıyla sevk olunmaktadır. Demek ki, Allah, hususi telefonuyla bunların hepsiyle birden konuşmaktadır.

Bunun gibi duyma mevzuunda da biz, duyulacak olan şeylerin milyonda beş-altısını ancak duyarız. Bir defasında Hac'da şöyle bir hal yaşamıştım. Cenab-ı Hak, her elini açıp "Ya Rabbi" diyene "Lebbeyk" diyor ve birinin duasını dinlemesi, diğerinin duasının dinlenmesine mani olmuyor.

Evet milyar defa milyar diller O'na dua eder de Allah hepsinin duasını duyar. İşte biz de mahdut ve sınırlı duyuşumuzla Cenab-ı Hak'taki bu sınırsızlığı idrak ederiz.

14.12.2007 - Kulum Beni Nasıl Zannederse Öyleyim!

Rabb'imizin her şeyi bizim hesabımıza planladığını, hep bizi kurtarmaya matuf, bizi hep bir yere celbetmeye, cezbetmeye matuf olarak yarattığını görmek lazım. Namazı, orucu, haccı, zekâtı.. bela ve musibetler karşısında tavır değiştirmeden sağlam bir duruşu.. ahirete gitme isteğine rağmen O'nun emrine inkıyaden biraz daha burada kalmaya tahammül etme zorluğunu.. hepsinin bizim lehimize planlandığını görmek ve hatta kendisine mülâkî olma (kavuşma) hususunda bile durumumuzu bu çizgide ayarlamak lazım. Mülakatımızın (buluşma, görüşme) daha derince olması için "Benim burada kalmamı murat buyuruyorsan ben Sana firaka da katlanacağım. Vuslata da 'Bir miktar daha dur.' diyeceğim." deyip dünyanın boğucu atmosferini nimet bilmek lazım. Evet, bütün bunları bizim lehimize olan şeyler olarak görmeliyiz. Bu, Rabb-i Rahîm hakkında hüsnü zandır.

"Kulum Beni nasıl zannederse Ben öyleyim." hadis-i şerifini dar çerçevede anlamamalı; yani, "Beni affeden bir Rabb'im var, mağfiret eden bir Rabb'im var, iyi yola sevk eden bir Rabb'im var." bunlar hüsnü zandır. Fakat bir de hayatımız adına takdir buyurulan her şeyde, her hesapta biz esas alınmışız. Profil gibi her şey bizim üzerimize işlenmiş ve biz nazara verilmişiz. Sürekli bu yönüyle Rabb'imize bakmak, Rabb'imiz hakkındaki hüsnü zannın ifadesidir. Sizi sürgün eder, bir başkasını zindana atar, bir başkasını başka bir imtihana tâbî kılar; hep hüsnü zan etmek lazım. O gaddar (zulüm ve haksızlık yapan) değildir. Hâşâ gaddar diye bir ismi yoktur O'nun. Hattar diye de bir ismi yoktur.

Evet, her şeyin bizim için yaratıldığını fark edip Rabb'imiz hakkında hüsnü zanlı olma çok önemlidir. O'nu çok sevmek lazım. İnsan O'na delice âşık olsa hayatında en isabetli işi yapmış olur. Müslümanlar hakkında ne "dâllîn" (Fatiha, 1/7) denilmiş ne de "magdûbîn"; (Fatiha, 1/7) onlar, "sıratallezîne en'amte aleyhim" (Fatiha, 1/7) ehli olarak vasıflandırılmış. Bunu hem dua ve talep olarak söylememiz istenmiş, hem de bir hedef gösterilmiş; "Aman, sakın hidayet yolundan sapmayın. Semtine uğranılmaması lazım gelen şeylerin semtine yaklaşmayın. "İhdinassırâtal müstakîm sıratallezîne en'ssamte aleyhim" (Fatiha, 1/67) fırsatını da kaçırmayın."

14.12.2007 - Dua, Allah'la Gizlice Konuşmaktır

Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) me'sûratında pek çok istiâze ve dua vardır. Bu duaların bazılarının hangi durumlarda okunacağı belirlenmiş olsa da bazılarının ne için okunacağı bildirilmemiştir.

Mesela, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bazı şeylerin şerrinden, hususiyle de bilmediğimiz bir yerde yatıp kalkarken hevâm ve haşerâtın zararlarından emin olmak için *"Eûzü bikelimâtillâhi't-tâmmâti min şerri mâ haleka ve zerae ve berae - Allah'ın yarattığı, zürriyet halinde her tarafa saçtığı ve kusursuz meydana getirdiği şeylerin şerrinden yine O'nun tastamam kelimelerine ve vech-i kerimine sığınırım"* (Muvatta, Şi'r, 12; Müsned, 3/419) duasının okunmasını tavsiye etmiştir. Bununla beraber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), yaptığı her duada, duayı hangi gaye için okumak gerektiğini bildirmemiştir. Bundan dolayı bütün dualardaki ortak hakikati kavramak çok mühimdir. Evet, küllî bir nazarla bakıldığında dua ve münâcâtlarda esas olanın Hakk'a teveccüh olduğu anlaşılmaktadır. Yani Cenab-ı Hakk'a yapılan tazarru ve niyazların ortak noktası, O'na teveccüh etmek, O'na açılan kapının tokmağına dokunmak veya düğmesine basmak demektir.

Allah Teâlâ'ya yapılan dua ve niyazların bütünü için geçerli olan diğer bir hususiyet de bu duaların bizim kuvve-i mâneviyemizi takviye etmeleridir. Yani Hâkim-i Mutlak olan Allah, bizimle beraber olduktan, mü'min de bunun bilincinde olarak hareket ettikten sonra hiçbir kimsenin veya hâdisenin dua dua yalvaran bir mümine zararının dokunması mümkün değildir. Duaların mü'mine kazandırdığı sırlardan biri de Allah'a karşı yaptığı niyazların onun için çok yüksek bir moral kaynağı olduğudur.

Meselenin diğer bir yanı da şudur: Allah'a sığınılacak hususlardan istiâze edilmesi veya beklenen neticelerin istenmesi, bu hususların hârici şartlarına riayet edilmesini de iktiza eder. Bu konuyu bir misalle az daha açmak istiyorum:

Efendimiz'in yaptığı dualardan biri şöyledir: *"Allâhümme innî eûzü bike mine'l-hemmi ve'l-hazeni ve eûzü bike mine'l-aczi ve'l-keseli ve eûzü bike mine'l-cübni ve'l-buhli ve eûzü bike min galabeti'd-deyni ve kahri'r-ricâli - Allah'ım! Üzüntüden, tasadan, acizlikten, tembellikten, korkaklıktan, cimrilikten, borca yenik düşmekten, başkalarının ayağı altında iki büklüm kalıp ezilmekten, bazı insanların galebe ve tasallutundan Sana sığınırım."* (Buhari, Daavat, 36-38)

Efendimiz'in yaptığı bu duada istiâze ettiği hususlardan biri "hazen"dir. Hazen, tasa, keder ve işin sarpa sarması gibi manalara gelir. İnsanın içindeki tasa ve keder, bazen hem işlerin sarpa sarmasına hem de iradeyi felç eden bir çaresizlikle bunalımlara sebebiyet verir. Buna karşılık yapılacak şey Allah'a sığınma olmalıdır. Zira gerçek melce' ve menca (sığınılacak yer) Allah Teâlâ'dır; evet sadece O'na sığınılır ve her şey O'ndan beklenir. Böyle bir mülahaza, aynı zamanda kulun Rabb'isine karşı edebi ve saygısının gereğidir. Eskiden tekyelerde kapının arkasında "Edep Yâhû!" yazılıydı. Sahabenin de Hz. Peygamber Efendimiz'le (sallallahu aleyhi ve sellem) gizli bir şey konuşmak istediğinde -ayetin ifadesiyle- sadaka vermesi gerekirdi. (Bkz.: Mücadele, 58/12) Şüphesiz bu, onların mazhar olduğu nimete ve hiç de ucuz olmayan bir mülakata şükran nişanesiydi.

Bize düşen, sebeplere riayet etmektir

İşte mü'min, Allah'a yalvarmak, tazarru ve niyazda bulunmakla aslında O'nunla gizlice konuşmuş olmaktadır. Bu da bir manada kendi güç ve kuvvetinden teberri etme manasına gelir ki, müminin yaptığı böyle bir dua ile adeta "Kendi güç ve kudretimden teberri ettim ve Senin güç ve kuvvetine sığındım Allah'ım!" demektedir. "Allah'ım! Bütün eşrârın şerrinden, füccârın keydinden Sana sığınyorum" demenin yanı başında, "Nefsimin şerrinden de Sana sığınyorum." demiş olmaktadır. Böyle bir duada bulunma bu manaları ihtiva ettiği gibi bir de "Allahım! Eğer Sen muhafaza buyurmazsan hiç kimse beni koruyamaz." manasını da muhtevidir. Bu da, doğrudan doğruya O'ndan O'nu istemek demektir.

Mevzu ile alakalı mülahazalarımıza, ele aldığımız dua üzerinden devam edersek, tasa ve kederden sıyrılma meselesinin de bir mümin için çok önemli olduğunu söyleyebiliriz. Yani bu dua, insanın tasa ve kederlerinin ruhunu sarmasına sebep olan ihmal, söz ve davranışlardan uzak durmayı da nazara vermektedir. Bu açıdan böyle bir duayı yapan mü'minin aynı zamanda tasa ve kederlerden sıyrılma gayreti ve cehdi içinde olmasının gerekliliği söylenebilir.

Binaenaleyh hem düşünce ve duygularımızı hem de davranışlarımızı alakadar eden dua gibi bir meselede esbab her şey demek değildir. Bir diğer yönüyle de madem dua ile istediğimiz hususu hedef olarak ele alıyoruz ve bu husus bizim için bir gâye-i hayâl oluyor; hatta onunla matlâbımıza ulaşmak istiyoruz. Öyle ise bu isteklerimizin aksini netice verecek esbaba karşı tavır almamız gerekmektedir. Aynı zamanda arzu ettiğimiz hususlara ulaşmak için de

gerekli sebeplere riayet etmemiz lazımdır. Hususiyle de esbap dairesinde bulunduğumuz sürece -ki bu durum insanın ömrü bitene kadar devam eder- sebeplere riayet bizim için bir sorumluluktur.

Evet, her şey fertte başlar. Daha sonra himmeti toplum olan fertler, toplumun sesi ve soluğu haline gelir ve her yerde bunları soluklarlar. Bundan böyle de Yunus'un yaklaşımıyla her yerde onların pazarlığı yapılır. Onların alış-verişinde alıp sattıkları şey de tevhiddir.

21.12.2007 - En Şerli Yaşlı Kimdir?

Allah Resûlü, en hayırlı gencin vasfını zikrettikten sonra, ihtiyarların en kötüsünün de, ilerleyen yaşına rağmen hâlâ gafletten ayılmayan, ölümü uzak gören ve bazı gençler gibi heveslerinin ardında koşturan kimse/kimseler olduğunu ifade buyuruyor.

Yaşlandığı ve ötelerin şafak emareleri saç ve sakalına düştüğü halde, bir türlü tûl-i emelden kurtulamayan, kendisini âhirete tevcih edemeyen, içinde imanı coşturamayan, hevaî delikanlılara has hayat tarzını arkada bırakamayan ve hâlâ hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya ve dünyevîliklere dilbeste olan ihtiyarların fena insanlar olduklarını beyan ediyor. Oysa, insan hayatında her dönemin kendine has zorlukları, menfilikleri ve aleyhte sayılabilecek yanları olduğu gibi, ömrün sair duraklarında bulunamayacak güzellikleri, müsbet yanları ve çok kârlı buudları da vardır. Her ne kadar, yaşlılık ehl-i dünya tarafından hoş karşılanmasa da, elden ayaktan düşmeme ve başkalarına bâr olmama kaydıyla - ki o türlü hallerin dahi hangi ahiret meyvelerine dâyelik ettiğini sadece Allah bilir- onun da insana kazandıracağı pek çok kâr mevzubahistir. Nitekim, "Beyaz saçlar mü'minin nurudur." diyen Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi vesellem), bir başka zaman, "Başında beliren her beyaz telden dolayı müslümana sevap yazılır; o kır saç ile ya derecesi yükselir veya günahlarından birisi silinir." buyurmuştur.

Ayrıca, Habîb-i Ekrem Efendimiz, saçlarına düşen aklarla iyice nurlanmış, o nur sayesinde günahlarından arınmış ve manevî derecesi yükselmiş bir ihtiyar, hâlis bir gönülle dua için ellerini açarsa, Cenâb-ı Hakk'ın onun duasına hemen cevap vereceğini ve hatta böyle birinin duasını reddetmekten haya edeceğini müjdelemiştir. Mevlâ-yı Müteâl'in kendi yolunun ak saçlılarına azap etmeyeceği muştusunu da bize ulaştıran Yaratılışın Gayesi, böylece rahmete çok muhtaç olan ihtiyarlara en büyük bir rahmanî teselli kaynağı göstermiştir. Binaenaleyh, Hazreti İbrahim (aleyhisselam) başındaki beyaz kılların melekler katında olgunluk ve vakar nişanı olduğunu öğrendiği an "Vakarımı arttır Allah'ım" diye dua etmiştir.

Öyleyse, hayırlı ihtiyar, Allah yolunu ihtiyar edendir. O, Rasûlullah'ı, yârânlarını ve bütün ihtişamıyla âhiret bahçelerini seçen gönlü genç Hak eridir. O, heva ve hevesi tahrik eden bütün gelip geçici şeylerden sıyrılmış, her varlıkta

İlahî isimlerin yansımalarını müşahedeye koyulmuş ve bu maddiyât ülkesini bütün bütün öte hesabına işletmeye durmuş bir bahtiyardır. O, kalbinin ziyası sayesinde sürçmeden yürüyen, imanının derecesine göre önündeki pek çok durağı uçarak geçmeye azmeden, dostların buluştukları diyara özlem ateşiyle yanıp tutuşan, Allah'ın rahmetine bağladığı ümidinin elmas kılıcıyla ye'sin bütün heykelciklerini parçalayan ve hep bir adım ötede bildiği ölüme tebessümlerle kucak açan, kabre gülerek koşan bir iman âbidesidir.

21.12.2007 - En Hayırlı Genç Kimdir?

Rasûl-ü Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), "Gençlerinizin en hayırlısı, (sefahetten uzak durmakta ve temkinli davranmakta) ihtiyarlara benzeyendir. Yaşlılarınızın en fenası ise, (başını gaflete sokmakta ve nefsinin arzularına uymakta heva-perest) gençler gibi yaşayandır" buyurmuştur.

Bu itibarla, ister kadın ister erkek en hayırlı genç, bir ayağı kabirde yaşlı bir insan edasıyla sürekli ölümü ve ölüm ötesini düşünen, âhiretine azık tedarik etmek için çalışıp didinen, gençlik heveslerine esir olmayan ve gaflette boğulmayan gençtir. O, nefsanîliğin en azgın olduğu dönemlerde bile, ötelere iştiyakıyla coşup cismanî arzularını gemleyebilmiş, kulluğu tabiatının bir derinliği haline getirmiş ve kendisini Hakk'ın yoluna vermiş bir adanmış ruhtur.

Yaşı açısından daha küçücük bir çocuk iken, Allah Teâlâ'nın hususî lütuflarına mazhar olan ve kendisine hikmet verilen Hazreti Yahya (aleyhisselam) bu yiğitler için en güzel örneklerden birisidir. Rivâyete göre; yaşıtı olan çocuklar, "Yahya, gel, sen de bize katıl; beraberce oynayalım!" dedikleri zaman, "Ben, oyun için yaratılmadım" diyen Aziz Nebî, oynamak çocukların şiarı olmasına rağmen, kendisi daha o yaşta hilkatın gayesini kavramış, dünyevî meşgalelerden mümkün olduğunca uzaklaşmış ve yaratılış hikmetine uygun bir gidişâtı ihtiyar etmiştir.

İşte, en hayırlı genç, Hazreti Yahya gibi, daha hayatının ilkbaharında, kulluğunun farkına varıp dünya misafirhanesini ebedî saadetin kapısını açmak için bir vesile olarak değerlendiren delikanlıdır. İman gücüyle şahlanıp iradesinin hakkını vererek nefsanî arzularını sınırlayabilen, her gün birkaç defa kendini hesaba çekerek davranışlarını kontrol altına alabilen, silkinip gönül dünyasında dirilerek gerçekten var olduğunu ortaya koyabilen, en ulvî hislerle mamur ettiği gönlünü fizik ötesi âlemlere de açık hale getiren ve bu kemâle ermişlikle fütüvvet ruhunu temsil eden kahramandır.

Evet, bir gencin yaşlılara benzemesi, kanının en deli aktığı ve beşerî garîzelerinin kendisini sürekli dünyaya çağırıldığı bir dönemde dahi âhiret yolcusu olduğunu unutmaması, başında şafak emareleri tulû etmiş, saç-sakalı ağarmış bir ihtiyar gibi bir ayağı ötedeymişçesine yaşaması, şeytanın binbir oyununa rağmen olgun bir gönül adamı edasıyla hayatını dine, imana, Kur'an'a, hizmete adanması ve her zaman ihsan şuuruyla hareket ederek bütün cismanî

isteklerine, şehvî arzularına başkaldırması, günahlara karşı isyan bayrağı açması demektir.

Hakk'ın mahbubu tevbekâr genç

Böyle bir genç hiç mi sürçmez, hiç mi düşmez, hiç mi günaha girmez? Tabii ki, en hayırlı genç de kimi zaman kayıp düşebilir. Zaman zaman tökezlemek, ara sıra sürçmek, yer yer devrilmek ve bazen şeytana aldanıp bir günah çukuruna düşmek nebîler haricinde her insan için söz konusudur. Ne var ki, iyiliğe kilitlenmiş bir yiğit, daha günaha kapaklandığı ilk anda seccadesine koşar, cürmüne hiç hayat hakkı tanımaz, onu hemen tevbe ile boğar ve en kısa sürede namaz, oruç, hac, sadaka, iman hizmetine müteallik meşguliyetler gibi salih ameller vesilesiyle günah kirlerinden arınır.

Gençlikteki ibadetlerin Hak katında daha sevimli olduğunu belirten Hazreti Sadık u Masdûk Efendimiz, "Tevbe güzeldir, fakat gençlerde olursa daha güzeldir; Allah tevbe eden genci sever." buyurmuştur. Bu zaviyeden, hayırlı genç Mevlâ-yı Müteâl'in rızasına ermek için kendisini ibadet ü taate veren ve ezkazâ bir günaha girdiğinde hemen helak olacaktı gibi kalbi tir tir titreyen, ilk fırsatta bir arınma kurnasına koşup isyan lekelerinden kalbini temizleyen bahadırır.

Şimdiye kadar, ızdırap içinde kıvrım kıvrım kıvrandığına şahit olduğum nice gençler vardır ki, gözleri harama iliştiğinden dolayı, inleye inleye gelip sadaka vermişler, hemen seccadelerine koşup Hak karşısında iki büklüm olmuşlar ve gönüllerini karartmasından korktukları masiyet izlerini gözyaşlarıyla yıkamışlardır. İşte, bir anlık gaflet sebebiyle gözüne ilişen bir haramdan dolayı kaddi bükülen ve "Eyvah, ben mahvoldum; Allah'ın bunca nimetlerine mazhar olmuşken günah yakışır mıydı bana, ne olacak şimdi halim?" diyen ve tevbe, inâbe, evbe basamaklarıyla hakiki kulluk ufkuna yükselen delikanlı, olgun bir ihtiyar gibi davranan ve şeytanî hücumlara karşı kalbini koruyup canlı tutan en hayırlı gençtir.

Haddizatında, insan, kalbi hayatdâr olduğu nispette günahlardan nefret eder ve onlara karşı içinde tiksinti duyar. Gönül hayatı itibarıyla bütün bütün mefluç olmamış bir kul, her masiyeti ruhunu yaralayan ve vicdanını kanatan bir iblis kurşunu sayar; işlediği bir gûnahtan dolayı binlerce nedametle dolar ve günlerce ızdırapla yatıp kalkar. Zaten, bir insan, içine düştüğü günahlar sebebiyle neredeyse hasta olacak kadar ızdırap çekmiyorsa, alışlageldiği üzere o da diliyle yüzlerce kez "Tevbe ya Rabbi!" dese bile, onun yaptığı tevbe değil, sadece bir

merasim ve yararsız bir kaç söz söylemekten ibaret kalır. Tевbe, vicdanı kasıp kavuran pişmanlık hissi ve bu nedametin insanı iki бүklüm etmesidir. Pişmanlığı ve af talebini dil ile söylemeye gelince, o sadece böyle iki бүklüm olmuşluğa kavlen iştirak ve bir tercümanlıktır. Evet, gerçek tevbe ancak ızdırıp terennümünün ve masiyetten yiğitçe sıyrılıp ilahî dergaha dönüşün ünvanıdır.

28.12.2007 - Nazarlarınızı Haramdan Koruyun

"Sedd-i zerâi", fenalıklara ve günahlara götüren yolları tıkama, harama sebep olabilecek fiillerden kaçınma demektir. Mesela, zina büyük bir günahdır. Harama nazar bu günaha götüren bir sebep olduğu için o da günahdır ve yasaklanmıştır.

Bunun için, Kur'an-ı Kerim, "Zina etmeyin", "Yetim malı yemeyin" emrini ifade ederken "Zinaya yaklaşmayın", "Yetim malına yaklaşmayın" şeklinde seslenmekte ve neticede günaha götürebilecek atmosferden uzak durmayı emretmektedir.

Evet, göz görür, kulak dinler, dil telaffuz eder; görülen, duyulan ve söylenen şeyler zihinde kurgulanır; tahayyül tasavvura dönüşür, o da gidip taakkulle belli bir kalıba dökülür, bir kılıfa girer.. ve sonra bu vetire insanın iradî davranışlarına tesir eder; el tutar, ayak gider... Dolayısıyla, daha tahayyül durağında iken günahın önü kesilmeli; onun tasavvura ve sonrasına ulaşmasına mani olunmalıdır. Mesela; harama nazar önü alınabilecek ve iradeyle kaçınılabilecek bir tehlikedir. Biraz gayret etseniz bakmamaya katlanabilirsiniz. Gözünüze ilişen çirkin bir manzaradan sıyrılma, iradenizin belini bükebilecek kadar büyük bir yük değildir; gözünüzü kapamaya irade gücünüz yeter. Fakat, nazarlarınızı haramdan çevirmez, kendinizi o işe salar ve bir "bakma tiryakisi" olursanız artık geriye dönme ihtimaliniz azalır. Hele bir de gözünüzden zihninize akan manzaraları tasavvurla, taakkulle besler ve büyütürseniz sahilden ayrılmış sayılırsınız. Ondan sonra geriye dönmek çok daha büyük cehd ü gayret ister. Şair bir arkadaşımın, "İsyân deryasına yelken açmışım, kenara çıkmaya koymuyor beni" dediği gibi, Allah muhafaza, o günah deryası, dalgaları arasında sizi evirir çevirir ve kıyıya çıkmanıza izin vermez.

Tam günah eşiğinde ve uçurumun kenarında iken geri dönebilen ve büyük bir felaketten kurtulan yiğitler de yok değildir. Mahşerin dehşet verici tehlikelerinden Allah'ın gölgesine sığınarak korunacak olan yedi grup insan anlatılırken, böyle bir iffet kahramanına da işaret edilmektedir. Zira namus ve haysiyetini muhafazada fevkalâde hassas ve şehvânî isteklerine karşı alabildiğine kararlı o babayiğit, güzellik ve servet sahibi bir kadının günaha davetini "Ben Allah'tan korkarım" çığılığıyla reddedebilmiş ve irade ile aşılamaz gibi görünen bir akabeyi aşabilmiştir. Evet, iffetli bir insanın ortaya koyduğu

böyle bir kahramanlık herkese müyesser olmaz. Bu haller, çok istisnaî olan irade zaferleridir. O türlü durumlarda devrilmeme her insanın ulaşabileceği bir başarı değildir. Pek çokları o kaygan zeminlerde ayakta kalamaz ve yıkılır. Dolayısıyla, daha o noktaya kadar götürmeden meselenin önünü almak gerekir.

28.12.2007 - İffet, Meşru Dairede Yaşamayı Gerektirir

İffet, umumî manasıyla, iradenin gücünü kullanarak cismanî ve behimî arzuları kontrol altına almak, zinadan ve sefihlikten uzak durmak demektir.

Kur'an-ı Kerim, iman edenlerin iffetli, hayâlî ve edep yerlerini koruyan insanlar olduklarını nazara vermiş (Mü'minûn Sûresi, 23/5-7); iffetli yaşamamanın mükafatı olarak Allah'ın mağfiretini ve ahiret sürprizlerini müjdelemiş (Ahzâb Sûresi, 33/35); mevzunun önemine binaen kadınları ve erkekleri ayrı ayrı zikrederek bütün mü'minlere iffetli olmalarını ve iffetsizlik için bir giriş kapısı sayılan haram nazardan kaçınmalarını emir buyurmuştur (Nur Sûresi, 24/30-31). Ayrıca, Hazreti Yusuf ve Hazreti Meryem gibi iffet abidelerini misal vererek inananlara hayâ ve ismet ufkunu göstermiştir.

Evet, Hazreti Yusuf aleyhisselam, vezirin hanımından gelen bir günah çağrısı karşısında "Ya Rabbî! Bu kadınların beni dâvet ettikleri o işten zindan daha iyidir." (Yusuf Sûresi, 12/33) diyerek, iffetine toz kondurmaktansa senelerce hapiste yatmayı göze almış ve kıyamete kadar gelecek olan bütün ehl-i imana bir hayâ timsali olmuştur.

İffetin bu umumî manasını hatırdan tutmakla beraber, onu daha geniş ve şümullü olarak ele almak da mümkündür. Bediüzzaman Hazretleri'nin, "Helal dairesi geniştir, keyfe kâfi gelir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur." şeklinde dile getirdiği ölçüye göre iffet, meşru daire içinde yaşayıp gayr-i meşru sahaya nazar etmeme, el uzatmama, adım atmama demektir. Dolayısıyla, iffetli bir insan, göz, kulak, el, ayak gibi bütün âzâların helal dairedeki lezzetleriyle iktifâ etmeli, hiçbir şekilde ve hiçbir yolla haram işlememeli, izzet ve haysiyetine dokunacak durumlardan da sakınmalıdır.

Bu açıdan, insanın kendi el emeği ve alın teriyle kazandığına razı olması, başkasının malına göz dikmemesi, daha çok kazanma ve daha rahat yaşama hırsıyla gayr-i meşru daireye el uzatmaması ve dilencilik yapmaması da iffetin ayrı bir yanıdır. Evet, insan kendi emeği ve alın teriyle geçimini sağlamalı, gerekirse inşaatlarda taş kırmalı, hamallık yapmalı ama asla başkalarına el açmamalıdır.

Kur'an-ı Kerim, ihtiyacı olduğu halde dilenmeyenleri takdirle anmış ve onların durumunu da iffet çerçevesine dâhil etmiştir. "Bu yardımlar, kendilerini

Allah yoluna vakfeden yoksullar içindir. Bunlar yeryüzünde dolaşma imkânı bulamazlar. Halktan istemekten geri durmaları sebebiyle, onların gerçek hallerini bilmeyenler, onları zengin sanırlar. Ey Resûlüm, sen onları simalarından tanırsın. Onlar yüzüstlük ederek halktan bir şey istemezler. Hem hayır adına her ne verirsенiz mutlaka Allah onu bilir." (Bakara Sûresi, 2/273) mealindeki ayet-i kerime işte bu manadaki iffeti ve iffetlileri anlatmaktadır. Sadakaların kimlere verileceğini belirten bu ayet, Peygamber halkasının Allah yoluna adanmış talebeleri olan, mescitte yatıp kalkan, Resûl-ü Ekrem'in sohbetlerini dinleyip öğrenerek sonraki nesillere nakletmeye çalışan, vakitlerini ibadetle, ilimle değerlendiren ve iaşeleri de Allah Resûlü tarafından karşılanan "Ashab-ı Suffe" başta olmak üzere, kendini öğrenip öğretmeye vakfeden, dolayısıyla malı-mülkü olmayan, başka bir meslekte çalışmaya vakit bulamayan ya da güç yetiremeyen, ama her şeye rağmen başkalarına da el açmayan, hayâ ve iffetlerinden ötürü dilencilikte bulunmayan her devirdeki fakir fakat afif Müslümanları takdir etmektedir.

Haddizatında, Peygamber Efendimiz (aleyhissalatü vesselam) hakiki fakiri bu çerçeve içinde zikretmiş; "Fakir, kapı kapı dolaşan ve bir iki lokma veya bir iki hurma ile baştan savılan kimse değildir. Gerçek fakir, durumu bilinmediği için kendisine sadaka verilmediği halde, ihtiyaç içerisinde olmasına rağmen iffetinden dolayı başkalarına el açmayan ve halktan hiçbir şey istemeyen insandır." buyurmuştur.

Ashab-ı Suffe'den olan Ebu Hüreyre gibi sahabe efendilerimiz açlıktan kıvrım kıvrım kıvrandıkları halde kimseden bir şey istememeyi ahlâk haline getirmişlerdir. Öyle ki, Hazreti Sevban ve Hakîm b. Hizam'ın da aralarında bulunduğu bazı sahabiler, insanlardan bir şey istememe konusunda Allah Resûlü'ne söz vermiş ve ömürlerinin sonuna kadar sadık kaldıkları bu vaadlerinden dolayı asla sadaka kabul etmemiş; hatta deve üzerindeyken kırbaçları yere düşse onu bile kimseden istememeleriyle meşhur olmuşlardır. İşte, "Her kim iffetli olmaya çalışır, yüzüstlükten sakınırsa Allah da onun iffetini korur ve artırır. Bir insanın bir ip alıp sırtında odun taşıyarak onu azıcık hurmaya satması, dilenmesinden daha hayırlıdır." buyuran Peygamber Efendimiz'in bu tavsiyesine uygun yaşamak da iffetin önemli bir derinliğini teşkil etmektedir.

Resûl-ü Ekrem Efendimiz'in (aleyhi ekmelüt-tehayâ) sabah-akşam tekrar ettiği dualardan biri, "Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliğiyle beraber başkalarına muhtaç olmayacak kadar rızık istiyorum."

niyazıdır. Her söz, hal ve tavrıyla hidayet üzere olan, muttakilerin imamı ve iffetlilerin en afifi Allah Resulü'nün hidayet, takva, iffet ve gönül tokluğu istemesi, hem bu hususlardaki temadî ve derinlik talebi şeklinde anlaşılmalı hem de ümmet-i Muhammed'in (aleyhissalatü vesselam) neler istemesi gerektiğine bir işaret olarak kabul edilmelidir.